

PASSEJANT PER LES PRIMERES JORNADES D'ESCRITORS PENEDESENCS, AL JUNY DEL 2003

A principis de setembre del 2002, quan els ceps del Penedès estan curulls de raïms i els carrers de Vilafranca encara fan olor de pólvora i sembla que el toc de la gralla és una remor present, ens reuníem per primera vegada la nova comissió literària de l'IEP. Teníem l'encàrrec de dinamitzar aquesta secció de l'IEP. El primer que ens vàrem plantejar va ser recuperar els premis literaris de Sant Jordi, però després de debatre idees diverses, que no totes s'han pogut fer realitat (però s'hi faran de mica en mica), vam acordar tirar endavant el projecte de la primera matinal d'escriptors penedesencs.

Era un repte, perquè volíem comptar amb els escriptors, però també amb tots els penedesencs i totes les penedesenques a qui agrada la literatura.

Vam tenir la gran sort de comptar amb el suport de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i de la Institució de les Lletres Catalanes. Calia engrescar els escriptors i les escriptores perquè fessin un racó a la seva agenda i col·laboressin en el projecte.

Val a dir que tothom va respondre a la invitació amb entusiasme.

Després de mil gestions que la comissió va anar resolent amb diligència, el 7 de juny es feia realitat el projecte.

La sala d'actes del Museu que ha estat testimoni de tants esdeveniments relacionats amb la nostra cultura ens acollia, gràcies a l'amabilitat del Museu del Vi.

El nostre president Joan Solé inaugurava la matinal, donava la benvinguda als assistents i plantejava nous reptes a la comissió, que a hores d'ara no sabem si podrem assumir.

La taula rodona, presentada per en Pere Martí Bertran, obria una matinal que va comptar amb una nodrida presència d'assistents, i els membres de la taula ens van començar a oferir les mirades sobre el Penedès que viuen en les seves obres.

El Xavier Hernández va fer una passejada pel seu Penedès, quasi fotogràfica, o potser més ben dit pictòrica, on tots els assistents ens vàrem poder identificar amb molts dels racons als quals feia referència. La sensibilitat de la seva anàlisi ens va impactar, però encara més la rigorositat de la seva exposició, ja que tenia talla d'assaig literari.

La Vinyet Panyella, a part d'omplir-nos de la llum de la seva ciutat, Sitges, de fer-nos sentir present el Modernisme que la impregna, de fer-nos mirar per les finestres de la seva poe-

sia, que no són altres que les finestres de la seva llar, de la seva vida..., ens va obsequiar amb alguns poemes inèdits que ens van fer humana i propera la persona.

L'Oriol Pi de Cabanyes ens va fer viatjar per la història, i reflexionar sobre el que a ell li agrada anomenar "Marca Penedès", deixant de banda termes com Gran Penedès o Penedès històric. Amb ell recordarem llocs i fets tan diversos com per on passava la Via Augusta, els visigots, els sarraïns, els orígens de la paraula Penedès... Ens va fer sentir a tots, des de la història, des de l'etimologia, participis i ocupants actuals d'aquesta terra amb tanta solera. Ens sentíem successors dels habitants dels castells roquers, o valoràvem amb ell la importància de la nostra presència en els llocs que constitueixen ara aquest seu/nostre Penedès-Garraf.

La Teresa Costa ens obligà a pensar i a reflexionar. Agafant-nos de la mà vam aprendre a desbrossar el bosc, el dels escriptors, el del seu món interior, el que ens fa humans, el que ens retorna al passat, a la pau de l'esperit, el que ens fa gairebé eterns... i tot des de la protecció d'aquest boscatge penedesenc que li serveix de referent en l'acte d'escriure, i sobretot de viure, ella que viu per escriure.

Després d'un petit parèntesi (cava i pa amb tomàquet), la matinal va continuar amb força i l'Àlex Susanna ens acostà a Gelida, al Penedès, que viu i envolta la seva llar, la presència dels seus pins i de la neu massa sovint insòlita en aquest nostre paisatge que ell transcriu en els seus poemes. També repassarem els temes que fan universal la seva poesia: l'amor, el pas del temps, la família, les ciutats... Tot un plaer escoltar aquest penedesenc d'adopció a qui l'atzar va portar a viure en aquest terròs nostre.

Tancaven la matinal el Jordi Llavina i el Valeri Laguna, que ens presentaven, amb un to més distès el Jordi i més acadèmic el Valeri, l'obra del David Jou. Des de les seves mirades ens acostaven a aquest poeta que viu el dia a dia amb la ciència, però que sap retrobar-se amb la poesia i fer de la seva obra un mirall de sentiments, de quotidianitat, d'il·lusions, de frustracions, de reflexions... Aquesta obra que és com una mena de mosaic immens on es reflecteix aquest nostre petit país, i ell, el David, ha sabut donar-li forma de poema.

Ara ens queda el testimoni d'aquesta edició especial de la nostra revista per fer-nos present aquell matí de dissabte una altra vegada.

La matinal s'havia acabat. Durant tot el matí, aquells a qui agradava la literatura entraven en una xerrada i sortien de l'altra, i això féu de la matinal un acte viu de gent que n'agafava ara un pessic, ara un altre. A tots i totes, als escriptors i a les escriptores, als assistents per la seva presència i la seva atenció, moltes gràcies en nom de la comissió literària, per haver fet possible aquesta matinal. Ens retrobarem a la segona.

Anna Ruiz i Mestres

INTRODUCCIÓ BIOGRÀFICA A UNA TAULA RODONA

RESUM

Notes introductòries a la taula rodona sobre el Penedès en l'obra de diversos escriptors d'aquestes contrades. Les notes biogràfiques fan referència als autors els textos dels quals es publiquen a continuació.

ABSTRACT

Introductory notes to the round table on the subject of Penedès found in the work of several writers from this region. Biographical notes refer to the authors whose texts are published below.

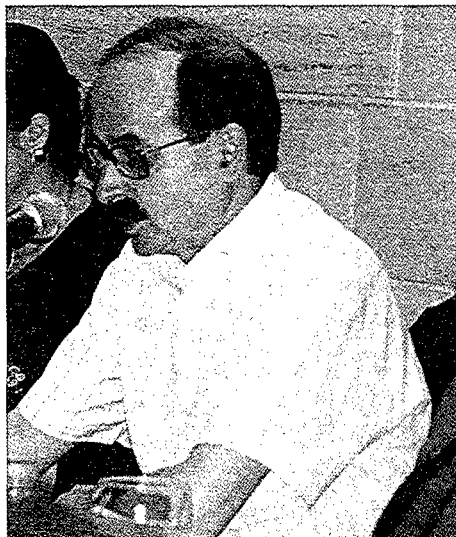
Com a membre de la secció literària de l'IEP se m'ha encarregat de moderar la taula rodona que obre aquesta "I Trobada d'Escriptors Penedesencs" i de fer una breu presentació dels autors que hi parlaran. De ben segur que no cal presentació de cap dels presents, i molt menys aquí, però ja que el protocol ho vol així, us faré cinc cèntims d'euro d'aquests quatre autors, en l'obra dels quals el Penedès ha tingut un pes específic, des de diversos vessants i des d'intensitats i sensibilitats també ben diverses.

XAVIER HERNÁNDEZ I VENTOSA és un vilafranquí nascut l'any 1945 que ha dedicat bona part de la seva vida a l'ensenyament (actualment és professor a l'IES Eugeni d'Ors de Vilafranca) i que un bon dia va decidir de canalitzar la seva passió per la llengua i la literatura cap a la producció literària per a infants i joves. La primera mostra d'aquesta nova faceta ens la va proporcionar l'any 1989 amb *El segrest de la Xufles*, una aventura infantil d'allò més mediterrània i penedesenca que encara avui dia és la delícia de molts infants. Després va continuar amb textos més juvenils i experimentadors, com *El noi de massa lluny* (1993), *La nit que van plorar per mi* (1996) (una obra lloada, entre altres, per Joan Solà, que l'ha utilitzada i tot a la seva *Gramàtica del català contemporani*), *Com la terra vol la pluja* (2000) i *La casa adormida* (2002); al costat de contes que m'atreveria a qualificar de divertiment, adreçats als més petits, però que esdevenen una lectura amena i valorada pels adults a causa de la seva elaboració, de la seva fantasia, de la seva riquesa lingüística... En són exemples *La Llundemaig i l'Arc de Sant Martí* (2000), *L'Arnau i el volcà* (2001), *Els vents, que els tanquin!* (2002) i *Si la Paula s'enfada, el riure se li escapa* (2002).

VINYET PANYELLA és una sitgetana de soca-rel, llicenciada en biblioteconomia i en filologia catalana, molt coneguda en els mitjans culturals del nostre país, tant per la seva producció literària com per les seves activitats professionals. Va dirigir l'Arxiu Històric de Sitges, va ser cap de documentació de la Biblioteca i Arxiu del Parlament de Catalunya i gerent de la Biblioteca de Catalunya, entitat que actualment dirigeix. A més a més, també s'ha dedicat a la política, sobretot en el vessant cultural, i durant la V legislatura ha estat diputada al Parlament de Catalunya. La seva obra literària és d'allò més abundant i la podem dividir en dos grans blocs: l'obra d'eru-

Anna Ruiz.

Pere Martí.

dició, que l'ha convertida en estudiosa i especialista de personalitats com Santiago Rusiñol, Josep Vicent Foix o Josep Carbonell i Gener, i que ha estat guardonada amb diversos premis (Gaziel, Ferran Soldevila...); i l'obra de creació literària, que l'ha convertida en una poetessa reconeguda i també guardonada, autora d'obres com *Memorial de platges* (1993), *Les ales del vuit* (1997), *Jardí d'ambre* (1998), *Miralls de marbre* (2000), *Quintet de l'Havana: un homenatge a Alejo Carpentier* (2001) i *París-Viena* (2002).

ORIOL PI DE CABANYES I ALMIRALL va néixer a Vilanova i la Geltrú l'any 1950. Llicenciat en filologia hispànica, de ben jove es va donar a conèixer amb una obra de referència de la generació dels setanta: *Oferiu flors als rebels que fracassaren* (1973), premi Prudenci Bertrana de l'any 1972 i premi de la Crítica Serra d'Or del 1974. La van seguir un parell de novel·les més, *També les formigues*, *Dylan, algun dia ploraran de solitud* (1975) i *Esquinçalls d'una bandera* (1977) i un volum de narracions curtes, *Novenari d'ànimes* (1978). També de la dècada dels setanta arrenca la seva producció assagística, que a partir de la dècada dels vuitanta es refermarà i esdevindrà el seu mitjà habitual d'expressió literària, tant pel que fa al vessant d'estudis de la literatura (recordem el mític *La generació literària dels 70*, que va fer conjuntament amb Guillem-Jordi Graells, i els seus estudis sobre la Renaixença) com al vessant de prosista d'obres de no ficció, com el llibre de viatges *Pel bell nord glaçat* (1995), els assaigs sobre personalitats com *Antoni Gaudí o Alexandre de Cabanyes* (2002 i 2000, respectivament), o el politicocultural, a l'obra *Repensar Catalunya* (1989). Encara hauríem de citar, per tancar aquest apartat d'escriptor, la trilogia de llibres-regal que va dedicar als castells i a les cases modernistes i senyorials de Catalunya. No podem acabar aquest repàs ràpid i una mica esbiaixat a l'obra d'Oriol Pi de Cabanyes sense fer referència a la seva activitat professional, centrada des de fa una bona colla d'anys en la gestió cultural: director del Museu-Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú, director de Relacions Culturals de la Generalitat, director de la Institució de les Lletres Catalanes, director del Gabinet del Conseller de Cultura i, actualment, director del COPEC (Consorci Català de Promoció Exterior de la Cultura).

TERESA COSTA GRAMUNT és una barcelonina nascuda l'any 1951, vilanovina d'adopció des de fa una bona colla d'anys. És una dona d'una basta formació humanística (psicòloga, grafòloga, dissenyadora, experta en cultures orientals...). Potser van ser les ànsies de coneixement i la necessitat d'una formació sòlida i global que van fer que, a diferència del seu company de taula, i marit, l'Oriol Pi de Cabanyes, la Teresa no comencés a escriure fins al final de la dècada dels vuitanta, i a publicar a la dècada dels noranta. A partir de la seva primera obra, *El vel d'Harmonia* (1991), un conjunt de narracions breus que va rebre el premi Don-na 1990, no ha parat de publicar tant altres títols de narrativa breu (*L'àngel incorruptible* -1997-, *La crisàlide* -2002-, simplement titulada *Jo he superat l'anorèxia*), com un reguitzell de títols de poesia: *Llibre d'Unai* (1994), *La porta índia* (1997), *Treball de camp* (1999), *Addicte a la bellesa* (2000), *El cantor sense llengua* (2000), *Noviluni a Washington* (2001) i *Temps, espai* (2001). I encara hi hem d'afegir uns quants títols de prosa de no ficció com el *Llibre de l'amic* (2002) o les *Estampes de Cuba* (2001), un conjunt de proses poètiques que ens acosten a la gent i a les cultures de l'illa caribenyana. No volem acabar aquest repàs sense fer referència a la seva faceta de traductora (d'Eugeni d'Ors i de Víctor Balaguer, per exemple) i a la d'especialista en ex-libris, que ara com ara s'ha fet palesa al llibre *Ex-libris al·legòrics a les 41 comarques de Catalunya*. Per acabar, i abans de donar la paraula ja als autors que he presentat, permeteu-me de llegir un dels poemes de la Teresa, publicat precisament per l'entitat que ens aixopluga, l'IEP, pertanyent al volum *El cantor sense llengua* (2000), que, em sembla, una bona mostra d'aquesta presència del Penedès en la seva obra:

XI

L'alba ens conta el seu somni:

la bellesa que dorm

a la falda de la naturalesa.

Sols,

prop de la mar glauca,

ens sentim avançar com els pins

que s'allunyen del bosc

buscant en la platja

un nou horitzó...

De cop

apareix una fabulosa riquesa:

la brasa magenta de la tarda

que ens il·lumina els cors.

EL PENEDÈS EN LA MEVA OBRA

RESUM

Una reivindicació gairebé en prosa poètica dels trets del paisatge penedesenc aplicats al procés de creació literària d'aquest autor, amb fragments d'algunes de les seves obres de literatura infantil i juvenil.

ABSTRACT

An almost poetical prose vindication of outstanding landscape features in the Penedès Area that have been applied to the literary creation process of this author with excerpts from some of his childrens and youths literature works.

Jo no sabia que el Penedès m'estimava fins al dia en què em vaig posar a escriure novel·la infantil i juvenil.

Mireu, des d'aquell mes de gener en què vaig començar el que seria *El segrest de la Xufles*, moltes vegades, escrivint o, més exactament, mirant de crear algun coixí geogràfic havent de catalitzar les peripècies dels meus personatges, meravellat, m'adono que el que involuntàriament se'm fa text moltes vegades és aquesta comarca que avui ens ocupa.

El camí se'l sabien de memòria. No els agradava pas poc anar sovint a la Font de l'Esquirol! Hi anaven quasi sempre que disposaven d'un parell d'hores, que més no es triava entre anar i tornar. Així, doncs, ja no els enganyaven ni els trencalls ni els caminals que, bifurcant-se del camí principal anaven –si ho sabrien ells!– a perdre's allà on començava un camp de blat o una vinya més.⁽¹⁾

Tot plegat, certament, en el benentès que considerar, com he fet, la plasmació del paisatge com el resultat d'alguna activitat interior no volitiva, en cap cas no ha volgut significar que es tractés del final d'un procés desagradable per no volgut, o desplaent per no controlat, sinó que, com ja he insinuat en afirmar que me'n meravellava, la realitat és ben a l'inrevés: jo, avui per avui, gràcies a la feina d'escriptor, m'he convertit en un gelós de mi mateix, i així, m'envejo quan escric i m'odio –i vés a saber si no em desitjo– sempre que no ho faig. Tot plegat perquè, en l'últim cas –el de no estar escrivint–, em sento com negat per una mena de temps morts impedit-me el plaer que sé que sentiré quan, si així m'arriba, hauré de convertir en literatura aquest meu i vostre patrimoni que anomenem Penedès.

N'he dit coixí i fins catalitzador, dels llocs on, a la meua narrativa, dono suport al vagar i a les reaccions d'uns personatges que, com pretenc, proven d'encalçar la vida.

Ara doncs, em sembla que us he d'explicar que, segons com, sense massa lúcidament prendre-ho, periòdicament noto que el que en els llibres acabarà sent aquest coixí o espai físic que us deia, tot d'una incontrolat i sense ni tan sols demanar-me audiència, vet aquí que em traspua dits enllà i que, desvergonyat i barrut, xopa generós les tecles de l'ordinador, com si li pertanyessin, que en fa el que en vol, dels caràcters, i com vol les fa anar, les lletres, que malda i malda fins a aconseguir allò que pretén: que es facin paraula escrita les planes fèrtils, amables vil·les, súaus muntanyes o, de vegades, fins i tot aquell mar tan obert i tan nostre, el mateix que coneixem ample i extens, l'assolellat, el que entenem savi, el constant, l'únic que, lluminós i blau, tothora ens perllonga cap als nostres millors orígens, incessant.

Amb el temps, bufant ja des d'on surt el sol, va descobrir que algunes de les terres que hauria de resseguir pels segles eren daurades i càlides com la llum del dia. Així mateix, que la mar Mediterrània les havia pres per coixí i que, escumosa i eterna, hi recolzava els seus cabells onejants, blanquiblaus.⁽²⁾

I, en fi, si n'he dit també filtre que catalitza, d'aquest suport geogràfic per on transiten alguns dels meus protagonistes, és perquè, en el cas que ens ocupa, els aventurers marrecs d'*El segrest de la Xufles*, el noieta orfe de *Com la terra vol la pluja*, els vents desfermats i poca soltes d'*Els vents, que els tanquin!* o, més darrerament, els agosarats jovenets de *La casa adormida*, han anat i han vingut d'una manera determinada, han mirat al seu entorn com ho han fet i en funció d'aquesta visió han actuat, han, en definitiva, reaccionat com han reaccionat, perquè la geografia per on han deambulat, el mar de què s'han enamorat, la comarca que vivencialment han resseguit ha estat la del Penedès i no una altra.

Així ha estat -així fou- amb la vila i els camins entre vinyes dels meus Dani, Lluís o Sergi inicials.

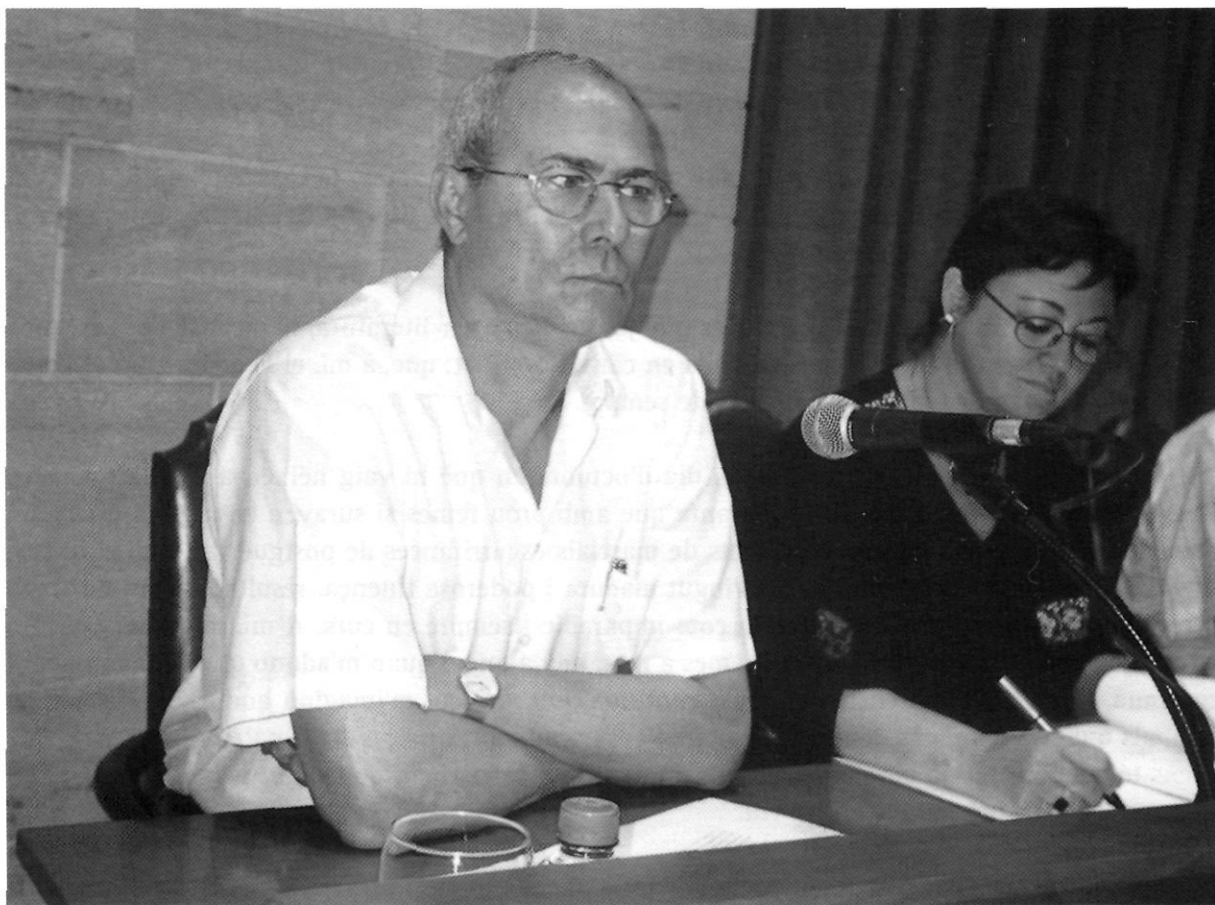
Allà on el camí ja no recordava gens el paviment ciutadà -a uns cent metres de les últimes cases- hi havia les muntanyetes, que així era com ells anomenaven l'escenari dels seus jocs. Eren uns marges, a un dels costats del camí, que enlairaven tot un seguit de vinyes a un parell de metres per damunt del nivell del sòl.

Allà, s'hi jugava a tantes coses... Sobretot a guerra, i també a lladres i policies i pistolers.⁽³⁾

Per cert, nois, heu crescut? Fa catorze anys, quan us vaig fer, éreu tan transparents com el dring puríssim d'un cristall. I ara, on sou? La vida, us ha tombat? No encara? Me n'alegro, de veres.

Així va ser també, quan va tocar, amb els carrers de la vila i la societat recreativa del meu Albert Roig, que li deien Pipo, el jovenet enamorat que, cruel, vaig acabar per deixar indefens al bell mig del món, obrint uns ulls que amb prou feines si no perdien.

Érem a la Societat, al cafè, avui a la tarda, i parlàvem dels Suaus, del concert que fan demà al Poliesportiu, que és clar que s'acabarà com tots, ja ho sé: tot déu amb llumetes a les mans i les mans amunt, molt amunt, com per penjar-hi les llàgrimes. I tot molt tendre, que sempre és com si volessis, fins després, quan tornes, que llavors veus que les parelles s'ho munten on els agafa i tu et mires i et trobes tan sol que t'agafa la mala llet.⁽⁴⁾

Xavier Hernández.

On ets, Pipo? Tornes a estimar? Segur que sí, és llei de vida, saps? I, a tu, t'estimen?

Així va succeir igualment quan explicava que el vent de Llevant, aquell belluguet entremaliat, després de ser enviat per son pare a l'Est del món a veure si escarmentava, s'enamorava com un babau i per sempre de la nostra mar Mediterrània.

Des d'aquell dia, el Llevant està enamorat de la Mediterrània i bufa sempre per netejar-la dels cúmuls de plom que no el deixen veure-la. Perquè, d'ençà que la va descobrir, cada vegada que les boires la tapen i no la té als seus peus, ampla com és i blava, oberta, aquell vent tan alegre s'entristeix i plora que ningú no el reconeix.⁽⁵⁾

També, en fi, ha estat d'aquesta manera últimament, quan s'han confegit el poble i el cementiri, i sobretot el mas, dels més recents i molt intrèpids Pol Parera, Òscar Torné i companyia.

Com cada dia, el bus que el porta a casa des de l'institut passa prop del Mas de la Torre, i el Pol no se'n sap estar d'admirar-lo. Avui, però, mentre que s'hi acostava, més li semblava una fortalesa que no pas una casa pairal. Malgrat tot, la serena disposició de les

finestres, l'harmonia de les portes, l'altivesa de la torre, el continuen seduïnt. També, amb igual fascinació que quan va arribar a Les Farreres, el tranquil silenci que s'ha inscrit a totes i cadascuna de les pedres dels seus murs, i jo dic que dorm, que és una casa que dorm.⁽⁶⁾

Com us va l'ESO, nois? Ara ja haureu acabat quart, m'imagino. Encara sou amics? Què s'hi cou, al Mas de la Torre? Pol, continues visitant la tomba de la Glòria Conesa? La plores encara, Pol? I el txin de la Glòria, el Marú, què fa?

El que estic provant de dir-vos és que jo, gràcies a fer literatura, he acabat per descobrir el que possiblement ja intuïa i que no tenia en canvi formulat: que, a mi, el Penedès em vol i, que –ara ja ho sé– se m'ha anat quedant des de sempre.

Tot devia començar aquell últim dia d'octubre en què hi vaig néixer, a la vilafranquina Barceloneta, a mitjans d'uns anys quaranta que amb prou feines si suraven en alguna direcció i que encara avui se m'afiguren corglaçats de marcial esgarriances de postguerra. Amb el temps, la tendra possessió inicial hauria esdevingut madura i poderosa tinença, resultat encara no final, però, d'un procés tan gradual i efectiu com imparabile i sempre en curs. A mi, doncs, el Penedès se m'ha anat fent seu de mica en mica, mes a mes, any a any. I quan m'adono que l'enamorament continua, i que dia a dia encara se me'n continua fent, de seu, m'imagino que a tots els que en som, als que hi vivim, ens deu succeir alguna cosa semblant: un bon dia, finalment, entenem que si ens té com ens té –jo em penso que n'hem de dir en propietat–, no és tant perquè nosaltres ho haguem volgut, sinó perquè ell ho vol.

En ocasions, pensant-hi, m'he dit si aquest haver-nos avui no serà perquè no vol perdre'ns del tot demà, que és el que m'imagino que fa amb les innumerables vinyes que així mateix posseeix i de les quals tanta ufana en fa, sobretot a l'estiu, quan es vesteix amb la saó del seu raïm, però també a l'hivern, quan ja se n'ha despullat, que es diria que ho ha fet per xopar-se plenament de la seva absència ocre. Llavors, arribo a la conclusió que això mateix és el que fa –i farà– amb els que ara som i aquí el vestim amb l'estiu de la nostra vida per, en ocasió de l'hivern definitiu, el més ert de tots, el més glaçat, deixar-lo tan nu com també vol, però negat ja del gris del nostre record i, és clar, revestint-se incansable de tants altres nous i esperançadors estius.

Si fa no fa, el cementiri de Les Farreres està situat a un quilòmetre de distància del poble i s'hi arriba per una pista sense asfaltar. El camí, polsós, s'allunya de les cases a través d'una plana dedicada al conreu de la vinya i avança en direcció oposada a la de la urbanització on viuen el Pol i l'Òscar. Fora ja del nucli urbà, de seguida s'afiguren al lluny les ordenades rengleres dels nínxols entre els quals, pals majors dreçats a l'horitzó, sobresurten tres xiprers verd negrosos que la distància fa rígids com cadàvers al cel. La blanquíssima construcció, en fi, sobre el terreny allargassada i arborada d'aquelles impossibles antenes, apareix als ulls dels nois tan solitària i estàtica com un navili sense destí que esperés, pacient, el seu passatge per a la mort.⁽⁷⁾

Sabreu que el terme possessió és sinònim de propietat, que, al seu torn, resulta força més adequat quan allò que es posseeix és un bé immoble. Sense deixar encara les vinyes, que he volgut metàfora de vides, permeteu-me ara que us digui que, al meu entendre, en massa pensaments

sovint s'hi fa fort un error, que jo entenc de concepte. Molts –qui sap si per llecs o per profans– contínuament afirmen i asseveren, certifiquen, que tal o qual riquíssima extensió pertany a aquest, a aquell o al de més enllà, i seriosos i severos, admirats, s'omplen a vessar la boca de reconeguts cognoms de grans propietaris penedesencs –bé siguin els Nadal, els Torres, els Raventós o tants d'altres–. Són els que no saben que no saben, els que ignoren que si les vinyes són i han crescut, que si s'han desenvolupat i donen fruit, és gràcies al treball de l'home, sí, però sobretot per la comarca que les acull, que és la que en realitat les té i les vol, la que permet a la fi que d'ella visquin i fins que en ella morin, la que definitivament les nodreix i estima i vivifica, qui sap si com una mare.

Com ens passa a tots, o, en tot cas, com m'ha passat a mi, que si hi he crescut, hi he après i hi he escrit, és perquè així se m'ha permès.

I si, com crec, el Penedès vol de veres vinyes i vides, no apreciarà menys les serres que el fan ser i per entre les quals s'allita o s'encavalca per millor atènyer el mar obert –sigui la d'Ancosa, amb el Castellar, la de Marina, amb el Garraf, o, al sud, els contraforts de la serralada Prelitoral, amb el bell Montmell–. I així ha de voler també els seus boscos, que com esperant-nos hi arrenen i que massa sovint ens dolen –com crema recordar els de Torrelles i Pontons, els de l'Ordal, els d'Olesa!–. I l'aspra garriga, que el margalló mig ombreja. O les velles feixes cap als cims, finalment ermes.

Ja hi eren. El braç del Dani, ben estès endavant, assenyalava, mentre ho deia, un petit grup de tres casots que quedaven a uns cent metres davant seu, arrenclerats a un costat del camí. Es tractava d'un dels llocs més humils de tota la zona.

L'aspecte desvalgut dels habitatges era el que tenen algunes d'aquelles antigues cases de pagès que, abandonades pels seus antics propietaris, han anat a parar a mans gens acostumades a la conservació de tot plegat.⁽⁸⁾

I si, com afirmo, estima, no menystindrà pas tots els Bitlles, Lavernó o Foix que s'entesten a resseguir-lo malgrat que hi hagi algun insolent que de tant en tant encara els empudegui. Ni tampoc –¿per què ho hauria de fer?–, els molts polígons industrials, que generen riquesa, diuen, i que dia a dia li circumden viles i pobles d'un urbanisme majoritàriament pla en tant que funcional. I perquè els té enclavats a les entranyes, s'estimarà, jo diria que amb la mateixa intensitat amb què vol vinyes i serres, boscos i garriga, rius i rieres, platges i mar, homes, les seves viles de llum, els seus pobles al sol, els bigarrats poblaments turístics que tant l'enriqueixen, diuen també, les humils barriades i els callats llogarrets que així mateix el vivifiquen, malgrat ser, de vegades, tan petits i recòndits com un record d'infantesa. M'estic referint, ja ho haureu entès, a Vilafranca i Sant Sadurní, a Vilanova i Sitges, al Vendrell i Calafell. I a Gelida, Cubelles i la Bisbal. I als molts Sant Sebastià dels Gorgs, Font-rubí o l'Avellà. O als l'Arboçar, Olivella, Castellet i Clariana. I als Albinyana, Bellvei i Papiolet. I, naturalment, al Sepulcre, Porroig, Santa Maria dels Horts, la Serreta o Can Meix. I al Mas de Pontons, és clar.

No pot evitar-ho: cada vegada l'atreu més, com al ferro un imant.

És una sensació que té des del primer dia, quan van venir a mirar la casa per comprar-la. Recorda que la va descobrir des del mateix lloc estant –sota el porxo del nou habitatge– i que ja no va poder sinó admirar-la. Ara, com llavors, la té al seu davant, i pensa que és una casa pairal de nassos, és a dir, magnífica.⁽⁹⁾

I, no ho duteu, profundament s'ha d'estimar el Penedès la seva Mediterrània ampla i blava i sempre oberta. Sàvia comarca com és, s'ha adonat que aquest mar que constant la besa ha estat el seu millor proveïdor de vida i de cultura essencials, i encara avui, quan el sent al damunt, onada va, temptant-la, onada ve, incitant-la, l'entén enigmàtic i farcit de misteri, el seu mar, atributs que, com sabeu, cal que l'enamorat mantingui sempre vius si vol que perduri l'amor que se li té. Es diria, en fi, que, el Penedès, en tant que també mascle, endevina que aquesta mar on mandrós es recolza continua riquíssima d'infinites vivències vitals i culturals i per això, i per millor i eternament haver-les, luxuriós i cap al sud s'hi reclina lax, fins que impúdic l'heu, la seva mar, i, per millor prenyar-la, lluminós s'hi escola en cent glopades que són platges de sorra fina com carícia de nadó que les ones xopen.

Permeteu-me ara que recuperi l'afirmació inicial –aquella que deia que si he sabut que el Penedès sentia alguna cosa per mi ha estat gràcies a escriure– per matisar que, si bé he trigat a ser-ne conscient, que la comarca em vol, també és cert que mentre que ho descobria, m'estava adonant que jo, des de sempre, hauria disposat d'una mena de sisè sentit subjacent als altres, una percepció de més que, progressiva, hauria anat detectant aquest afecte que se'm donava sense que el meu jo literari en fos encara conscient, possiblement perquè en un primer moment li arribava difús, com boirina de tardor, fins finalment, en què la volença que se'm té ha esdevingut tan nítida i translúcida com alguns dels nostres matins d'estiu, els més nets i diàfans; aquells que només ens arriben de tant en tant, quan els dies es lleven molls i lluminosos perquè acaben de vèncer alguna tamborinada i llavors, amb un blau puríssim enlluernen sencera la volta del cel, i, aquell dia, l'horitzó és com si no tingués final i arribés més enllà de Montserrat, fins als Pirineus, i, per la costa, fins més enllà del mar, que es veu Mallorca, diuen.

Vull dir que no ho sabia, però que sí que ho estava sabent, que aquesta comarca se m'havia ficat a dins. Com quan som infants, que tampoc no ho sabem, que som capaços d'estimar, ni que la portem a dins, la força de la vida. No ho sabem, pensem, però sí que ho sabem, intuïm. Perquè quan creixem més, una mica més, i ens arriba aquell primer dia en què un nus punyent i agre ens caragola l'estómac i ens prem els pulmons, aquella hora que no podem defugir perquè ens ha estat destinada des de la nit dels temps, aquell instant únic en tant que primer en què la vista s'enterboleix, la llengua s'asseca i el món sencer s'enrojola com el sol ponent en dia de vent, aquell dia, en fi, just aquell dia, reconeixem, potser, sense encara adonar-nos-en bé, potser, que tot allò no és tan nou, potser, i que ja el dúiem a dintre, tot aquell sotrac que sentim brutal, com tel·lúric, potser. I ens diem que no podem ser nosaltres, els que sentim aquella cremor que ens consumeix, que nosaltres no som així, potser pensem. I també, que com pot ser i que qui sap d'ençà quan la duem engrapada a l'ànima tanta batzegada agredolça i fins avui somorta. Que potser, qui sap, d'ençà del dia primer, potser, vés a saber si des d'aquell primer instant en què vam treure al món el caparró i la mare, tan dolça, ens va amanyagar per primera vegada, tan tendra, i ens deia moixaines, la mare. I ens ensenyava quina cosa era amor.

Érem aquí, a casa, al sofà, i jo l'abraçava i la besava tant! Golut i a la boca, primer; al coll i fluixet, després, de dalt, sense parar, a baix; suau, més que suau sempre, els llavis lliscant; acariciant-li –tendríssims!– els pits, de banda a banda, de banda a banda les voltes de seda, de banda a banda...

I ella que em despullava. I jo a ella. I la Marta que em besava els mugrons. I jo que pujava de dret al cel, directe cap al mig del sol. I em cremava, per dintre, em cremava.⁽¹⁰⁾

I si, com he dit, ara reconec que no ho sabia, però que sí que ho estava sabent, que el Penedès m'estimava, és perquè, per entre les vertiginoses boires del passat que fuig, tèrboles –alguns dies, només una; d'altres, dues o tres; cap, segons com–, de vegades, daurades i lluminoses, s'hi obren algunes clarianes magnífiques que de bat a bat em mostren vells espais que el meu temps conserva. Són visions que se'm fan com presents, i que m'arriben també sempre aureolades d'una llum molt blanca i molt pura que així mateix tamisa l'escena, dissimulant-ne les imperfeccions pròpies de la realitat que va ser. En elles, un a un, dia a dia, se'm revelen tots els diferents encontres, situacions, moments, episodis en fi, en què la terra ha anat fent-se'm seu, i acabo descobrint que no s'ha comportat pas de manera diferent a com ho hauria fet la més inflamada de les enamorades, perquè, com aquestes, ella, com apassionada, ha procurat, maldat, i aconseguit un veritable continu de trobades com a l'atzar, de seduccions subtils, d'assetjaments deliciosos, de definitiva possessió.

Així, per exemple, en una d'aquestes quimeres d'un altre temps m'he vist petit i rialler a coll d'un avi que m'ensenyava la terra amb l'orgull amb què, a pagès, es mostra al primer nét allò per i de què es viu. Era, em penso, una tarda de setembre de color de mel, a una vinya del camí de Melior que aleshores feia olor de brisa i que avui és una nau industrial on conreen plàstics que poden a plàstic. I la mel i la tarda, la vinya i la brisa, em van fer seus.

Més enllà, torno a estar al seu costat, avançant ara pel camí del Molí d'en Rovira amb un caveguet ell, amb un caveguet jo. "Avui regarem els enciams", m'havia dit, i jo, delerós –"Espera't, que l'hort no marxa", reia–, corria per poder jugar amb els recs, per cavar i aixecar barreres de terra, per dominar aquell petit curs d'aigua de regar que jo faria anar d'aquí cap allà, fins que se la begués la terra. I la textura i l'olor de la terra molla se'm van ficar a l'ànima.

Un altre dia, ja més grandet, camino al costat del meu pare per una rambla de Sant Francesc tan plena de soldats passejant que es diria una prolongació de la caserna que la sotja. És al capvespre i la gresca i la bullícia presideixen l'esbarjo d'aquella jovenalla. De sobte, un esgarip de corneta li obre les carns a la tarda i anuncia alguna cosa que jo no entenc. Els militars, en canvi, com petrificats, s'aturen en sec, es quadren en direcció a la caserna, aixequen enlaire el braç dret i n'estiren la mà, de cop transmutats en rígida formació d'estàtues fúnebres. I d'aleshores ençà, a mi em perdura una mena d'odi visceral per tot allò que pot aturar la vida, un sentir del qual me'n vanto orgullós i que dec a la terra on he nascut, que me l'ha volgut donar.

És l'època en què també començo a anar sol per Vilafranca amb altres vailets que així la descobrim i la fem nostra. Tots plegats, és clar, una colla de mocallosos barbamecs, que, en canvi, teníem la suficient iniciativa per, sense mai dir res a casa per raons òbvies, guillar cap a fora, a veure món, i acabar així qualsevol tarda al Pi de la Serreta o a la riera de la Bleda a pescar, dèiem. I jo, ara, ja posseeixo per sempre uns carrers que són una vila i uns voltants que també són garri-ga i riera, pins i canyissos.

De l'adolescència, els pastorets, és clar –qui no n'ha fet?–, que per primera vegada m'apropen a una llengua escrita que era la meua i que, llevat de la mare, ningú no m'havia ensenyat a estimar. I, digueu-me, si una terra et facilita la riquesa de la llengua, no és perquè vol el millor per a tu?

Després, els dies de les discoteques i de les veus saberudes que et parlen de les de les altres viles veïnes, que allà sí que en tenen, de “discos”, t’asseguren, que no són ni de lluny com les d’aquí, que no valen un borrall, et diuen, i que allà sí que s’hi lliga, a gavadals, et juren, a les de les altres viles, volen dir, a les dues que toquen a mar i a l’altra que fa xampany. I tu, ingenu, t’ho creus. Fins que ho proves i veus que els gossos, a tot arreu els lliguen amb les mateixes llonganisses, i que a tu, l’atzar sembla haver-te’n destinat el cordill. Tot plegat perquè la teva terra, que t’estima, ha volgut que aprenguessis a buscar parella triant i remenant fins a trobar el teu llir entre cards.

I el mar estimat, que acull el meu cos aleshores jove omplint-lo de les millors llum i sensualitat mediterrànies, fins a vestir-me’n l’ànima i que, com ara, ja aleshores, va ser un magnífic regal, un d’aquells que són tan rars perquè són preciosos més per la generositat i l’amor amb què se’t fan que no pas pel seu valor material.

També per aquests anys em dona el Penedès una altra mostra de la seva estimació en fer-me descobrir i apreciar un dels seus sectors més frondosos i verges. Estic parlant del que s’emparra a la serralada Prelitoral, que recorro i conec mentre que treballo com a monitor a la Casa de colònies de Penyafort. Llocs com el Subal, Valldosera, Selma, Montagut, Santa Maria de Foix, les Valls... seran des d’aleshores part del meu peculiar imaginari. És més, un d’entre ells en serà tant, d’important, que m’arribarà a inspirar *La casa adormida*. Em refereixo al Mas de Pontons, a l’oest del territori, una sòbria construcció a mig camí entre Pontons i la Llacuna, que –com dir-vos-ho–, sempre que la contemplo em remet a l’eternitat, potser perquè impertèrrita desafia el pas del temps mentre que des d’allà on està guaita i vigila tot el Penedès, fins al mar.

I, una altra vegada, com no ho ha pogut evitar d’ençà que va venir a viure al poble, ara fa ja onze mesos, així que el veu, els ulls se li’n van cap al Mas de la Torre. Se li representa com sempre, altiu i magnífic, i, com sempre, té la sensació que dorm un somni de tristesa. Avui, però, una estranya esgarrifança se li incrusta a l’espina: té, el Pol, la impressió que tot i que per a ell continua dormint, és, en canvi, com si estigués despert. Més encara: que l’està cridant per convidar-lo només a ell a descobrir-ne tots els misteris, i ara ja sé que un dia hi hauré de tornar, que ara ja fa massa temps.⁽¹⁾

En aquest breu repàs de tots aquells espais de llum que m’ha donat aquesta terra, no puc oblidar els dies en què vaig començar a escriure, en aquella revista ja desapareguda que vam anomenar *Tothom* i que, a molts com jo, ens va permetre entendre una mica més la vida tot preocupant-nos pels problemes reals d’una Vilafranca i comarca que, segons manava l’època, eren franquistes per obligació. El *Tothom* va ser per a mi el gran mestre, una mena de demiürg a través del qual vaig descobrir no només que jo era capaç d’escriure sinó també que podia fer servir una llengua que no m’havien dit que era meva i que, per tant, havia d’acabar d’aprendre, una llengua, a més, que, en contra de tota lògica, calia defensar.

I ja res més. Per acabar, només dir-vos que també considero que són evidències d’amor d’aquest espai obert al que anomenem Penedès la professió que gràcies a ell he adquirit i que en ell exerceixo, les entranyables amistats que m’ha procurat i que massa vegades no mereixo, la

magnífica i estimada família que m'ha estat donada i, en fi, la vostra agradable presència avui i aquí, aquesta amabilíssima companyia que generosament m'està regalant la peculiar simfonia d'olors i de colors, de veus i de llocs que és la nostra comarca.

NOTA BIBLIOGRÀFICA

Els títols a què es fa referència pertanyen a les edicions següents:

El segrest de la Xufles, Ed. Baula-Edelvives, 1989.

Com la terra vol la pluja, Ed. Columna, 2000.

Els vents, que els tanquin!, Ed. Empúries, 2002.

La casa adormida, Ed. Barcanova, 2002.

NOTES

(1) *El segrest de la Xufles*, pàg. 68.

(2) *Els vents, que els tanquin!*, pàg. 18.

(3) *El segrest de la Xufles*, pàg. 30.

(4) *Com la terra vol la pluja*, pàg. 9.

(5) *Els vents, que els tanquin!*, pàg. 18.

(6) *La casa adormida*, pàg. 19.

(7) *La casa adormida*, pàg. 26.

(8) *El segrest de la Xufles*, pàg. 97.

(9) *La casa adormida*, pàg. 9.

(10) *Com la terra vol la pluja*, pàg. 67.

(11) *La casa adormida*, pàg. 63.

DESBROSSAR EL BOSC

RESUM

Algunes reflexions sobre el fet d'escriure i l'experiència que això suposa en el plantejament personal, però també en l'entorn que el determina.

ABSTRACT

Some thoughts about the act of writing and the experience this involves on a personal ground, but also on its determining setting.

Començar a escriure el que s'anomena un "relat personal" (o també en podríem dir una "experiència de la subjectivitat", hereva de l'ideari del romanticisme, que buscava els camins de la interioritat), és com desbrossar un bosc: no resulta fàcil trobar el camí, arribar al centre i donar a llum les paraules que l'expliquen. Abans s'hauran trobat arbres gegants les immenses copes dels quals no deixen veure el clar, branques crescudes a la bona de Déu i que oculten la perspectiva, xarxes de mates que esgarrinxen la pell. Abans d'arribar al nucli del bosc (i, per tant, de l'escriptura pouant les inclemències de l'ànima), s'hauran escoltat sorolls misteriosos, a vegades crits d'animals nocturns i feréstecs, veus ancestrals encara per identificar... També la memòria és com aquest bosc: una arborescència d'aquesta naturalesa salvatge. Però tan bella, tan escruixidora, tan enigmàtica.

Entenc aquesta escriptura de matriu subjectiu com un clarificar-se, un penetrar aquest bosc, un fer visible a través de la paraula la memòria del que s'ha pensat i sentit, del que s'ha imaginat i patit, del que s'ha gaudit i viscut. De fet, no hi ha vida que pugui dir-se humana sense tenir consciència del que es viu. Així, en recordar, en palpar les vivències, en fer-les sensibles, s'elabora la història personal de cadascú, es desbrossa el territori dels records, es discrimina en l'amalgama de sentiments i pensaments, tot d'arbres i garrics que poblen la ment, fulles i branques que a vegades volen ocultar els passos que s'han donat: aquells que conformen l'experiència viscuda i les seves conseqüències i els seus ensenyaments. Però un dia sorgeix una fulguració, un record nítid com neu il·luminada per un ull de sol. Llavors, a partir d'aquest reclam interior, s'estira el fil conductor i pas a pas s'arriba al cor del laberint, a l'ànima del bosc, a la claror que l'habita. Es troba la paraula; i amb la paraula retrobada s'arriba al discurs que il·lumina el camí cap a la identitat que ens determina i ens fa humans amb consciència de ser-ho.

En recordar a partir de la llampada, es traça un itinerari que va ordenant la cronologia de l'existència. O parts d'aquesta existència en forma de capítols, com aquell qui guarda papers en carpetes i les va arrenjerant per anys consecutius en una lleixa. L'escriptor d'aquesta mena un dia o altre torna sobre els seus passos, els reviu a través de la memòria. Torna a la casa antiga, al paisatge de la infància, de la joventut, de la maduresa. S'interna al bosc i recupera sensacions de

por i de tristesa, reviu sentiments de separació, de melangia o d'astorament; però també desvetlla sensacions de sorpresa i imatges de meravella, indicis de goig i felicitat, d'harmonia i de comunicació amb l'entorn. Recuperar aquests moments és com ressuscitar dins nostre les morts quotidianes i les destruccions inevitables que s'esdevenen amb el pas dels anys. El temps ens va diluint a poc a poc, però també és el mateix temps (la prolongació del temps) qui ens dona l'oportunitat de renéixer cada dia. Perquè recordar les experiències viscudes és com fer reviure les arrels, el sotabosc de l'ànima. No hi ha consciència d'identitat (d'aquesta entitat que la psicologia anomena el 'jo') sense remembrança dels fragments de la nostra vida, sense la reconstrucció d'aquest traçat vital que ens atorga la sensació de ser.

Per això viure és sempre construir i reconstruir, desbrossar i aclarir. Escriure, que és una forma de viure, també. I si el fet de viure una vida individual demana un subjecte, un actor, un personatge, escriure també demana un subjecte actiu: l'escrivent. A mi m'agrada veure'm com aquest subjecte escrivent. El subjecte escrivent és l'agent del verb escriure, sempre en temps present. La paraula escriptor és alhora un nom i un adjectiu. Però en aquesta reflexió deixeu-me preferir la imatge evocadora del subjecte escrivent, un gerundi eloqüent que commina a desbrossar el bosc de la memòria i de l'enteniment.

Escric des del subjecte escrivent per traçar el camí que va de l'obaga al temple de la solana, ja que entenc que s'escriu per comprendre i comprendre's tant com s'escriu per aprendre i aprendre's. Si jo tingués plena consciència de la meua totalitat, potser no tindria la necessitat d'escriure per escriure'm, per completar-me escrivint. Per això escriure em sembla una manera d'explorar, de bussejar, de baixar a la mina o pujar a la muntanya de l'ànima. Entenc l'escriptura com un viatge; o com el cordó umbilical que uneix la part (la individualitat) amb la totalitat de l'existència.

Així, desbrossant la selva, exploro en la memòria per trobar el fil de plata d'aquella que vaig ser, que és la mare de la que sóc. L'infant, l'adolescent que vaig ser, la crisàlide, és la mare del subjecte escrivent d'avui, de la tossuda buscadora de la claror del bosc. Recordar, escriure, són activitats del present. La vida s'esdevé sempre en temps present. I tornar al passat per il·luminar el present, per fer-lo fructificar, per donar-li un sentit, només és possible rememorant, travessant el bosc, enfilant-se a les branques dels fets. Llavors és possible comunicar-se amb seus fruits salvatges, massa sovint fruits de la inconsciència o de la ignorància. Per això vull entendre el llenguatge metafòric del bosc tant com miro de desxifrar el llenguatge simbòlic de l'ànima del món, i per analogia, també de la meua ànima.

Escriure, doncs, per fer entenedora una trajectòria, una narració, el meu discurs. Escriure per dibuixar un camí de paraules que tingui un propòsit, que dugui a alguna banda: al rovell del bosc, a la seva claror, al cor de l'experiència. Anar i venir de la pròpia casa, venir i anar cap a la claror. Per això entenc cada llibre com un tram de l'itinerari, com una recerca. I així cada llibre escrit depèn d'un pensament, d'una voluntat, d'una emoció.

Veig els meus escrits com una reconstrucció vital, com una creació de sentit, com un voluntari diàleg amb la llum. Els fets, els records, dormien oblidats al sotabosc, o al celler, o a les golfes. Però he anat escrivint molts papers per desvetllar-ne l'entranya, per fer emergir un raig de

Teresa Costa.

claror entre l'espessor dels arbres, per obrir finestres al clos emmaranyat. Els vaig escrivint per acarar-m'hi, per fer camins entre esbarzers, ja que cada llibre escrit (o per escriure) és un capítol que dona fe d'una identitat construint-se a cops de mall, que dona fe d'un subjecte present. Cada llibre és un fragment de la 'història d'una ànima' (com volien santa Teresa o Michel de Montaigne) explorant habitacions, racons foscos o il·luminats, dallant les males herbes del jardí, esporgant quan és el temps, fent bugada i posant-la a eixugar al sol. Parlo per mi, és clar, altres sentiran que l'escriptura és tota una altra cosa. I ho és: l'escriptura és un fet personal, per a cadascú sempre diferent, però sempre constitueix un testimoni de la vida humana sobre la Terra.

Per això per a mi escriure és descriure un territori espacial, geogràfic, és desbrossar un espai mental i espiritual on tots els mapes existencials hi són continguts en potència: memòria, fantasia, intuïció, pensament, sentiment, sensacions, desitjos. Però en l'escriptura a vegades es produeixen espais en blanc, buits, ponts, silencis. Els espais aparentment blancs, els silencis, les pauses, són eloqüents. Com els silencis en els temps musicals, els espais entre paraules, els punts suspensius, són el contrapès necessari perquè la paraula adquireixi pes i volum, perquè ocupi el seu espai. Missatges entre línies, els silencis contenen la virtut del que no es diu, però queda suggerit per la força de l'absència. És la matriu del possible, l'aventura existencial, la matriu on es gesta l'ànima (sempre per guanyar!) del subjecte escriptent.

Però la memòria (l'escriptura de la memòria) no és un espai real per més que estigui basat en fets reals, pensaments, sensacions reals. L'escriptura de la memòria és sempre una recreació, una reconstrucció a posteriori feta d'experiència, de consciència, de reflexió. A la memòria se li han d'aixecar envans i parets, se li han d'excavar fonaments perquè pugui fer-se efectiva la construcció de la individualitat. Aquesta és la feina de tota una vida. Per això un deixa de viure de manera conscient quan renuncia a desenvolupar aquesta capacitat (o quan per la causa que sigui no pot assolir-la). Per això el subjecte escrivent tampoc no pot deixar d'escriure sense renunciar al seu mester de constructor, de desbrossador, de buscador de la llum que mira de fer-se pas enmig de l'obaga.

A la vida només hi ha un final. I fins a arribar a aquest final es va seguint un itinerari, es va escrivint una biografia. El subjecte escrivent va gravant signes sobre aquest plànol, hi va deixant fites, llibres escrits. L'escriptura que elabora el subjecte escrivent només té un final. L'altra escriptura, l'escriptura que volem 'eterna', ja no depèn d'ell. Només tindrà vigència mentre hi hagi algú que llegeixi. El lector vivifica l'escriptura del subjecte escrivent, es comuniquen en el pla metafísic de l'existència. El subjecte escrivent aspira a la germandat del record. Aquest és un principi de realitat que val per a tots els escriptors. Perquè l'escriptor (el subjecte escrivent) escriu contra la mort, contra l'oblit, contra la immobilitat i aspira a instal·lar-se al clar del bosc, a viure en un etern present.

L'itinerari escriptural que realitza el subjecte escrivent és actualitzat pel lector. En l'acte de llegir, el lector camina sobre les mateixes traces d'una odissea humana en la qual es pot reconèixer. La literatura està feta sobre la base d'aquest 'reconeixement'. Per això els clàssics viuen sempre en el present. Són presents perquè un pot identificar-se amb les seves peripècies humanes, amb els seus neguits, amb els llaços d'afectes que crea. Per això l'escriptura transcendeix el temps i l'espai. Travessa la foscor per habitar una solana tranquil·litzadora i a vegades encarna un aspecte de l'escriptura: la sanació, el sargiment dels estrips de l'ànima.

Tant en el passat com en el present, he literaturitzat boscos, eres, cases, vinyes. Quan he penetrat la xarxa de branques per trobar els signes d'identitat que m'arrelen a la vida, sempre he trobat aquest paradís de la infància que són per a mi les terres del Penedès. És un espai càlid, com el ventre d'una mare. La meva mare ho és, filla del Penedès. Per això tanco els ulls i puc reproduir, fil per randa, la casa familiar on vivien els avis i els oncles, puc veure els camins que duïen a les vinyes i als horts, puc recórrer la carretera que encara porta a l'església més propera del poble, entrar al petit cementiri on són enterrats els meus avantpassats. Res no s'ha esborrat del temps de la meva infantesa, els estius passats entre conreus. Encara em puc trobar entre les canyes del torrent, menjant avellanes tendres amb els amics; encara puc jugar als palaus que d'infants ens construïem excavant entre les parets dels marges de terra, al costat del camí. El meu Penedès és un espai de colors ocres, banyats per un sol blanc, zenital. És un espai on la mirada es perd en un mar de vinyes, perfectament arrencades. És un indret on el temps no passava, un temps trencat només per la veu de l'àvia que sortia a la finestra i em cridava per anar a dinar o a sopar. Vaig viure en aquest espai i mai no sabré si me l'invento quan el descriu. Però les imatges s'ordenen totes soles quan m'endinso en el canyissar del torrent, quan penetro el bosc, quan invocho la llum perfecta que hi brollava.

Però aquí només hi ha una descripció d'aquesta realitat. Correspondria a un altre escrit el fet d'interpretar-la, la qual cosa equivaldria a donar valor a unes experiències sobre les altres, a

jerarquitzar-les, a fer-ne un poema, a escriure un assaig. Aquest matí em limito a passar una pel·lícula extraordinària, a tornar sobre els passos perduts per reconèixer les petjades de l'infant que vaig ser. El relleu d'aquelles traces és el que m'informa de la realitat de les meves vivències estivals al Penedès, un temps que ha deixat una marca tan profunda que només estirant un fil ja segueix tot el cabdell.

Ho he dit abans: a qualsevol dels meus llibres es troben els colors ocres i siena, els pàm-pols verd esmaragdí, els cels color turquesa d'aquest paisatge immers en la Mediterrània profunda. Un paisatge que també pobla les odisees gregues, les epopeies romanes, les històries de les ruïnes de Cartago i d'Alexandria, les petges de l'Al Àndalus, les torres d'homenatge, els castells feudals o els cellers modernistes.

Tota aquesta atmosfera, tota aquesta cultura, fruit de capes i més capes d'història i vicissituds humanes, la tinc dins els meus ulls, respira dins la meva ànima. La llengua amb què la gent d'aquests indrets s'ha expressat durant mil anys, durant dos mil anys, és la meva llengua. I quan escric sóc transmissora de la llengua dels contes que m'explicaven la meva àvia i la meva mare, la llengua amb què el meu pare encara dicta les seves sentències, extretes de les dites populars, sempre tan sàvies, sempre tan assenyades, sempre tan oportunes. Són fruit de l'experiència de segles. I no sabria explicar ni aquest cel ni aquesta terra si no fos en la llengua que ens és pròpia, la llengua que es parla ran de vinyes, ran del bosc o ran de mar, on ara visc.

A vegades prenc la veu d'aquells que ja no hi són, faig memòria de la meva gent del Penedès. Ho vaig fer des del primer llibre escrit amb voluntat literària. El primer relat (la 'nouvelle' titulada *Es fa fosc*) és una història extreta d'una memòria amant, vivificant. Volia que l'ésser que vaig evocar literàriament fos recordat per sempre, que fos estimable en l'esdevenidor. Era una dona que a la seva manera em va fer de mare, una dona a qui estimava i que va morir massa prematurament. Les seves traces també han deixat senyal en aquest retaule literari que és *El vel d'Harmonia*, presència que reneix en unes pàgines que són reflex de la mort i de la primavera, dels vells sarments tant com del vi novell... Un professor de literatura va dir-me una vegada que la fantasia, la imaginació, eren tan filles de la memòria com les experiències viscudes. En efecte. Crec que s'escriu des de la totalitat de l'ésser, s'escriu des del cor i del cervell.

Però la memòria i la imaginació, entrelaçades en les branques del bosc, esdevenen un recer on no sempre és possible entrar i trobar l'arca de l'aliança amb els orígens que s'hi amaga. Tampoc l'escriptura no és un indret fàcil per fer-s'hi un lloc. Tanmateix, aquest és el repte de l'escriptura i, per tant, aquest és el guany de l'escriptura que es vol testimonial. I la mateixa dificultat d'escriure per revelar els indrets de l'ànima es converteix en matèria de seducció per al subjecte escrivent. Així, meravellada per tants reclams, entro al bosc. Quan s'hi fa la llum, escric. Tant com escric per veure la llum de l'escriptura senyalant camins.

EL MEU PENEDÈS-GARRAF: HISTÒRIA I MITE

RESUM

Consideracions diverses sobre l'entorn penedesenc en el plantejament d'una producció literària i especialment novel·lística prou extensa i remarcada sovint per referències històriques i documentals, però també per altres de personals o familiars.

ABSTRACT

Various considerations about the Penedès Area in the scope of his ample literary production, especially in fiction, often marked by historical and documentary references but also by personal and family ones.

Començaré per dir, i que no se m'escandalitzi ningú, que no m'ha agradat mai l'expressió Gran Penedès. Ni tampoc la denominació Penedès Marítim, que si de cas hauríem de situar al Baix Penedès: a Calafell o a la platja de Sant Salvador del Vendrell, més que no pas a Sitges, a Vilanova o, en general, al que alguns il·lustrats en altres èpoques anomenaven, mirant-s'ho des de Barcelona, la Costa de Ponent.

Jo sóc de Vilanova, de Vilanova i la Geltrú, i em sento també d'una manera natural del Garraf, comarca amb una especificitat pròpia que considero perfectament compatible amb la pertinència al Penedès històric, o sigui, amb el que ara en tornem a dir amb tota propietat, i ho celebrego, la Marca Penedès.

Diré més encara: a mi em sembla que el Garraf és precisament el cor del Penedès. I que és gràcies a l'existència del Garraf, i a l'entorn del Garraf, terreny abrupte i durant molt de temps inaccessible, que el Penedès ha pogut desenvolupar la seva pròpia fesomia de territori de pas, tan lligat a la terra conreable i molt en especial a la vinya.

La nostra capital, l'any 1000, era l'Olèrdola de Mir Geribert, independent –entre el segle IX i el segle XII– tant de carolingis com de sarraïns. En aquell temps, el nostre territori constituïa una marca entre aquests dos mons antagònics. El Garraf era una fortalesa difícilment ocupable, que des de les altures rocoses dominava no solament les entrades per mar, sinó també la terra de pas nord-sud que avui travessa l'autopista però per on dos mils anys enrere ja circulava la Via Augusta.

En un capítol del meu llibre *Castells habitats de Catalunya* he escrit sobre aquesta imponent fortificació que fa de frontera natural entre Barcelona i Tarragona anant per la costa, aquesta estreta llenca de terra que fins fa pocs segles era una gran llacuna, insalubre i plena de mosquits. Hi he parlat del Penedès-Garraf com d'una "rótula" d'arrel visigòtica, encara poc o molt arriana, entre el món cristià del nord i el món musulmà del sud.

El Penedès, històricament, no s'entendria sense el Garraf. Ho fa veure fins i tot el sentit últim del nom de lloc. "Penedès", etimològicament parlant, voldria dir "penyalós", o sigui, un territori "abundant de penyals". Alcover-Moll certifica que "l'any 1010 ja apareix escrit *Penites*, mot que procedeix del llatí *pinna* 'penya'", o sigui, roca que erigix la cresta d'una muntanya, bo i recordant sovint el merlet d'una fortalesa, fins al punt que "penya" podia ser sinònim de "castell roquer", com ha observat Joan Coromines.

Joan Coromines relaciona el mot Penedès amb *pinnetum* 'lloc de moltes penyes', que amb el sufix *-ense* hauria format el nom d'una contrada de "*penedos*" o 'castells roquers'. De manera que el Penedès, etimològicament parlant, es trobaria en oposició a "vallense" (que dóna Vallès) o contrada "on abunden les valls". "Penedès", doncs, tornem-ho a dir, ve de "pinna" (o "penya"), d'un diminutiu del qual -"pinnella"-, sigui dit de passada, deriva el cognom de la nostra companya de taula, la sitgetana Vinyet Panyella.

Els penyals o els castells roquers ens donen històricament una marca pròpia. Durant molt de temps, la frontera sembla establerta al Llobregat. Però a començaments del segle XII, entren en escena els almoràvits, els soldats-ermitans que aviat esdevindran el model dels monjos-guerrers dels ordes militars cristians. Es radicalitzen les posicions i es condemna l'anteriorment habitual capil·laritat entre els dos mons.

De manera que "l'any de la Nativitat del Senyor de 1107, el primer dia de setembre, pel terrible judici de Déu i per culpa dels nostres pecats" -com es llegeix en un document del cartulari de Sant Cugat- els almoràvits "cremaren tota la terra del Penedès, fins al castell de Gelida, acoltellant a molts i captivant molts milers d'homes, deixant despoblada tota la província. Un altre dels seus flagells fou la invasió del castell d'Olèrdola, on molts homes moriren i foren fets innombrables captius".

Després d'aquesta invasió dels almoràvits -o morabatins-, Olèrdola ja no es va aixecar més. D'aquell episodi aviat, el 2007, en farà nou-cents anys. ¿Per què no recordar com cal, arribat aquell moment, la trista fi de l'antiga Marca Penedès, la fi d'aquella nostra ja llunyana independència? Ho podríem celebrar, entre d'altres coses, amb torres i castells humans, que en unes altres pàgines del llibre que parlen del castell de Canyelles i també en uns articles sobre els orígens del fet casteller (*La Vanguardia* el 19 i el 26 d'agost de 1999) ja vaig relacionar amb habilitats destinades a assaltar fortaleses.

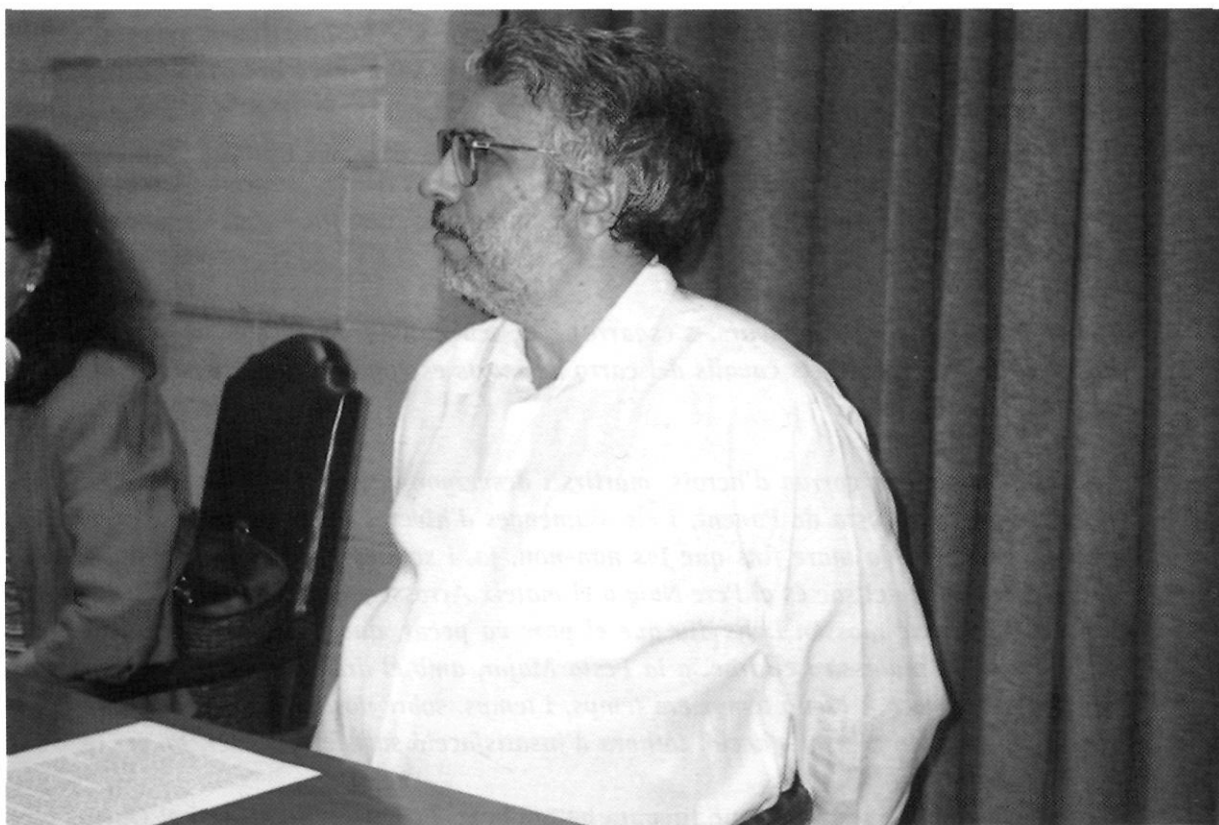
Tinc escrit que sospito que el fet casteller ve de les operacions per a l'assalt a castells per part de grups perfectament entrenats. I que podríem aventurar si no estarien formats per gent de marineria, acostumats a enfilarse sense vertigen entre els pals i el velam de les naus. Sí, podem imaginar perfectament un contrafort d'homes fent escaleta a redós del mur, travats entre ells com un 'cavall fort'. Des de la guerra de Troia, i fins a la generalització de l'ús de la pólvora a Occident, ja al segle XIV, que és quan esdevenen del tot vulnerables, els castells s'assaltaven amb l'ajut de ginys mecànics.

Però tornem a la Marca. A partir de la destrucció d'Olèrdola el dia de Nadal de l'any 1107 (n'ignorem els detalls), i un cop obtinguda, passats els anys, la definitiva pacificació del territori,

ja en mans dels comtes-reis, van néixer Vilafranca, vila reial, i a la costa Vilanova. I va començar el període de prosperitat de les nostres dues viles, afranquides totes dues pel que avui en diríem unes similars exempcions fiscals.

Lligades directament al monarca (i no pas al senyor feudal, com encara Sitges), Vilafranca i Vilanova tindran un bon moment d'esplendor a l'últim quart del segle XIII. És el temps d'Arnau de Vilanova, el metge que el 1285 ja va assistir el rei Pere el Gran en la seva agonia al palau Reial de Vilafranca. Les cròniques de l'època ja afirmen que el "físic reial" hi va acudir amb promptitud, s'ha pogut suposar amb fonament de causa que pel fet de no trobar-se gaire lluny d'allí: a Vilanova i la Geltrú, aleshores anomenada Vilanova de Cubelles.

Ho he escrit ja en diversos llocs i hi insisteixo també ara. Fins que no es demostrï el contrari, crec que podem considerar que era la nostra Vilanova la seva pàtria de naixença. S'ha dit, també sense proves, que si era valencià, que si era de qualsevol de les moltes Vilanoves del Migdia de Franca (i recordem que en el seu temps un català i un occità, cadascun parlant la seva pròpia llengua, es podien entendre perfectament). Ell mateix escrivia en una carta al Papa Bonifaci VIII que havia nascut "ex gleba ignobili et obscura", o sigui, "de terra innoble i fosca". Però que era català –i no valencià, o provençal– queda clar perquè ho diu ell mateix. No en deixa dubte un seu llibre d'agrimensura (és a dir, de mesura de la terra: de "geometria") on ell mateix diu:

Oriol Pi de Cabanyes.

*Et oy, senhors miens et maistres,
sapias tots per veritat,
que yeu, Arnaut de Vilanova*

...
*Maistre per tots fuy apelats,
de Quataluenha nadieu fuy.*

I vull adduir també ara, aquí, el testimoni del savi vilafranquí Manuel Milà i Fontanals, quan en un moment donat escriu:

Finalmente, creemos que existe un dato, no decisivo, pero sí de mucho valor, favorable á la opinión, que ya ha tenido algún crédito, de que Arnaldo nació en Vilanova de Cubelles que es la que ahora lleva el nombre de Vilanova y Geltrú. En un pasaje de uno de sus escritos pretende Arnaldo que los cadáveres de los habitantes de las costas marítimas tardan más en corromperse que los de los que viven en tierras interiores, poniendo como ejemplo de los primeros á los de Vilanova y de los segundos á los de Vilafranca. La proximidad de las poblaciones de Vilafranca del Panadés y de la mencionada Vilanova, demuestran que de estas se habla, é inducen a creer que el autor del pasaje las conocía y las recordaba muy particularmente.

Acabaré dient que Vilanova i la Geltrú, el terme on ara visc, i on han viscut sempre els meus morts, entre vinyes, ha estat per a mi, sempre, un punt de referència. Ja s'hi refereix el meu primer llibre, *Vilanova i la Geltrú en la Guerra del Francès*, petit estudi d'història que vaig publicar a vint anys. La meua Vilanova és, tot sovint, emperò, una Vilanova i la Geltrú perfectament inexistent, purament somiada. O mitificada sota el nom grec –o sigui: idealitzat– de Neàpolis, nom amb el qual avui els de la Casa de la Vila han volgut batejar un ambiciós projecte relacionat amb les noves tecnologies. A la meua primera novel·la, *Oferiu flors als rebels que fracassaren*, Neàpolis ja hi apareixia com un inici de mite per al seu jove protagonista, que tot fugint-ne no podia deixar d'enyorar-la:

També Dimas Ricardell, llavors, s'esgarrapà el seu endins. Mirava el record d'aquells carrers de Neàpolis, on els cavalls del carro de morts es cagaven amb displicència (p. 111 de l'edició de butxaca).

I el record d'aquella corrua d'herois, màrtirs i desvergonyits, com tots els hereu escampa de Neàpolis, a la Costa de Ponent, i els diumenges d'hivern, quan ets infant i t'entretens amb els contes de la mare fins que fas non-non, ja, i somies papus i lladregots, quan et diuen que l'home del sac és el Pere Noig o el mateix Arrosse gall, si van mamats, i són l'ou com balla, mentre mossèn Lluís diu que el pare va pecar, que no se n'ha sabut mai més res, i surten la mulassa i el drac, a la Festa Major, amb el drac que és potser el passat i treu foc per la boca, i escup temps era temps, i temps, sobre nosaltres, sobre les nostres boques, que badallen d'insatisfacció, tothora d'insatisfacció satisfeta, potser. Potser (p. 135).

D'entre els vint-i-cinc llibres que fins ara he publicat, *El Sol de Vilanova i el Garraf misteriosos* (2000) és potser el que recull més paisatges, gent i fets del meu entorn més proper. És un

llibre que, entre d'altres coses, reté la visió nocturna de la primera màquina automàtica de collir raïm o el comiat d'un paisatge de vinyes i barraques de pedra seca abans que no fos definitivament esborrat pel colossal moviment de terres de l'autopista. I és també un llibre que també conté una interpretació podríem dir que "màgica" del Garraf. I acaba així:

Claude Debussy va saber-nos transmetre les impressions musicals de la visió d'una catedral submergida. Aquesta catedral existeix. Es troba a la plataforma continental catalana, a les fondalades sota el Garraf coronat per la Plana Novella i el seu exòtic palau del vent.

També el meu dietari *Llibre d'hores* recull paisatges i fets de proximitat. En llegiré tot seguint algunes anotacions, com la que correspon al dijous 8 de desembre de 1977:

Al Penedès els camps s'endormisquen amb els bravatges misteriosos de l'hivern. No massa lluny de Sant Sadurní ens havien fet confiança que campava una bruixa. El prodigi s'esdevé a Lavern, topònim ja per ell sol de ressonàncies diabòliques. Hi anem, doncs, com Eneas, o com el casolà Pere Portes, amb el Sixte, decidits, en dia gris. Quan som a les primeres casetes del poble, no ens en sap donar raó un vell pagès que esquartera una soca a cops de destrat. Més enllà, passa d'esquena un passavolant i li demanem també el que fa al cas. Quan es gira, emetent sons inarticulats, gesticulant que el seguim, ens adonem que es tracta, visiblement, del beneit de la contrada. La coincidència, no cal dir, ja ens intriga. Ben aviat ens trobem, però, davant d'un casalot esquerdat, amb centenars de cossis plens de flors, a l'entrada. Miols de gat, lladrucs. Carrisqueja el forrellat i ben prest ens franqueja el pas una mirada, tan sols: uns ulls penetrants, aquells ulls que de sempre havíem imaginat que hauria de tenir una bruixa. La vida ens confessa que té presents totes les nostres encarnacions, i el futur, i el passat, i que els seus gats també tenen propietats màgiques.

Dos dies després, el dissabte 10 de desembre d'aquell mateix any 77 aquell meu ja llunyà dietari deixa constància d'una ascensió al Pic de l'Àliga, "el cim més alt del muntanyar prelitoral entre la costa i el Penedès". La nota així comença:

Amb el Sixte ens llancem a l'assalt de les muntanyes on s'assegué el gegant de la llegenda. Justament avui, que la claror és d'un terç de jornada, i minvant fins a l'entrada del solstici nou. D'Els Salzes estant, hem iniciat la marxa, resseguint el sentit del riu Foix i fins passada l'ermita de Lurdes [...], que és per on hem emprès l'ascensió pel pedriscall fins al cim de la Talaia. A mesura que avançàvem -ben dificultosament a estones, relliscant-anaven apareixent en el nostre camp òptic i al lluny els topants de la comarca: l'Arboç, amb fum de la fàbrica, el pantà de Castellet, i al fons la Teula, com un antic barret de capellà.

Però d'això ja fa molts i molts anys, exactament vint-i-sis. M'ho recorda una anotació del *Llibre d'hores*, escrita el diumenge 15 de maig de 1977, on ara, tants anys després, em sorpren de trobar-hi escrit:

El Roger ha fet vuit mesos i ja es deleix per caminar. Els celebrem a casa dels avis, a la masia en Cabanyes que de gran ja no li dirà res, potser, ni tan sols un bocí d'allò que ens

diu a nosaltres ara. Elegia d'un record inexistent: ¿no és ver que els llocs per on hem passat, que els llocs que hem estimat, mantenen per sempre més la pàtina oculta de la nostra presència?... Com un residu del pas d'altres vides, com una aura. Per això ens agraden tant, potser, les coses envellides, les cases viscudes, els objectes gastats. Com aquesta vella masia En Cabanyes i el dia d'avui que el Roger fatalment oblidarà: aquestes parets, aquestes tanques amb magraners al sol, el silenci tibet dels grans salons en penombra, les pintures, els cristalls, la llegenda. El futur, tanmateix, és dels seus petitíssims vuit mesos, només cara i mans colrades per la samarreta de màniga curta, com un paleta.

Moltes gràcies per la vostra atenció. La història continua. Però per ara deixem-ho aquí.

EL PENEDÈS EN LA MEVA OBRA POÈTICA

RESUM

Un acostament a alguns dels referents que han determinat aspectes de la producció poètica de l'autora sitgetana, des dels primers passos a les pàgines de "Cartipàs. Quaderns literaris penedesencs" fins a les creacions més recents encara inèdites.

ABSTRACT

An approach to referents that have determined some poetry production aspects of this Sitges-born poet, from her very early steps in the pages of "Cartipàs. Quaderns literaris penedesencs", to her most recent and still unpublished creations.

Gràcies, de fet, el Xavier m'ho ha posat difícilíssim perquè obrir el foc d'aquesta manera vol dir que després ens hem de posar a nivell i no sé si ho farem prou bé. Jo no he fet un text escrit perquè normalment quan parlo de la meva obra m'agrada combinar les idees amb les paraules i, per tant, m'agrada justificar, i en aquest cas encara més, la presència, i més que la presència la vivència de la terra i dels paisatges del Penedès en els textos literaris que he escrit.

Tota la meva obra, pràcticament tot un gran tant per cent de producció de creació literària és poesia. En aquests llibres que en Pere Martí ja ha esmentat i rastrejant, fent un examen diguem-ne d'anys enrere des de quan vaig començar a ser poeta, em vaig trobar amb els orígens, que són els que en Solé ha evocat ara fa una estona, que és la revista *Cartipàs*. No és cap casualitat perquè quan a mitjans dels setanta ens vam aplegar uns quants joves, més que joves ara en diríem *bollicaos*, perquè érem realment molt joves i bastant inconscients, és a dir, inconscients en el sentit que ens feia molta il·lusió de tirar endavant l'Institut amb unes quantes persones ja experimentades, jo recordo el senyor Tarrada, recordo el senyor Ramon Planes de Sitges i uns quants més... No sabíem què era el que realment havíem de fer, però sabíem que havíem de fer alguna cosa, i com que tots érem molt diferents i molt diversos, l'Institut quan es va formar va donar acollida tant a la gent preocupada per l'arqueologia, per la història o per l'onomàstica com a la gent preocupada per la literatura, i vàrem tenir tanta sort que vàrem poder tirar endavant la revista *Cartipàs*.

A la revista *Cartipàs* jo hi tinc tants bons records com en Joan Solé, o en David Jou, o com alguns dels que esteu aquí, i, conscients que estàvem fent alguna cosa, jo no sé si important o no, però alguna cosa que d'alguna manera assentava fonaments, i així ha estat per a molts de nosaltres. Jo això dels fonaments ho dic per mi mateixa perquè en aquesta revista va ser on em vaig veure amb cor de publicar els primers poemes, és a dir, tota la primera prehistòria poètica. Tot íntegrament és a la revista *Cartipàs*, i no només la meva prehistòria poètica, sinó també alguns tempteigs de crítica i d'assaig, i també –i això ho vull comentar aquí directament– algun dels meus posicionaments en favor de la llibertat i en favor dels drets humans i de tot el que significava tot aquest

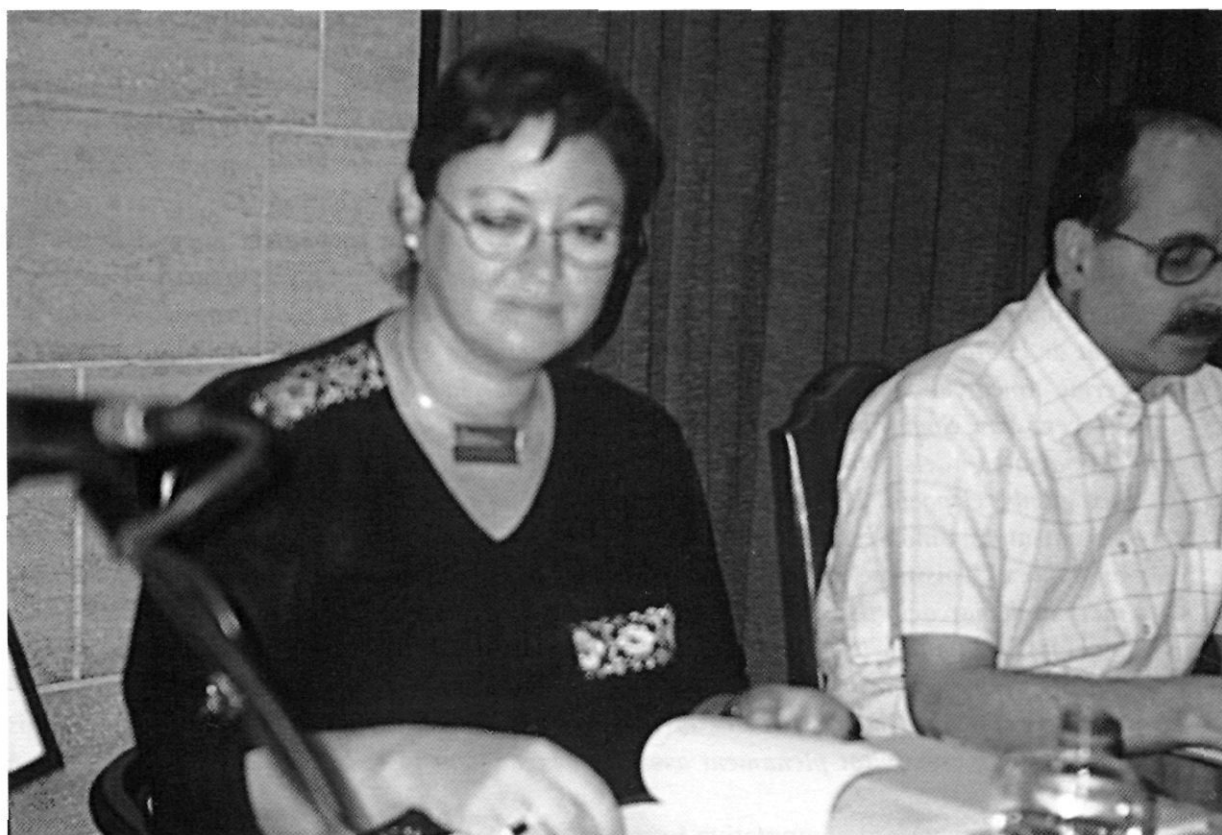
posicionament quan vàrem publicar un text molt bonic del Bobby Sands, que per als que no ho sabeu o no ho recordeu va ser un activista de l'IRA que va morir de vaga de fam justament per reivindicar la llibertat del seu país, que era Irlanda. Això no volia dir que estigués a favor de determinades accions de l'IRA, en cap cas, però el que em va impressionar molt va ser el fet que un jove de vint i pocs anys com nosaltres es deixés morir de vaga de fam per defensar una cosa intangible com és la llibertat d'un país. El Bobby Sands havia estat escriptor i poeta i vam traduir un text entre en Joan Solé i jo i llavors vam fer una introducció explicant qui era i de què anava la pel·lícula, i això és a *Cartipàs*.

A mi aquest inici em va marcar tremendament, i tant és així que quan quasi deu anys després vaig publicar el meu primer poemari, que es diu *Memorial de platges*, tota la primera part és el que diríem vaig salvar d'aquella època que estava publicat a la revista *Cartipàs*.

Què significa o què és el Penedès en la meua obra poètica? Significa principalment dues coses i és present en dos elements, en el paisatge físic, que és el paisatge que tots coneixem, des de la línia de carena que es veu des de Sitges fins al mar. En aquest cas, a diferència d'en Xavier, els meus paisatges són estrictament marítims, purament marítims, però molt estrictes del microclima i de l'encerclament geogràfic que té el Penedès en tot el seu ampli abast. I aquest es transmuta en dos elements; d'una banda, tots els elements d'aquest paisatge, i quan parlo de paisatge em refereixo a la llum, a la mar, a les vinyes, a les roses, als jardins, al vent, als marges, a les carreteres, és a dir, a tot el que conforma aquest microcosmos que es tradueix en molts elements de la meua poesia. Però també en un altre àmbit que per mi ha estat molt important, que ha estat la unió d'aquests paisatges físics amb el que és l'imaginari de la Mediterrània, l'imaginari de la Mediterrània que en la meua obra s'ha traduït principalment en el tractament d'un seguit de figures i de personatges de la mitologia clàssica, principalment de la mitologia grega, però que jo imagino i veig des de la finestra de casa meua, del meu estudi, també a les platges que m'envolten, o en un seguit de sentiments que situo en aquests personatges. Jo no hauria estat mai capaç d'escriure aquests poemes si no m'hagués amarat absolutament d'aquesta visió paisatgística del meu entorn quotidià al llarg, doncs, de gairebé 50 anys.

Aleshores, tot això configura una determinada manera de tractar aquest element físic que és el paisatge que, si bé s'hi pot reconèixer el que també configuraria molts tipus d'elements del que és la Mediterrània, en el nostre cas, els que som d'aquí sabem perfectament a quina mena de paisatge em refereixo.

Aquesta escriptura que dic neix principalment de dos posicionaments equidistants, és a dir, al cinquanta per cent cadascun. Un és el de la contemplació individual. M'agrada mirar, m'agrada mirar-ho tot, sóc molt batxillera com diem a Sitges, molt tapanera, i aleshores tinc molta capacitat de badar davant d'un capvespre, davant dels canvis de la llum. Per mi la llum ha estat un element absolutament fonamental a la meua vida, jo no podria viure en un país que no tingués llum, per exemple, no podria viure en un país que no tingués unes hores marcades no per un rellotge, sinó marcades pels canvis de la llum a la paret del baluard de Sitges, en el mar, la platja o en el meu entorn. I aquesta contemplació el que fa és produir un seguit de mecanismes de reflexió i de creació que després es reflecteixen en aquesta obra; per tant, són dos elements, contemplació i escriptura.

Vinyet Panyella.

En el meu cas l'escriptura que no neix de la contemplació no és, en cap cas, una escriptura poètica, és una altra mena d'escriptura, una altra mena de text literari com també he escrit en altres moments.

Són, doncs, aquests dos pols que he comentat i que fonamentaré o intentaré explicar a través de la lectura d'alguns poemes, i els llegiré diacrònicament, és a dir, des dels més inicials fins als més recents, que són precisament inèdits i que em fa goig de llegir-los aquí per primera vegada perquè té molt a veure amb aquest tipus d'evolució i de tractament.

Veïnatges de Van Gogh és un text poètic difícil de traduir en el qual m'ha ajudat algunes temporades en David Jou, i com a final hi vaig posar un epíleg intentant explicar què era el paisatge tant per a Van Gogh, el paisatge de Provença en aquest cas, com per a René Char, i us el llegiré per situar el paral·lel del que seria després també aquesta inclusió total i global del paisatge en la meva obra poètica. Us en llegiré alguns fragments perquè pugueu entendre aquesta idea de transposició perquè quan parlo de René Char d'alguna manera també faig la introspecció a la mirada interior i transmeto el que jo crec que és també l'element paisatgístic en l'obra poètica.

Els paisatges provençals, els paratges de Van Gogh, els veïnatges de René Char, sorgeixen de la mirada interior de tots dos artistes, l'un amb una visió plàstica ben difícil d'entendre

per part dels seus contemporanis, l'altre amb una dicció poètica que sorgeix de la profunditat de l'experimentació surrealista, sí, però que culmina en una purificació lírica i expressiva extrema. A més aprofundiment conceptual, més nuesa i concreció expressiva proposa René Char; quan semblava haver assolit la culminació del seu treball poètic l'any 1983, amb la publicació de la seva obra reunida a la Pleiade, el volum *Els veïnatsges de Van Gogh* va reprendre el que havia de ser el seu darrer estadi de l'escriptura poètica estrenyent encara més el cercle geogràfic i autobiogràfic en un mateix exercici de síntesi lírica en un puresa expressiva extrema. El text final del llibre *Le voisinage de Van Gogh* que finalment René Char va atorgar a tot el volum constitueix la clau explicativa del conjunt de l'obra, descobreix la seva gènesi, els deutes, les circumstàncies amb què la porta a terme tancat en una gàbia invisible i assetjat per la vida. De la mateixa manera, diu, Vincent Van Gogh havia patit des de la seva captivitat al sanatori els embats de la llum, del paisatge i dels colors que eren l'origen del seu turment i que eren el seu esclat creatiu, així també el poeta. Perquè René Char coneixia no només l'obra de Van Gogh, no només els paisatges, sinó l'estat d'ànim amb què s'hi enfrontava i amb què s'hi endinsava, és per això que el 'voisinage' esdevé veïnatge en tant que sinònim d'indret freqüentat i no únicament la demarcació física del paisatge. D'aquesta manera el nom de tots dos artistes queda vinculat, més que a la geografia concreta i condicionant, al mateix alt i profund exercici. 'La poésie me volera la mort', la poesia em robarà la mort, havia escrit René Char i certament com Van Gogh ha assolit la immortalitat vinculat a un paisatge tan esplendorós com el de la creativitat plenament assolida i plenament viscuda.*

Fins aquí la metàfora comparativa i ara passaré a la lectura d'alguns dels meus textos.

El meu primer llibre es titula *Memorial de platges*, que és un títol també clarament explícit de l'entorn d'aquests textos i conté ja alguns d'aquests poemes de la mitologia o fonamentats en la mitologia que després van ser recollits, aplegats en aquest volum que es diu *Miralls de marbre*, que va dibuixar en Josep M. Subirachs.

Començaré per dos poemes mitològics que formen part del meu segon poemari que es diu *Jardí d'Ambre*, que és dedicat tot ell pràcticament a una escriptora que jo admiro i que m'ha influït tremendament com és la Karen Blixen. Oblideu-vos de la Meryl Streep i feu l'esforç de recordar l'escriptora tal com era i no pas només per les *Memòries d'Àfrica*. El *Jardí d'Ambre* és el de casa seva, on ara reposa eternament i que a mi em va impressionar molt, i aquest llibre és molt literari però també conté elements molt determinats pel que són, pel que configuren el meu paisatge creatiu. El primer poema es titula "Paisatge estricte" precisament i aquestes dues paraules estan preses d'un dels sonets de J. V. Foix.

* Transcrit directament de la lectura oral.

Paisatge estricte

*Acaba un altre estiu i una altra primavera
cremada entre la cendra dels robins.
Quants de tresors ocults sota els galets
i quantes selves en parcs de gespa blana!
En terra pròpia, els meus dies transcorren
esquarterats entre l'oblit i el trànsit,
en l'alta soledat sota les voltes
que acullen la blavor de la xicranda,
indiferents al neguit dels malalts
i a la saviesa eixorca de tants llibres.
Els anys trien per mi afanys i lleures
i despullen el paisatge, com fa el vent.
Enfilo cada vespre un camí de baladres
que dibuixa l'olor darrera de l'estiu.*

El segon poema correspon exactament i estrictament a un paisatge que està a prop d'aquí, és un paisatge gairebé únic en la geografia, en la microgeografia vilanovina, perquè correspon a un dels entorns de la masia de Can Cabanyes, i és un poema que, em permetreu la confiança, –però ja és de domini públic– explicaré d'on neix. Quan l'Oriol i la Teresa encara no eren parella, però d'alguna manera ho eren i era un secret, jo vaig passar un tarda a casa de l'Oriol Pi de Cabanyes parlant de l'univers, del bé i del mal i de moltes coses; hi havia un jardiner que estava arreglant tot un parterre de roses amb una gran cura i jo no sabia per què, després vaig entendre que era per rebre la Teresa, i aleshores l'Oriol em va explicar una història molt bonica d'uns xiprers que hi ha allà prop i em va dir que de cada criatura que havia nascut a la casa n'havien enterrat la placenta en el fonament del xiprer i el xiprer havia crescut i n'hi havia un que havia mort i és perquè havia mort la noia que corresponia a la placenta que havia hostatjat aquella criatura. Aleshores vaig escriure aquest poema, tot això va ser una tarda que, com veieu, va donar per molt. El poema es diu “Plany per un xiprer” i el vaig dedicar a tots dos.

Plany per un xiprer

*Per veure't créixer, filla, com les altres
retornàrem, a l'alba, al ritual
de la vida i de la terra, tan antic
com l'olivera centenària que ens honora
entre els nostres semblants.
No fou com amb les altres.
No creixies
malgrat les oracions i la tendresa,
infant,
i vas marxar.
El xiprer s'esborrava, lentament.*

*No arrelà en l'habitatge de la terra
com tampoc aquella ànima menuda
no volgué romandre entre nosaltres
prop de les flors del jardí i el mur de roses.*

Del següent llibre, que no és el següent però és el següent que llegirem, *Miralls de marbre*, llegiré dos textos que estan directament relacionats amb el paisatge marítim de Sitges, transposant d'alguna manera el que és la presència d'aquests personatges mitològics que a mi des de sempre m'han impressionat perquè, tan antics com són, són els dipositaris dels sentiments, de les passions i de la manera de ser dels nostres contemporanis.

Ariadna es desperta a Naxos

*M'abandonares en el son profund,
quan reposava després de l'aventura.
No me'n vull despertar.
L'aire de l'illa és dolç com la ginesta
i com l'olor dels pins en el capvespre
de clares nits d'estiu.
Només consentiria que una lleu remor
d'aigua i d'argila em desvetllés
del son, tan desitjat,
mancat d'alè de vida.
Amb ulls oberts evoco munts de cendra.
M'entrego amb plenitud al fosc abisme
que cap temps no travessa i que és presagi
de l'última certesa, l'absoluta.
Ni els camins ni els dies no em pertanyen.
Et vaig mostrar la fi del laberint
complint tot el que havien indicat
el dibuix dels estels i el moviment dels astres.
Vam vorejar el buit, i ens hi abocàvem.
Quan l'equivoc atzar allunya els éssers
com l'oreig desfà els núvols, lentament,
s'atura el temps al llindar del meu son.
Quin goig la calma immensa de la llum!
Quin goig l'intens blau de la mar,
brillant esclat dins el sostre infinit
que m'acull, on reposo per sempre!*

L'altre poema és per explicar un bany al migdia, la mar a través de la figura de Medusa.

Bany de Medusa

*Només i únicament per obra del teu odi
que vaig encendre en tu per raó d'amor
sóc un mirall d'horror.*

*Perduda la bellesa, tinc pedra a la mirada.
Esguard de fred i mort em són identitat.
Has decretat la meva fi a mans d'heroi.*

*I, malgrat tot, no em pots arrabassar
el guany d'instant de pau
i el goig d'un bany aquest migdia de llum blava.
El sol encès em daura més les ales.*

I per continuar llegiré alguns dels inèdits del meu darrer i encara no publicat llibre que és també un retorn a la mitologia clàssica a través de la idea de la nocturnitat i dels espais, diguem-ne no oberts a la llum, sinó tancats però a través de la figura d'Orfeu, d'Eurídice, i de Proserpina i Plutó. Ve a ser un retrobament d'aquests personatges, aleshores alguns d'aquests paisatges corresponen precisament a paisatges que formen part del meu dia a dia i que retornen a la descripció de les platges, d'alguns nocturns, en el passeig marítim i algun interior amb vistes. Els que llegiré ara no tenen títol, és a dir, són seqüències i es refereixen precisament a l'enyor de les platges.

*Enyoraré el color de les albes, la neu rosa,
la calma blanca de les tardes, platges, mar...
Perdura el cant dels còdols
en la cursa de crineres blanques,
i la remor dels canyars i els lliris de l'arena.
Creia haver-me endut els meus paisatges
nit avall, se'm mostren insolents
en la seva bellesa cobejant obscurament aurores.**

Arcàdia

*Tots aquests mites que em complau
evocar plàcidament en la calma del vesper
s'esborren davant d'aquest paisatge on tot hi correspon:
l'olivera, el xiprer, l'heura, les roses i aquest cel blau,
tan inclement per a mi que, amb el pas de les hores,
em va allunyant del goig de conquerir
l'ardent profunditat de la nit estelada.**

Nocturn de març

*Quantes nits abocada a la taula,
 sota la llum petita, sotjant
 la lenta majestat que projecten
 les palmeres sobre la basarda
 de la fosca que s'obre al meu voltant.
 La façana de roca, il·luminada en rosa,
 queda encara més lluny.
 Se sent el bramul somort d'aquí a la vora,
 que retruny engolint les petjades del dia,
 escolant-se entre els còdols i la sorra i el fang.
 Una clara glaçada es torna ganivet sobre l'asfalt.
 El silenci de les parets i els llibres s'ajeu
 mentre escolto Cèsar Frank.
 Quantes nits invocant ja no sé què,
 sinó una mena de pau, la paraula, la quietud,
 el repòs per on s'ha assossegat
 aquest neguit de vida com la febre.**

I per acabar "Interior amb vistes". Aquest poema el vaig escriure en homenatge a Jordi Sarsanedas amb motiu de la publicació d'un dels seus darrers llibres agafant un dels seus versos que diu *Paisatge dius*; és un poema el d'ell molt bonic i jo li vaig donar un altre tomb i vaig escriure el següent:

Interior amb vistes

*M'encercla el plom suau de la carena,
 un bes clar de muntanyes argentat
 al caliu de les cendres antigues.
 He vist com crema el temps al foc
 dels esbarzers, les palmes, la ginesta,
 una randa blavíssima l'imita, l'ençà i l'enllà
 de la tomba dels segles i de navegacions,
 sempre l'atzar, l'atzar que em va assetjant,
 els roigs, rosats i ocres xisclant en simfonia
 encalquen implacables totes les meves hores,
 ja res no serà igual. Paisatge dius,
 a taula, ara i per sempre nua
 d'un interior de casa tan blanc i desolat.**

Fins aquí la lectura dels textos i moltes gràcies per aquesta celebració de literatura pene-
desenca.

* Transcrit directament de la lectura oral.

PRESENTACIÓ SUSANNA

RESUM

Ressenya biogràfica i bibliogràfica de presentació del poeta, escriptor i editor Àlex Susanna, que tot seguit es referiria a la seva producció literària en el text que recollim a continuació.

ABSTRACT

Biographical and bibliographic outline to introduce poet, writer and publisher Àlex Susanna who, immediately afterwards, referred to his literary production with the text below.

Nascut a Barcelona el 1957. A l'Àlex tots el coneixem com a poeta, però darrere seu hi ha una extensa trajectòria: ha estat professor de la Universitat Rovira Virgili (1982-1992). Ha estat director literari de l'editorial Columna (1985-1999). L'any 97 funda a la mateixa editorial la discogràfica Columna Música amb la intenció de recuperar el repertori català i hispànic de totes les èpoques, on destaca l'edició completa de Xavier Montsalvatge, i la recuperació de compositors com Pedrell, Homs, Nin-Culmell, Guinjoan..., etc.

El 1984 va fundar el Festival Internacional de Poesia de Barcelona, del qual fou director fins a l'any 2000. El 1998 funda el Festival de Poesia Catalana de Sant Cugat que ha dirigit fins al 2002. Actualment és director de l'àrea de cultura de l'Institut Ramon Llull.

En la seva obra poètica, entre d'altres obres, hi figuren: *Memòria del cos* (premi Miquel de Palol 1979), *Els dies antics* (1982), *El darrer sol* (1985), *Palau d'hivern* (1987, finalista del premi nacional de poesia 1988), *Les anelles dels anys* (1991, premi Carles Riba 1990), *Boscós i ciutats* (1994) i *Suite de Gelida* (2001). Aquest darrer llibre ha estat traduït al francès amb el títol d'*Inutile poésie* i ha guanyat recentment el Grand Prix de la Ville de Bergerac 2002 al millor llibre de poesia estrangera.

El mateix any 2001 va aparèixer en castellà una antologia de la seva obra poètica amb el títol de *Casas y cuerpos*. Recentment s'acaba de publicar en edició bilingüe català-castellà *Inútil poesia*.

Aquesta obra poètica ens enfronta de manera suau i planera amb una temàtica que facilita l'endinsament del lector, ens sentim a prop d'allò que ens diuen els seus poemes. El pas del temps es passeja per la seva obra i ens impregna d'aquesta fragilitat que té la vida per ella mateixa. Vegem-ho només en aquests poemes esparsos de *L'edat mitjana*:

Ara, però, t'adones
 que qui t'està començant
 a castigar, impietosament,
 no són els altres
 sinó la vida que t'assetja impenitent,
 fins a treure't de tu mateix,
 i basta prendre'n consciència
 per saber que un nou llinar has traspasat:
 el de l'edat mitjana de l'home
 –de totes la més cruel, com digué algú,
 car és un clar període de guerra
 sense enemic definit:
 massa grans per continuar jugant
 (certs arravataments ja no et són permesos),
 massa joves encara per assumir un nou rol,
 tot tu t'inverteixes en un penible esforç
 de construir el que no tens ni saps.

Aquest tema el retrobem en *Edat doblada* quan diu

*Però ara que et doblen els anys i vora meu
 et tinc contant-me coses del passat,
 cruel mostra el temps les seves urpades
 i el teu bell rostre veig cansat.*

O bé:

*El temps és una esquerra
 que s'obre a poc a poc
 a les cases més velles del poble. ("Benós")*

Però al costat de tot això la força del propi aprenentatge, o la de l'amor que ens fa eterns i ens capgira per dins:

*Plou, amor, sempre que vénis,
 i trona i llampega premonitòriament
 com per avisar-me que rere teu
 s'hi amaga una delicada tempesta
 que pot fer estralls dintre meu...
 [...] El viatge de l'amor
 vol tanta embranzida com càlcul:
 si no, el plaer es deixata en oblit
 i res no pot sorprendre'ns
 perquè res no ha estat previst. ("Les anelles dels anys")*

L'Àlex tampoc oblida el dia a dia, els viatges en tren, en avió, la família, els fills, les cases, els jardins, les mimoses, el foc, la vida mateixa dins del poema:

*Cap vida no cap mai en un poema
però és dins seu que les coses duren,
i un centenar d'anys bé es mereix
de ser lloat amb l'ajut d'uns pocs versos.*

I és així que la vida es fa poesia i la poesia vida:

*Així la vida com la poesia:
quan s'alcen o s'allunyen massa
del que t'és conegut
deixen a l'acte d'interessar-te, car t'agrada viure-les
des de baix,
des d'aquell nivell zero
on les coses són com són
i caminar vol sempre un mínim esforç.*

Al costat del poeta hi ha el prosista i a tots, en pensar la seva prosa, ens ve a la ment i al cor el *Quadern venecià* (1989) (premi Josep Pla 1988). No oblidem que aquesta obra té el seu paral·lel en poesia en el *Palau d'hivern*. Aquest home que, seguint els passos de Baudelaire o dels nostres benivolguts poetes noucentistes, parla de les ciutats i de com aquestes formen part de nosaltres i nosaltres d'elles, i els llocs s'omplen de vida i de sentit sota la nostra mirada:

Venècia està quedant completament inundada. Sonen les sirenes (avis d'acqua alta)... És impressionant veure la plaça de Santa Maria Formosa completament inundada i convertida en un llac on afloren l'església i els palaus al voltant. [...] Hi ha una llum típicament hivernal, tamisada, opalescent, freda.

Una ciutat que a tots ens meravella però que no li va ser fàcil al poeta adaptar-s'hi:

Venècia... la ciutat més meravellosa del món, i la realitat li demostra el contrari: viure-hi és un turment,

però després la ciutat i el poeta es reconcilien i quan ja se n'anava...

Veus per última vegada la ciutat des del nivell de l'aigua, la millor perspectiva. [...] L'aigua està absolutament calmada. El mar sembla d'estiu, tan dòcil. M'entra una gran eufòria. Cap sensació de ruptura, ni, per tant, de malenconia. Me'n vaig content, deixant rere meu -és un dir- una estela d'escuma. Això és tot... Partir d'un lloc o d'una persona, sense dolor i amb ganes de tornar-hi, és un alleujament. Passa ben poques vegades...

Seguiran altres quaderns: *Quadern de Fornells* (1995), *Quadern d'ombres* (1999) i diversos estudis sobre pintors com Francesc Todó, Josep Serra Llimona..., entre d'altres.

I també traduccions. Destacar *Irene*, de Louis Aragon; *Monsieur Teste*, de Paul Valéry, que va ser premi de la Crítica de Serra d'Or 1981; *Cal·ligrames*, de Guillaume Apollinaire, i *Quatre quartets*, de T. S. Eliot.

Per tancar aquest extens currículum dir-vos que la seva obra ha estat traduïda al castellà, francès, occità, portuguès, gallec, anglès, italià, croat, grec, turc, hebreu, àrab, rus i xinès.

Així doncs, tot aquest devessall de fets i gestes assolides amb la rigorositat i el treball d'aquest home, que traspua per tot la idea orsiana que "el poeta no neix sinó que es fa", ens acosta a un macrocosmos en el qual cadascú de nosaltres es pot identificar de maneres diferents, però la seva-nostra realitat fan de la seva obra una petita-gran universalitat que ens embolcalla a tots.

Gràcies, Àlex, perquè amb els teus ulls ens mirem les nostres vides.

EL PENEDÈS EN LA MEVA OBRA POÈTICA

RESUM

Un viatge al coneixement d'una part del Penedès –en especial Gelida i el seu entorn– des de la petjada del paisatge i l'espai circumdant en el procés creatiu, i com aquest entorn ha estat sovint tema o argument, circumstancial però també essencial, en la composició poètica.

ABSTRACT

A trip to get to know a fraction of the Penedès Area especially Gelida and its environs –from the space and landscape traces entailed in the creative process and from how this setting has often been a subject or argument, incidental but also essential, in poetical compositions.

Bé, si ho arribo a saber, hagués arribat una mica tard perquè em sembla que a ningú li agrada que li estiguin fent aquests repassos tan exhaustius, però t'agraeixo molt l'esforç, i tant de bo sigui cert tot el que hi dius. A més, ara em sento més còmode parlant justament una mica de la presència, del paper que hi ha jugat el Penedès, per tant, una terra molt definida. Jo sóc amant del més concret i després de parlar tant de Venècia i de mil altres coses, m'agrada que aterrem en un territori amb límits. Un dels déus que sempre m'han caigut millor és el déu dels romans Tèrminus, el déu dels termes, el déu dels límits.

Quan fa uns dies estava pensant com enfocaria aquesta trobada d'avui, em vaig adonar que a Gelida hi havia anat a parar l'any 86 i que, per tant, rient rient són uns disset anys els que porto vivint a Gelida. No sé si puc considerar-me un penedesenc, no sé ni si hi tinc dret ni si realment és lícit, ni si realment me'n sento, de penedesenc, i no crec que ho arribi a saber mai, i tampoc no em preocupa gaire, l'únic que puc dir és que, pel fet d'haver-hi viscut tants anys i tenint en compte que l'única cosa que no sóc és masoquista, vol dir que el lloc on he anat a parar, que és Gelida, jo diria als afores de Gelida, una casa més o menys en ple camp i en ple bosc, vol dir, implícitament, aquesta llarga estada que m'hi he trobat especialment bé.

Doncs, jo penso que la presència d'elements penedesencs probablement en els poemes i en els fragments de dietari és més implícita que explícita, tot i que de vegades hi apareixen topònims o referències diríem reconeixibles per algú. Des d'aquest punt de vista diríem que hi ha un llibre en prosa i un de poesia on el Penedès agafa un protagonisme especial, encara que, insisteixo, pot ser més implícit que explícit, i em refereixo justament a l'últim dietari, que és *Quadern d'ombres*, i l'últim poemari, que és la *Suite de Gelida*. Tant l'un com l'altre tenen a veure amb la vida interior, però una vida interior que tant és la vida interior d'un mateix com també una vida diríem viscuda més en un interior que en un exterior. Moltes de les anotacions del *Quadern d'ombres* han estat fetes i viscudes en un escenari concret, que és la casa on visc, envoltada, doncs, del seu jardí i dels seus camps i els seus boscos.

I en el cas del llibre de poemes aquí sí que, justament, vaig estar dubtant des del primer moment entre aquests dos títols tan diferents i potser fins i tot contradictoris: *Suite de Gelida* i *Inútil poesia*. El primer títol que em va venir al cap va ser el d'*Inútil poesia* potser perquè, justament, tot el llibre, entre altres coses, pretén ser una justificació, una defensa de la utilitat de la poesia, però *Inútil poesia* en principi té un punt no sé si de provocació, però dones a entendre una cosa per acabar demostrant després tot el contrari. D'això, és clar, el lector no se n'adona fins al final i em va semblar que calia buscar un títol més positiu com el de *Suite de Gelida*. El topònim és eufònic i és especialment bonic, em sembla que era un patronímic d'origen àrab. Ara m'adono que Gelida, a causa de l'última divisió comarcal, ja no sé si pertany a l'Alt Penedès o no, a mi em sabia greu passar de l'Alt Penedès al Baix Llobregat, però tot pot ser, i això acaba de situar-me en un gran mar de dubtes respecte al paper que jugo aquí, perquè se m'ha convidat i estic encantat que se m'hagi convidat, però lluny de mi qualsevol intenció de condició de penedesenc. Les cartes, sobretot des de fa uns anys, les escric d'una altra manera, però els quinze primers anys de vida a Gelida que consti que sempre posava entre parèntesis Alt Penedès. També feia gràcia això d'Alt Penedès perquè dóna a entendre potser més alçada de la que en realitat té el Penedès, però bé...

El Penedès sí que és una comarca en la qual m'he passejat molt, i més que passejat hi he fet, diríem, moltes excursions; per tant, un cert coneixement empíric sí que el tinc, i d'algunes d'aquestes excursions amb amics, sobretot de Sant Sadurní, que és potser on he fet més amics, en parlo en el *Quadern d'ombres*. Així i tot, a mi m'agradaria davallar al més concret com són els poemes, i he triat aquells poemes que tenen una vinculació molt explícita i que em permeten també explicar un o altre "accident de vida exterior", com deia en Riba, que són els que sovint desencadenen el procés d'escriptura d'un poema.

El primer de *Les anelles dels anys* es diu "Aniversari" i és un poema escrit a partir del que en Sebastià Serrano en diria un senyal auditiu, la fressa que feien uns tovallons de paper de matinalada després d'haver-hi celebrat una festa, i aquesta festa justament era la dels meus trenta anys, i aquest és un dels primers poemes, probablement el primer que vaig escriure després de tornar d'una estada d'un any a Itàlia.

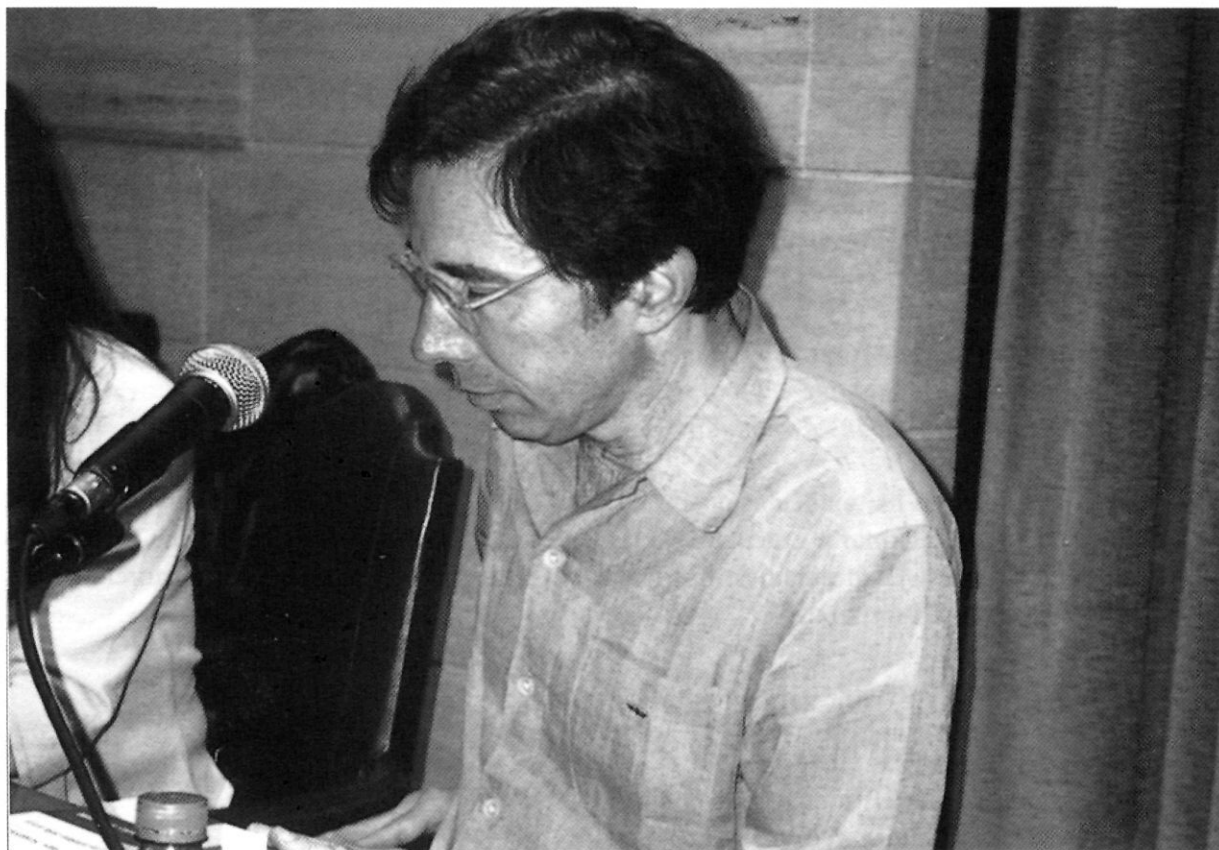
Aniversari

*Al jardí, restes d'una festa
naufraguen en plena llum del dia.
Botelles, gots, copes, cendrers,
tot sembla acusar-nos d'algun delictes
des de la seva estranya immobilitat.
De sobte, però, un vent cruel
s'endú algun tovalló de paper rebregat
que amb imperceptible fressa
esquinça els últims vels de la nit...
i potser, també, els del nostre cor,
que veu com s'allunya, irremissiblement,
la fugaç nau del plaer.*

Més endavant hi ha un altre poema del qual, a més, recordo molt bé l'escena perquè és una escena que s'ha anat reproduint, una escena d'estiu i de jardí, la sorpresa de la irrupció d'uns tocs de campana molt determinats que de sobte trenca l'encís d'una tarda d'estiu. Aquest el vaig dedicar a un molt bon amic, un gran coneixedor de la literatura catalana que viu als Estats Units i que cada estiu passa uns deu dies a casa.

*Amb monòtona i tenaç lentitud
s'alcen i davallen les campanes del poble,
toquen sobtadament a morts,
en plena tarda d'estiu,
mentre els gats al jardí s'encalquen,
els ocells voletegen al camp del costat,
i nosaltres sota un arbre llegim
abstrets del que ens envolta.*

*Indiferent i gràcil, per tant,
la vida avança amb passa constant
sense posar esment en la mort
que arrossega com un bàrbar deixant...*

Àlex Susanna.

*(només per uns instants pensem en qui deu ser
el dissortat que ha mort enmig de tanta llum).
D'ací a una estona, però, el sol es pondrà
i també les ombres cobriran els prats
cautament i en silenci:
or rutilant esdevindrà ben tost
camp de tenebra,
i tot serà per unes hores
presa intangible de la mort.*

A *Boscós i ciutats*, on el títol també indica una dualitat que és la dualitat en la qual també visc des que estic vivint a Gelida, hi ha un primer poema que és una escena bastant recurrent amb tot el que escric, que descriu moments de reflexió vora el foc, un poema que es diu "Joc", que és un sonet blanc.

Joc

*Cada nit m'assec vora el foc a veure
què em diuen les seves flames dansaires:
un i altre cop les miro, embadalit,
mai no sabent si juguen o es complanyen,*

*i quan més agosarades em semblen
de sobte s'espedacen en no-res
i fred i fosc aviat m'embolcallen
amb aquells seus capots esparracats.
Mes cada nit això mateix deleixo
per si en la sabent repetició
trobés la clau d'un viure tan ardit:*

*de moment siguin aquests mots incerts
com les brases roents que ens parpellegen
al seu últim prec abans d'emmutir.*

D'aquest llibre hi ha també dos poemes, un és "Urgències"; és una escena que més o menys tots hem viscut d'haver d'anar a urgències; jo en aquest cas havia tingut la sogra que fins llavors no hi havia anat gaires vegades, aquest hospital no el situo enlloc però és el de Martorell, que és el que tinc més a prop, i diu així:

*T'han segrestat, amor, els teus dolors
mentre que a mi la salut em reté
entre els impacients que esperen
(pura espera som els d'aquesta cambra),
que esperen el retorn dels vostres cossos,
ja guarits o prou refets de l'ensurt*

*que semblava convertir-vos en rixcle
 o en muda dolor que rosega endins...
 Però passen les hores i no tornes
 i cada cop quedem menys esperant,
 fins que a l'últim la urgència primera
 en calma torbadora es muda,
 en un no-res promptament corrosiu:
 el món és sols aquest petit teatre
 on s'entra i surt a batzegades,
 no pas d'acord amb cap guió
 ans responent al més cruent atzar,
 mentre que el temps fa tot l'efecte
 d'haver-se divorciat:
 una cosa són els minuts que avancen,
 estrictes, del tot aliens a mi,
 en el rellotge tan sovint ullat,
 i una altra, de ben diferent,
 la sensació que tot s'ha aturat,
 que tot és aturat a fi només
 que em siguis tornada, intacta, quan sigui:
 sens tu no podria reprendre el temps;
 amb tu, tornaran a endur-se'm rabents
 les busques del meu maleït rellotge.*

L'altre poema, que el lleigeixo poc perquè és un poema d'una certa exuberància retòrica, però és un poema que recordo molt bé, de l'1 de març del 94, d'una gran nevada inesperada que es va produir quan les mimoses ja estaven florides, i aquí també l'origen del poema: és un origen auditiu, és el soroll, més que el soroll el retronny dels pins centenaris que envolten tota la casa on visc i que, a causa del pes de tota aquella neu tan humida, doncs s'anaven trencant al llarg d'aquella nit on, per altra banda, per impossibilitat de tornar cap a casa, sense els meus, em vaig trobar tres dies sol, sense gas, sense llum. Per tant, estava dintre d'un cert isolament o d'una certa incomunicació, tenia el gos que era la meva única companyia, i l'únic que se sentia durant la nit era el grinyol que feien els arbres a mesura que anaven caient abatuts pel pes de la neu; és una escena realment bastant impressionant, i el poema es diu "Gelidència":

*Tot al volt de la casa un dens silenci es forja
 aquest matí marcenc en què una audaç mimosa
 confon els nostres ulls amb els seus grocs joiells
 que s'alcen parençosos cap a un càlid celatge
 de sobte dissipat: tot d'ingràvides volves
 dansen a torterols fins que a terra es deposen
 amb enganyosa petja i artera morbidesa.
 A poc a poc tot és de blanc enfarcellat
 i la neu, com l'amor, arreu on es proposa
 comença d'agafar amb fidels afalacs...*

*D'aleshores ençà res no se sent durant
la llarga processó que des de ben amunt
desfila mansament sense cap estandard
vindicatiu o bé tristament dolencós.
Res no sentim fins que de sobte un gran fragor
somou tot el paratge i retruny bosc endins
en un eco incessant de grinyols que es responen:
cada branca que cau és un braç que es despenja,
cada tronc que es desploma és un cos derrotat,
cada pi ajagut l'amortalla la neu
i mentre es va fent fosc tot el bosc esdevé
un pàl·lid cementiri d'escriuidors albat
els espectres dels quals sempre més vagaran
pels camins esborrats de la nostra memòria.*

Aquests escriuidors albat eren, abans he parlat de pins centenaris, en realitat eren potser els pins, n'hi havia alguns dels més centenaris que sí que no van poder aguantar el pes, però eren molts pins també joves els que justament acabaven abatuts i encara ara es pot dir que el bosc ha quedat despentinat, és a dir, la verticalitat dels pins va quedar tan tocada per aquella nevada i per una altra de més recent que el bosc des de fa molt temps té l'aspecte d'haver quedat totalment despentinat.

I arribo ja a l'últim llibre, a la *Suite de Gelida*, que és un llibre, com he dit abans, tot ell d'interiors. Majoritàriament els poemes estan situats en un clima d'interior com un cert tipus de pintura, per exemple l'holandesa del segle XVII, que és un tipus de pintura que m'agrada molt. I jo diria, però ho diria a posteriori, és a dir, que ningú es pensí que quan escrivim tenim molt clar tot el que volem i cap on volem anar, però un cop acabats d'escriure aquest poemes i rellegits i ja publicats, em vaig adonar que un dels principals mòbils o pulsions a l'hora d'escriure'ls era una necessitat, d'una banda, de preservar, i de l'altra d'enfortir tant o més l'espai de la privacitat. És a dir, en la mesura en què justament la vida laborable ens deixa més a la intempèrie, ens erosiona més, es produeix la necessitat, per compensar aquests desgast, d'enfortir i alhora de parapetar aquest espai de la privacitat.

Però, alhora, com deia al principi, en el fons aquest llibre pretén mostrar quin pot ser el "paper" que pot jugar la poesia en les nostres vides, no en les d'escriptors de poemes, sinó en les nostres vides de lectors, en les nostres vides diríem normals. Des del meu punt de vista si hi ha algun gènere que s'adiu als nostres temps, al contrari del que alguna vegada s'ha comentat, és el de la poesia, gràcies a allò que més la caracteritza que és el que en podríem dir la seva condensació, la seva economia verbal, el fet que es val de molt poc justament per dir molt. Llavors, des d'aquesta perspectiva, podríem fàcilment reconèixer que, d'una banda, sempre que volem podem llegir alguns poemes, a diferència del que ens passa amb alguns gèneres literaris, perquè la lectura de poemes té molt més a veure amb la intensitat que no pas amb l'extensió.

Per tant, diguem que 20 minuts o mitja hora gairebé sempre que ens ho proposem la trobarem. I és en tan poc espai de temps que la poesia pot desplegar algunes de les seves principals

característiques i virtuts, jo diria fins i tot que la lectura o la relectura d'uns pocs poemes, tres, quatre o cinc poemes de tant en tant, pot ser, d'una banda, una excel·lent manera a l'hora de començar el dia o d'acabar-lo, i pot acabar sent també una de les nostres millors inversions a llarg del dia o de la setmana, poques accions en les quals haurem invertit tan poc ens rendiran tant com la lectura d'uns pocs poemes.

Nits d'hivern

*Sempre que a mitjanit,
arraulits vora el foc,
els cossos es retroben
al cansament del dia,
no conec millor música
que uns versos que espetegin
suaument a l'oïda,
però s'adrecin al fons nostre
per extreure'n el més preuat
i acuitar-nos a fer
un últim sobreesforç:
unes espurnes de claror,
una pau improvisa,
uns acords retrobats
que ens permetin alçar
un tènue pont cap*

*a nosaltres mateixos,
i gosar creuar-lo llavors,
quan ens manquen les forces
però més falta ens fa.*

Edat vençuda

*Quan a mitja tarda a casa retornes
de la feina, res no t'agrada tant
com esmunyir-te per camins boscars
i aturar-te, de tard en tard,
a contemplar des d'un relleix aquestes
velles muntanyes que t'envolten
-el seu front arrugat de cingles i escorrancs,
la seva veu adusta, els ulls embardissats-,
com per embeure-te'n, del seu aplom,
la seva edat vençuda, el fosc silenci
que s'hi ha estès com una taca immensa,*

*però saber-vos pacients
és el que més m'agrada de vosaltres,
ferésteques marasses, abruptes carreranyes,
boscos que sempre em recordeu què sóc
quan em perdo pel vostre faldar mil·lenari.*

També una escena molt recurrent, perquè és quotidiana, és la del tren, com l'Anna deia, i aquí hi ha un conjunt de cares i duu com a subtítol "Pensant en Lucien Froid", que és aquest pintor del qual ara fa un any vam poder veure aquesta exposició al Caixa Fòrum. Pensava en Lucien Froid perquè sovint –i això és una idea que s'ha repetit moltes vegades, em sembla que el primer que la va dir va ser Oscar Wilde–, més que no la realitat, més que no l'art que imita la realitat, passa al contrari, és a dir, que és la realitat la que acaba imitant l'art. I jo, fixant-me en les cares que tenia al davant al tren, no podia evitar de veure-les en termes pictòrics, com si aquelles cares fossin una bona imitació de cares que hauria pogut pintar aquest pintor.

*Un tren al vespre esdevé
un museu dels horrors del cansament:
aquestes cares devastades,
cosides de cicatrius intestines,
¿d'on vénen, cap a quina casa
se'n van, tan desfetes i inertes?
Hi ha dies que ens desfiguren sense remei:
¿com remuntarem l'ànim,
com podrem llavors aferrar-nos
a les paraules o al que sigui
per a tornar a ser algú que pensa i sent?
Hi ha dies que la vida ens cobreix
amb un fosc mantell de derrota,
i ens n'anem a dormir
convertits en una ombra de carn.*

Quan ens vam conèixer amb en Jordi Llavina, durant una època el vaig tenir de carter encara que jo no sabia qui era, i després d'uns quants mesos portant-me cartes, un dia em va entrar en conversa i em va dir: "Ja veig que coneixes Fulanet i Manganet...", i llavors em vaig adonar que portava el recompte de totes les cartes que m'havia intercanviat, que havia rebut d'escriptors una mica de tot arreu, i a partir d'aquell dia vaig saber que el carter de Gelida era tant o més lletraferit que jo. Un cop ja iniciada la relació, una de les coses que vam fer durant tots els anys que ell va viure a Gelida, perquè després ell se'n va anar, va ser justament els dissabtes o diumenges anar-nos-en a córrer pel bosc. Aquest és un poema en el qual ja no tinc el Jordi com a company de "jogging", sinó que m'acompanya una altra persona o un altre element, ja entendreu per què.

Paisatge amb bèstia i figura

*Tu ets l'única que no m'abandona
 en les meves fugides de cap de setmana:
 l'única que em vol acompanyar sempre
 arreu on em menin les meves passes,
 l'única a qui no semblen molestar
 uns esbufecs de persona cansada,
 aquest darrer esforç absurd
 per caure vençut sense motiu
 un dia en què res no ens hi obliga;
 l'única a dedicar-me,
 de tant en tant, una mirada
 tan desvalguda i espantada
 que em conforta com poques coses...
 però si veus que no et responc
 i a penes et faig cas,
 no t'impacientis, no m'ho retreguis,
 que ja em borden prou els dies feiners!*

Mare adormint-se

*Asseguda a un vell balanci,
 a poc a poc abaixes el teu braç
 -la mà del qual aguanta encara un llibre,
 fràgil presa a punt d'alçar el vol
 cap al terra enfustat de casa-
 i et disposes tota tu a una caiguda
 més suau, més pausada, més estàtica,
 però en el fons més fonda,
 cap a l'incert reialme de la son
 d'on sembles no voler esquitllar-te mai...*

*Veient com t'adorms tan benignament
 no puc sinó pensar en el nostre fill,
 en la nena que un dia fores
 o bé en la criatura que ara esperes:
 una mateixa placidesa us embolcalla
 i protegeix de tots els mals
 que de dia ens assetgen.
 I em dic, d'on us ve tanta confiança?
 De la casa, de vosaltres, del foc?
 D'algun estrany contuberni amb la nit?*

*Mai no m'ho direu, és clar,
ni potser ho acabeu vosaltres d'escatir
(foscos solen ser els sabers més preuats),
però és en tal aliatge de cares
que trobo i robo forces pel dia de demà,
lladre impenitent com sóc
d'aquest immens cabal de tendresa
en què et converteixes, dona,
sempre que la nit et mostra
com una hidra del tot indefensa...*

Un poema que també ha estat escrit per aquí, com la majoria de poemes, un poema sobre la poesia.

Armagnac

*De poesia no ens en cal pas gaire:
tan sols la justa i necessària,
una petita copa cap al tard,
tornats que som a casa, havent sopat,
tal com ho fem amb un vell armagnac,
a la vora del foc sempre que es pugui,
per millor veure en el nostre palmell
com llampurneja la flairosa conca
del seu estany espessament daurat...*

*Esperit de vi és també el poema,
incolor i volàtil, prou que ho sap tot lector,
però inflamable si sabem copsar-lo,
car és dins nostre que haurà fermentat
i en les bótes del cor envellit,
amb totes les dolceses i amargors
que un cop i un altre ens han fet i desfet
fins a fer de nosaltres un compost agredolç,
la matèria infausta d'un somni corromput...*

*En acostar als llavis aquesta copa
d'un cristall fi com l'aire,
tot el tropell d'olors que ens envesteixen
i aquest gust que ens omple de lava ardent,
¿què ens retornaran sinó la fortor
dels nostres moments més intensos,
quan tot just vam viure l'experiència
però no en poguérem tenir el sentit?*

És un poema que potser si em demanessin de triar un poema meu de tots els que he fet triaria aquest, no perquè cregui que sigui el millor, que això no ho sé de cap poema; no en tinc cap que cregui que sigui el millor sortosament, però aquest és un poema que no té a veure amb cap idea, fins i tot amb una imatge més o menys encertada o feliç, sinó que té a veure amb una altra cosa que són aquells poemes que un té la sensació d'haver robat a la vida, com si d'una banda per part nostra hi hagués la consciència que la vida és generosa i, a vegades, molt generosa pel que fa a les experiències que ens dona. Però, en canvi, aquesta mateixa vida és tremendament avariciosa i gasiva pel que fa al sentit d'aquestes experiències i només molt de tant en tant som capaços de robar una mica d'aquest sentit, som capaços d'agafar-la amb la guàrdia baixa, com si diguéssim i copsar-ne un mínim de sentit. És un poema sobre un part.

Llibre de família

*L'un vas tenir-lo al vespre,
mentre el dia, furtiu, se'n tornava al seu cau;
l'altre, una freda matinada
en què tot de clarors es congriaven,
nues i tremoloses com miratges;
i l'últim, havent dinat, en ple estiu,
quan tot sembla suspendre's uns instants...
Però el que passava a fora, en el fons,
m'importava més aviat poc:
és al quiròfan que el món s'ha aturat,
és aquí on la terra avui té el seu centre
–magmàtic, roent, greixinós–,
mentre tota tu et contreus de valent,
un cop i un altre, eixancarrada,
fins a expulsar cap a la vida,
bàrbarament, incomprensiblement,
un rebrot d'ella mateixa...*

*En aquests moments, ¿què puc dir de tu
sinó que has estat, salvatge i sagrada,
més a prop que mai de déus i animals?*

I acabo amb un poema que també és una escena molt casolana i per a mi molt gelidenc, aquest poema al·ludeix a un dels moments més recurrents de felicitat que m'ha proporcionat viure on visc.

Programa d'actes

*Confinem-nos a casa,
despengem el telèfon,
enderroquem l'imperi
de la televisió,
sopem a prop del foc,
escoltem-nos, callem,
mirem algun dels quadres
que tant ens acompanyen,
sentim també una mica
de música oblidada,
i llavors, lentament,
deixem-nos adormir
l'un en braços de l'altre
fins que un mateix somni
se'ns endugui ben lluny:
que mai res ni ningú
interferir no gosin
aquesta nostra exigua
però plena felicitat,
i fem-ne un bastió
del tot inexpugnable.*

* * *

[ANNA RUIZ I MESTRES: Gràcies a l'Àlex per parlar-nos de la seva vida interior, de la reflexió sobre el dia a dia, de la seva privacitat. Com que tinc el micròfon i una mica de poder, et vull fer una petició; tens un poema del qual no puc recordar el títol que parla de l'àvia i de quan l'àvia ja no hi és i tu retornes a la casa de l'àvia. A mi em va emocionar molt perquè penso que gràcies al fet que l'avi i l'àvia es van estimar tots som aquí, m'agradaria que el llegissis.]

* * *

Són peticions que, evidentment, a un també li agraden, per què amagar-ho? Com si en voleu fer altres, de peticions, encantat de la vida, peticions d'aquest tipus, potser d'altres tipus ja no ho sé, però d'aquest tipus no hi ha problema. Jo he tingut la sort que amb les dues àvies, amb la materna i la paterna, he tingut una llarga relació, a més he llegit un poema abans que al·ludia a un centenari i aquesta era l'altra àvia, la materna, que va viure fins als 102 anys i, cosa curiosa, jo li havia promès quan tenia 14 o 15 anys un poema si mai arribava als cent anys però, és clar, quan jo li vaig prometre encara en faltaven ben bé 30 i de sobte me'n vaig recordar que li havia promès aquell poema. En aquest cas el repte era fer un poema que funcionés de manera circumstancial per celebrar aquest centenari amb tota la família i que funcionés també de manera menys circumstancial a dins d'un llibre. Aquest altre poema és sobre una altra àvia que no va ser centenària però era una àvia molt divertida, era del País Valencià, amb un sentit de l'humor i amb una procacitat podríem dir-ne típicament valencianes i amb la qual cada setmana feiem

una paella i, per tant, aquest és el poema que, un cop morta, com que el meu pare era fill únic perquè se li havien mort els altres germans vam haver d'anar a casa seva, posar una mica d'ordre i...

L'última visita

*Àvia, ens has deixat una casa buida,
massa buida per passejar-s'hi impunement,
a la recerca d'objectes útils,
o simplement bells:
cada cop que n'obrim les portes
grinyolen com mai no ho havien fet,
i de nosaltres s'apodera
un flagrant sentiment d'intrusió...*

*Llavors sortim al jardí
i tampoc res no ens hi acull:
cap rosa, cap begònia, cap petúnia,
cap olor sobtada ens assalta;
tan sols un escampall de taronges amargues
ens frena el pas
i ens mostra com, amb nosaltres,
moren també la casa i els objectes,
el jardí que amorosament la cenyia...*

*Telèfon, ràdio, música i rellotges,
tot hi ha emmudit,
i la teva absència és ara fred i foscor,
llum esquiva quan obrim els finestrals.
Llavors, amb mal dissimulada pressa,
encara t'agafem alguna cosa,
però no gaire convençuts:
preferiríem no haver-te hagut de fer
aquesta última visita.*

*I així, de tot aquest petit regne
ja només perduren uns pocs objectes
esparsos a la nostra cuina,
al saló, dins algun calaix.
Cada cop que me'ls trobo,
impensadament, a les mans
-pesada cassola o alat canelobre,
llençol de fil o esfilagarsada tovallola,*

*ploma antiga o esgrogueït paper-,
m'entrebanco en el record
i t'ofreno uns instants de memòria,
de fràgil memòria apesurada,
car res del que ens ha estat arrabassat
no ha mai tornat encara,
i això és dur, molt dur
i cal acceptar-ho només en silenci,
amb muda indignació.*

PRESENTACIÓ DEL VOLUM "L'EXTASI I EL CÀLCUL", OBRA POÈTICA DE DAVID JOU

RESUM

Perspectives diverses, des de la banda d'un home de lletres, dels diversos llibres de poesia que s'acullen en aquest volum, amb referències sovint personals al procés d'encontre amb les creacions de l'autor sitgetà.

ABSTRACT

Various perspectives, from a man of letters, of the series of poetry books gathered in this volume, often with personal references to the meeting process with this Sitges-born writers creations.

Em fa gràcia perquè tots ens coneixem, tots som amics i, com deia l'Àlex, que des de l'any 86 viu a Gelida, que continua sent el meu poble tot i que jo cada vegada més dic que el meu poble és Vilafranca, i això és un acte de traïció, de vegades molt conscient. Dic que en tinc dos, de pobles, però en aquest cas Vilafranca és el que m'estimo.

Em fa gràcia perquè ha recordat una escena, en la qual jo, efectivament, feia de carter amb el que ara és encara alcalde en funcions i que, potser amb una mica de mala sort, ho continuarà sent, dic mala sort perquè és una bellíssima persona però jo me n'estimava més un altre, d'alcalde.

Fèiem de carters i a mi em tocava tota la zona dels barris perifèrics, allà on hi havia gossos voraços i aquesta mena de bèsties i, precisament, un dels barris era el barri dels Tarongers, que era al peu de Gelida. Ho dic perquè ara parlaré del David i no podré esplaiar-me sobre el meu comarcasisme. Aleshores anava per aquests barris i un era el barri dels Tarongers, que és on viu l'Àlex, i ens vam conèixer d'aquesta manera, portant-li concretament una carta de Blai Bonet, que era un autor que tant ell com jo reveriem llavors i que hem continuat reverint ara i ho farem més tard.

Però del que es tracta és de parlar del David, de l'obra completa del David. L'altre dia, fa tres o quatre setmanes, vaig fer allò que en diem un "bolo", en aquest cas a l'Ajuntament de Barcelona, en allò dels Jocs Florals. Hi ha un acte que se'n diu el balanç poètic de l'any que consisteix a llegir una mena de resum. Ho feia fins aquest any un expert, aquest any ho he fet jo i, de fet, ja ho havia fet un altre any, però es veu que els va anar bé i a mi a bodes em convides. Vaig fer una mena de balanç i vaig destacar a parer meu quins havien estat els llibres més notables de l'any, i hi havia hagut llibres molt bons, hi ha hagut un llibre sorprenent com és la recuperació de l'obra poètica de la Rodoreda, les traduccions amb sonets de Shakespeare de l'Oliva i, dins del que era la secció d'obres completes, vaig destacar de manera preponderant dos llibres, un dels quals era

el del Comadira, l'altíssim Narcís Comadira (ell és més alt, però vull dir, que el Comadira se'n sent més, d'alt, com bon gironí se'n sent molt, d'alt, i cridat a comeses altíssimes), i el del David.

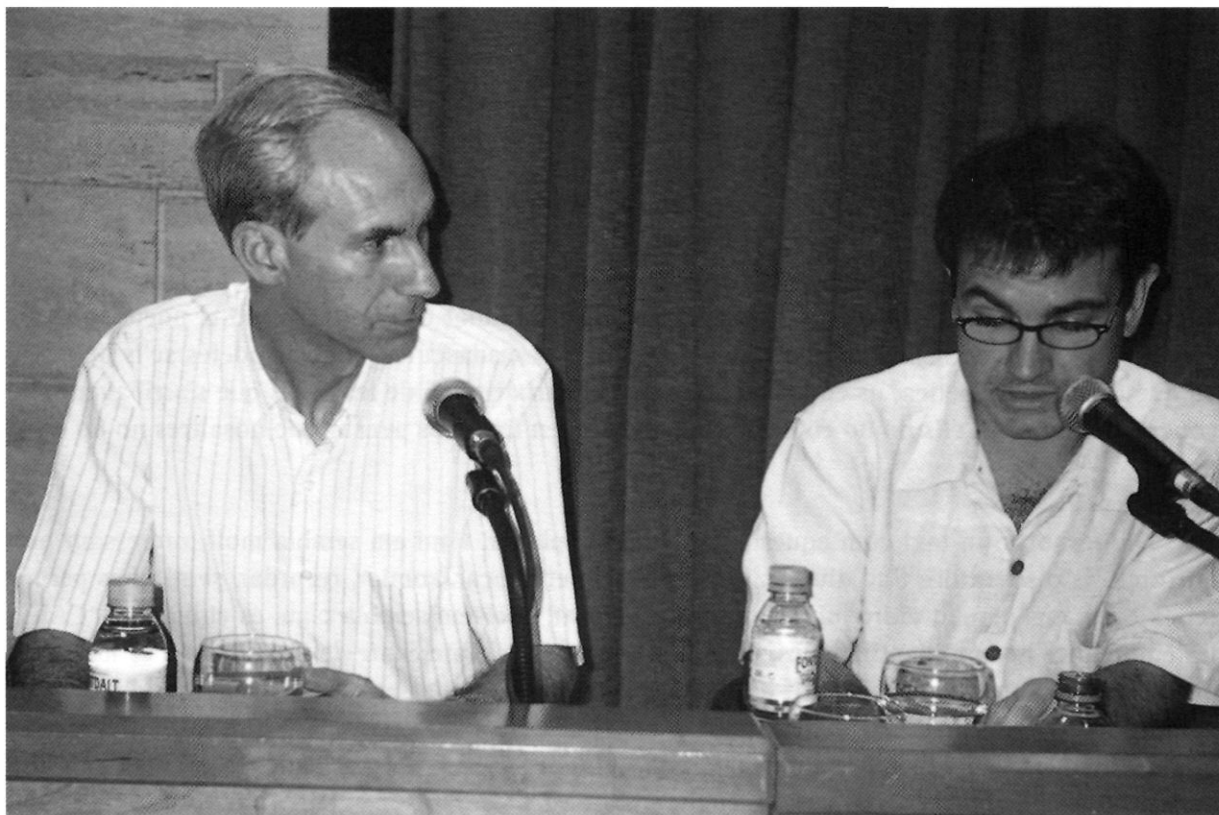
Al David el vaig descobrir l'any 1982, és a dir, quan l'Àlex començava a fer classes a la Rovira i Virgili; me n'he assabentat ara per aquesta nota biobibliogràfica de l'Anna. La meua mare, que és de la Selva del Camp, i com que a la Selva m'avorria (estic parlant de l'estiu), els dissabtes anava a Reus i a Reus hi ha un llibreter d'aquells de la militància, d'aquells de l'òrbita Albert Manent, que és l'Isidre Font, de la llibreria Gaudí, i allà hi anava a remenar llibres, generalment els dissabtes; era una època en què jo estava absolutament fascinat pels llibres aquells del Mall, que tinc entès que hi ha alguna noia que en fa una tesi doctoral.

Eren aquells llibres, a finals dels 70 començaments dels 80, que, malgrat les cobertes del Joan Pere Viladecans, eren uns llibres que a mi em van marcar moltíssim. Un dels que a mi em van marcar molt, i no és perquè ell estigui aquí davant, es deia *Els dies antics*, que era del mateix Àlex. En aquell moment hi havia també Edicions 62 que anava fent forat en el món de la poesia i concretament aquella col·lecció que era pràctica perquè eren llibres realment petits, de bon portar, que era la col·lecció l'Escorpí; i recordo un dia que l'Isidre Font que si tomba que si gira, mentre ell anava parlant en vaig trobar un que es deia *Tapís* i que després es diria d'una altra manera dins de la recopilació de l'obra completa, i em va cridar l'atenció perquè és, de fet, la primera notícia que vaig tenir d'en David Jou. Eren uns poemes que em van semblar molt rigorosos formalment, molt més tenint en compte que tots aquests de la corda més Mall feien coses "més avantguardistes", que posteriorment jo diria que en un percentatge més que suficient s'han revelat molt ancorades en aquell temps i que, per tant, han resistit malament el pas del temps.

El primer que em va sobtar de *Tapís* va ser que era molt cenyit, a primers dels anys 80 no hi havia qui fes una poesia d'una rigorositat com aquella, llavors ja vaig anar sentint altres coses, i llegint articles que parlaven del David Jou que ha arrossegat sempre, no sé si com una creu, com una llufa o diguem-ne com una cosa molt sentida, el fet que a part de poeta és científic, és físic, i com que els que ens movem en el món de les lletres anem una mica amb una sabata i una espardenyia, perquè sí, coses de l'esperit en sabem o ens les imaginem, però tot això qui ho regula? Aleshores, quan et trobes un home com ell que és físic, a més molt reputat, i que ha publicat com diu aquí, en algun dels poemes perduts en aquesta obra completa, més de 3.000 pàgines acadèmiques i, a més a més, ponderades i lloades per grans experts, o quan veus el Joan Margarit que és arquitecte i que fa aquests poemes, que ens agraden tan també, però que a més a més d'arquitecte és catedràtic en càlcul d'estructures... Quan et diuen això ja fa molt de respecte, doncs pen- ses: Caram! N'hi ha dos, conservem-los.

Doncs bé, poeta i físic o viceversa, ara miraré d'esbrinar quina és la relació. Jo puc parlar de la relació des de la banda de la poesia, és a dir, de quin és el reflex, quina és la imatge que ens pervé del David Jou físic, del David Jou científic, en aquests poemes, no puc fer a la inversa.

Parlem de *L'èxtasi i el càlcul*, que és la recopilació de tota la seva obra completa del 1981 o 82 ençà; bé, no tant ençà, fins al 97, perquè, de fet, ja s'anuncia a la sobrecoberta com a obra poètica; per tant, vol dir que, naturalment, en seguiran altres volums. Aquí hi ha dos versos que em sembla que són del primer llibre que diuen:

David Jou i Jordi Llavina.

*Encara naveguen amb mi
les barques d'aquella aventura,
ardents, juvenils, amb la dura
audàcia d'un vol clandestí. [...]*

Encara aquella imatge recordo que era així a la Gaudí de Reus, amb l'Isidre i la seva llarga cabellera einsteniana, i jo anant a remenar llibres i extraient-ne un del David Jou, encara ho tinc present, i això no em sembla un element menor perquè molt sovint hem arribat a recordar llibres, més que no pas pel que eren pròpiament aquests llibres, sinó per la circumstància que envoltava pròpiament aquests llibres. Jo recordo que l'època que feia el batxillerat, el meu lema, trist, un lema que després he volgut corregir i no sempre he pogut, era: val més estar sol que ben acompanyat, perquè sempre portava llibres, i un dels llibres que en aquell moment vaig llegir era el de l'Oriol Pi de Cabanyes, perquè en aquell moment jo tenia cabells i anava vestit de lila, *l'Oferiu flors als rebels que fracassaren*. Són coses boniques que fan de bon recordar en un dia com avui.

Amb això del físic i el poeta, sobretot jo diria que és un home de cultura i un home de lletres però també, naturalment, de números i de fórmules; hi ha una reflexió al frontispici, al pròleg d'aquest llibre, *L'èxtasi i el càlcul*, que em sembla que val la pena recordar, que diu:

Des dels 15 anys, la poesia ha constituït una part essencial de mi. Amb ella, la meua vida ha guanyat en intensitat, llibertat i aventura. A través d'ella he evocat, he somniat, he sentit, he reflexionat, m'he immers en l'actualitat, he viscut l'atractiu de seguir els suggeriments misteriosos d'algunes frases, de multiplicar les ressonàncies d'alguns mots, d'assajar nous temes i d'explorar noves formes poètiques. La poesia m'ha estat, doncs, camí de coneixement i camp de joc, recer íntim i paisatge obert.

Això, només amb aquest fragment, em sembla que és una poesia perfecta, clavada. Recordo que hi ha una antologia que va preparar el Manuel Guerrero d'aquests poetes que ara se'n parla més, diguem-ne com en David Castillo..., i a cadascun d'aquests poetes se'ls demanava que fessin una poètica, us en faríeu creus de les barbaritats i de les coses que s'arribaven a dir concretament allà, i ells no ho entenen però ens ofenen fent-nos pensar que nosaltres no ho entenem.

Aleshores un text com aquest, clar i diàfan, planer, a mi em sembla molt interessant perquè amb sis o set ratlles t'ho diu tot: la poesia permet evocar, somiar, recordar, sentir, ens permet reflexionar, ens permet viure immersos en l'actualitat, això em sembla clau, és el que deia l'Àlex: les empremtes no són identificables, tu pots anomenar un llibre *Suite de Gelida*, això és molt clar, però hi ha una atmosfera, hi és. Hi ha una atmosfera d'actualitat en els versos del David Jou i un compromís d'implicar-se ell mateix com a creador, com a subjecte escriptor, com deia Teresa Costa, en aquesta mateixa actualitat, més enllà que hi hagi un poema dedicat al Jordi Pujol que, com qualsevol polític, és una contingència en aquest país. Però més enllà d'això cada escriptor naturalment és fill del seu temps.

De *L'èxtasi i el càlcul* el primer que voldria comentar és el títol; em sembla que és un títol molt clar, d'alguna manera en la poesia hi ha un moment –això l'Àlex m'ho havia explicat molt bé a partir d'un vers que em sembla que és de Wordsworth, l'autor romàntic anglès–, que és com una mena de llampec, com una mena de borratxera inicial que després s'ha de formalitzar, s'ha de formalitzar la consciència que diu en Ferrater. Aleshores, d'una banda, hi ha un èxtasi per a tot allò que sents, que evokes, però, a més, hi ha d'haver naturalment un càlcul, i aquest és el gran repte de la poesia, aquesta mena d'il·luminacions, això que abans l'Àlex en deia moments robats a la mateixa existència; més o menys jo crec que és una cosa que tots la podem arribar a experimentar o a sentir unes quantes vegades a la vida, o moltes vegades; ara, el fet de transvasar aquesta experiència en mots més o menys ordenats i amb voluntat estilística ja és molt més difícil.

L'èxtasi i el càlcul és curiós perquè, si us fixeu en aquest llibre, comença amb un poema de l'any 1981 i acaba amb un poema del 97 o del 96, i el primer poema parla del mirall, una de les coses de les quals parla molt la poesia del David Jou, que és tot això del jo, de quantes personalitats podem arribar a ser i de quantes no, i l'últim poema és un poema que es diu *Cant espiritual*, perquè una de les reflexions més rigorosament originals, més subversivament innovadores, vosaltres mateixos hi podeu posar dos adjectius més, és la poesia metafísica del David Jou, és una cosa que jo no tinc comptats gaires poetes ni poetesses que facin això de poesia metafísica, més enllà d'aquesta mena de persona fascinadora i també arravatadora que és en Màrius Sampere, que fa una poesia de negació de Déu, segurament, però en el fons també mot metafísica.

Hi ha vuit reculls de poemes aquí i dic reculls perquè són llibres, però llibres que ja existien, que ell ha anat redefinint, intensificant, a molts d'aquests llibres, que tenen anys darrere els ha fet una tasca de poda, d'intensificació, molt important i hi ha algun poema escrit trenta anys enrere que ara, a l'hora de reescriure'l o de tornar-s'hi a enfrontar, té una lectura bastant més enriquidora. Això que us deia de *L'èxtasi i el càlcul* es pot veure en un poema que es diu *Tempesta nocturna*.

Són trenta-cinc anys de poesia i el que m'agradaria és agafar aquests trenta-cinc anys i valorar algunes de les constants que per a mi té aquesta poesia. D'una banda, ja hem dit el fet de ser professionalment, i en bona mesura també vocacionalment, home de ciència fa que en els seus poemes, lògicament, ell que és un poeta obert a tot no se n'estigui, de la reflexió científica o de l'ambició d'aquesta reflexió científica. He dit ambició i em sembla que la primera característica d'aquesta obra lírica de David Jou és justament aquesta ambició, ambició que vol dir, t'agradi més o menys, sempre la seva poesia, hi ha una ambició de parlar una mica de tot, jo retrec de vegades a alguns poetes del nostre país, de l'altre i de l'Europa de les regions... que sempre tenen una línia molt coherent, però una línia que l'aprofundeixen una vegada i una altra i sembla que sortir d'allà els costa tant com..., que no en saben, si no se'n sap més no es pot sortir d'allà, aquesta és una obra que parla, com us deia, de ciència i parla, com us deia, de Déu, aquest pas entre la física –que, a més, és la seva disciplina professional, la disciplina amb la qual ha excel·lit– i la metafísica es va fent d'una manera, com es diu en termes politològics, sense traumatismes; hi ha en aquest volum molta poesia religiosa, hi ha un llibre que es diu *Transfiguracions* en el que parla de tot això, és poesia gairebé de professió de fe bíblica, en què el verb pateix perquè es voldria veure convertit en carn.

Hi ha molta poesia també religiosa, i ho distingeixo de la poesia metafísica que també hi és, concretament l'últim poema del llibre es diu *Cant espiritual*, això d'una banda. Un altre tret de tot això que dic de la ciència és que si agafem un llibre que es diu *El color de la ciència* –un llibre que ha tingut..., una de les coses que a mi a vegades em fan posar els pèls de punta i és que alguns dels nostres poetes, i segurament seria el cas tant del David com de l'Àlex–, ha tingut més èxit a França i a Espanya que no pas aquí; de vegades són més ben considerats, més ben atesos pel domini mediàtic d'altres països que no pas pel d'aquí, i els seus llibres són traduïts, els seus llibres són premiats i ben atesos i, en canvi, aquí, com que hi ha una certa crítica molt militant –i dic militant en el pitjor dels termes possibles, de vegades això no hi és– i quan sí que hi és resulta lamentable.

Forat d'ozó

*Hi claror que aspira
a perdurar, algun dia,
en una pintura
o en fotografia.*

*Hi ha claror que exalta,
de tan pura i alta.*

*Hi ha claror que encega,
que vibra i lampega.*

*I ara just aflora,
per un forat del cel,
claror que té l'anhel
de fer de torradora.*

Bé, ja sabeu que les “o” i les “e” els de Sitges les fan diferents dels de Vilafranca, això també ho deia el Guillem Viladot, al cel sigui, un home que a aquestes alçades, quan li faltaven tres o quatre anys per morir i l'Àlex i jo li vam preparar l'obra completa, deia en un poema: “A aquestes alçades ja no tinc pèls a la llengua, ni al cap”. Doncs bé, ell en un llibre que és de l'amor físic, que és un llibre de sonets, deia que Lull o els de Barcelona trobarien que no quadren, però sí que quadren perquè són rimes de ponent.

Això és una anècdota, aquest llibre és un llibre meravellós, per exemple per als professors de ciències que busquen materials per exposar als alumnes, materials per relacionar una disciplina i l'altra, que durant molts anys –i segurament continua sent així– viuen massa divorciades.

Però més enllà d'això, jo diria que el discurs i la gran innovació de David Jou com a poeta és que justament ha volgut inserir el discurs d'home de lletres, el discurs humanista, en un discurs de més abast, no necessàriament un discurs de signe abstrusament científic, no això, però sí que hi ha una mena d'horitzó universal en el qual res del que és humà no li és aliè. Per tant, d'una banda em sembla una obra ambiciosa de recerca d'un coneixement suficient i generós, de l'altra hi ha la qüestió de la ciència que impregna naturalment el discurs també poètic. Em feia gràcia fer servir això perquè ja sabeu que a vegades els que som periodistes i tenim sostres limitats busquem formes entenedores, el pas aquest de la física a la metafísica, perquè hi ha molta poesia metafísica en aquesta obra del David.

Una altra cosa molt interessant, un tercer tret per a mi d'aquests forts, és el diàleg que manté sempre, jo diria que en cada un dels llibres manté com a mínim una picada d'ullet respecte a això que ara diré, i molts llibres estan gairebé construïts sobre aquesta base, sobre aquest fonament, el diàleg amb la tradició. El diàleg amb la tradició cultural, hi ha molts poemes dedicats a pintors, llavors, és clar, és molt bonic perquè aquestes coses tan meravelloses que els pedagogs han ensenyat, la interdisciplinarietat, la multitextualitat, i tot això està molt ben explicat perquè si parles de la llum a partir d'un quadre de Velázquez o de Caravaggio, i llavors ho relaciones amb una cosa intangible que és la llum, físicament i científicament, és clar, això és una passada. Aleshores ell fa aquest diàleg amb la tradició, amb pintors, per exemple, amb molts altres poetes hi ha alguna part, alguna suite, algun d'aquests llibres que a mi em recorda molt un dels poetes que no és el que més m'agrada, però que jo crec que alguna hora hi haurem de tornar, que és Espriu –l'Espriu de *Les hores* sobretot i del *Cementiri de Sinera*–, ja que hi ha algun poema aquí que a mi em recorda molt aquella austeritat i allò de polir la llum en un objecte que saps que n'hi ha però que els altres s'han entestat a amagar-lo d'aquesta llum i, per exemple, el cinema. El cinema a David Jou l'ha interessat d'una manera continuada al llarg de la seva història, com a home i com a poeta i concretament hi ha un llibre que es diu *Els ulls del Falcó Maltès*, on hi ha homenatges particularitzats a alguns dels grans directors de cinema, us en lleigeixo algun, per exemple aquest que està dedicat a Buñuel.

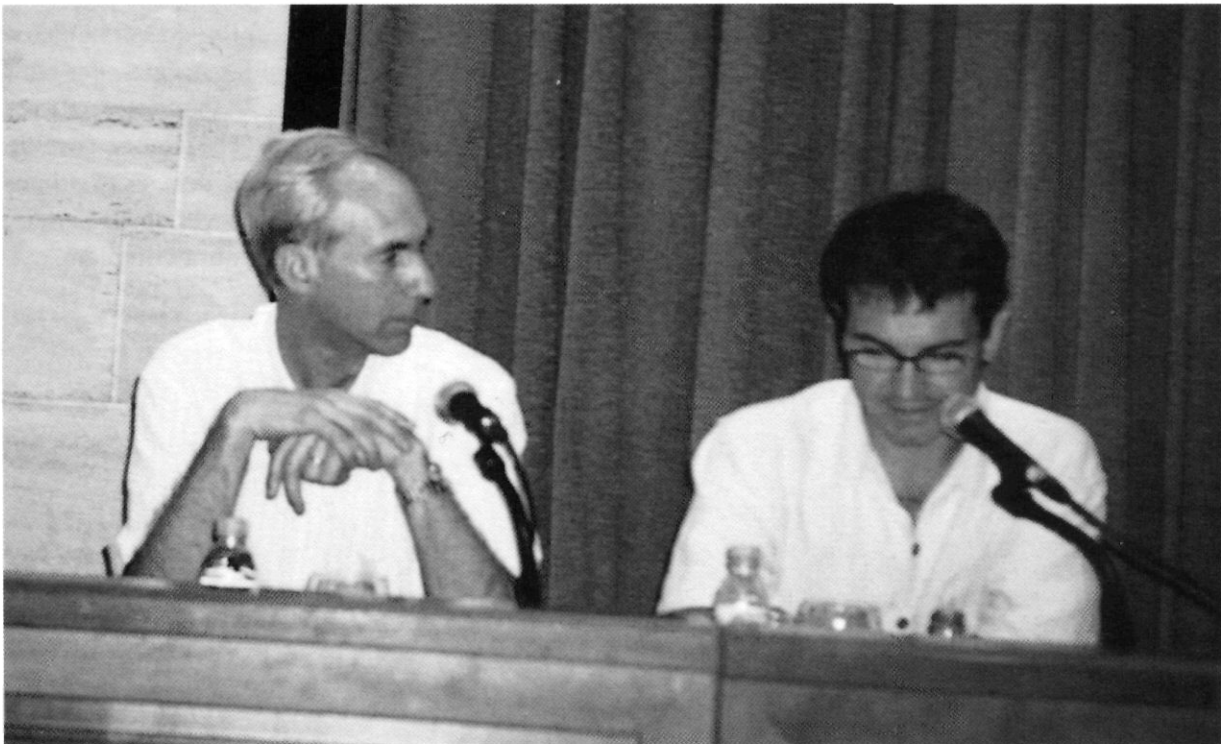
Un Chien Andalou

*No us quedeu en la navalla;
la resta també talla;
la llum pot ser cruel;
jo, Buñuel,*

*feriré el burgès en la mirada,
esclafaré l'obtús terratinent,
esberlaré la llosa que beatament
vol ofegar el món amb cendra sublimada;*

*cada imatge un mall o una navalla:
no vull ser un raspall, sinó una tralla
i riure a cor batent
dels qui giren la mirada desmaiadament
quan, en lloc de ser plaer, l'art és batalla.*

*El meu cognom serà sinònim de rebel:
jo, Buñuel,
com una cicatriu en la mirada.*

David Jou i Jordi Llavina.

Doncs bé, és un llibre dedicat justament a això, a evocar, a reflexionar, a somiar, a formalitzar la seva experiència com a espectador de la història del cine i també al fet de poder capir després de tot això com la història del cine també ha reflectit aquesta actualitat que tant l'interessa.

I acabaré parlant d'un darrer aspecte de la seva poesia que jo reconec que a mi m'interessa menys, però que en canvi quan el veig aquí penso que és un element que també ha guiat bona part de la seva producció. Us deia que l'any 82 jo era a Reus, a la llibreria Gaudí, fent-la petar amb l'Isidre i que, mentrestant, vaig trobar aquest llibre que es deia *Tapis*, després tots aquests llibres han sofert una reescriptura i molts d'aquests títols s'han ampliat, hi ha hagut coses que han canviat. Doncs bé, en aquell moment ja deia que em semblaven poemes gairebé de compromís amb l'experimentació i ha estat també constant en aquesta experimentació, que vol dir: refermar molt sovint una tradició i fer servir les formes estròfiques que ens ha llegat la tradició i donar-hi diguem-ne un punt de vista concret, o vol dir també fer servir la tradició de l'avantguarda, hi ha una suite que es diu *Coves i nocturns*, i una altra suite de poemes que es diu *Arbre* on els poemes van fent justament el moviment d'un arbre, van creixent com creixeria una soca, un tronc, un brancatge, un fullatge, una soca, tot això.

Ho vas veient gairebé com aquells recursos cinematogràfics, sabeu, com allò que es veia en uns quaderns que hi havien dones despullades i es passava ràpid i anaves veient la dona com s'anava despullant, d'una gràcia indiscutible, sobretot quan tens 14 anys i tot això, però en lloc de dones despullades en aquest cas serien arbres, o vas veient una suite que, de fet, és un gran homenatge a Solé de Sojo i a tots aquells bojos que feien caligrames i poemes d'aquells tan complicats, el mateix Foix, que no ho va fer gaire, però tots aquells feien poemes d'avantguarda. Hi ha una suite que es diu *Coves i nocturns* on hi ha una part diguem-ne encapsulada en una altra part i juga amb la negreta, juga amb un *paspartout*, amb un marc del poema que llavors dóna el peu al poema de dins, i ni que sigui pictòricament, gràficament, és un plaer diguem-ne estar llegint i estar veient tots aquests poemes. Per tant, són tres o quatre coses que a mi em semblen dignes de ser tingudes en compte en l'elaboració d'aquesta obra que es diu *L'èxtasi i el càlcul* que publica Columna amb un dibuix d'un dels pintors, José de Churico, que també més ha influït en David Jou al llarg de la seva vida i, com us deia, és el primer volum d'una obra que és oberta com els pintor renaixentistes volien que fossin les seves obres, perquè, de fet, abraça del 81 al 97, i del 97 ençà formarà part del segon volum de la seva obra completa.

“L'EXTASI I EL CÀLCUL”, DE DAVID JOU

RESUM

Una aproximació a l'obra poètica de l'escriptor i home de ciència sitgetà a l'entorn d'aquest doble món i com queda reflectit en la producció poètica que s'aplega en aquest primer volum de la seva obra completa.

ABSTRACT

An approach to the poetical work of this Sitges-born writer and scientist around this double world and the way it is reflected in the poetical production brought together in this first volume of his complete works.

A causa de la meva formació tècnica i científica i de la meva addició al teatre, em veig en certa manera polaritzat d'una forma similar a la d'en David Jou, protagonista avui d'aquest acte.

El meu personatge és el de receptor model d'un sorprenent treball poètic, polaritzat per la ciència. Per a mi l'art és relació, igual que l'univers està fet de relacions. Intentaré, doncs, relacionar-me amb el llibre deixant que el contingut científic sigui el fet diferencial de la meva observació.

Aparentment aquest llibre encabeix treballs molt distanciat de la ciència, com *Tapís encès*, *Univers en flames*, *Els ulls del falcó maltès*, *Transfiguracions* o *Basílics*, però en tots he sentit l'impacte de paraules que provenint de la física i la recerca es fonen amb el llenguatge poètic més abstracte.

Jo comentaré amb més detall el llibre que és bàsic per conèixer la persona i els que són ciència i poesia declarada.

A *Mirall de vellut negre* he vist el procés d'una vida que es debat entre la creació i la raó, el neguit i el compromís, lluitant contra l'apatia, amb un interrogatori constant sobre el propi ofici i sobre la vida, la llibertat i la utopia. L'ofici de poeta, diu David Jou, “converteix en vida la literatura” i afegeix:

*A la poesia. Per haver-me donat tanta llibertat, gràcies.
Per haver-me fet comptar sense que el càlcul amb glacés
....., gràcies.*

Diu de la ciència i la recerca:

Si m'ha fos el seu foc –la raó feta instint– com puc dir-ne fredor, de la física.

I diu d'ell mateix, home que es torna llibre:

I de sobte ja no sóc jo, sinó hipòtesis, càlculs, figures, demostracions i conjectures.

Aquest primer llibre arriba com *Inventari de mitja edat*, amb la lògica insatisfacció del poeta que diu “saber-se res” o “sentir-se afortunat” i que ens parla del Déu que hi ha en les equacions de les descàrregues elèctriques, de “veritat i d'amor” entre teories i sistemes, lletres i nombres, en un joc que et sorprèn al principi i esdevé ràpidament familiar.

Com un mirall, el poeta es compromet amb la vida i els temes d'avui, fent país en un món gran, servint la nostra pàtria i la nostra llengua, denunciant l'àmbit on està mal encabida, qüestionant l'Europa envellida i fatigada que encara està per fer, revelant-se contra la injustícia envers la dona i mostrant-se solidari amb un tercer món al qual cal ajudar però que sobretot hem d'escoltar.

Jo que crec en la força de la paraula dita en els escenaris, veig que els versos d'en David Jou necessiten sortir del llibre i comunicar, transformats en paraula viva, tot el foc, tot l'amor i tota la rebel·lia que he rebut d'aquesta primera relació amb la seva poesia.

Abans d'entrar en la part on les ressonàncies científiques són més explícites, vull demanar perdó al professor per l'ús de les seves paraules, com imatges puntuals que he tret del seu context. És una mena de subtext que m'ajuda a comprendre la seva obra.

Continuant la meva relació amb el llibre i captivat per la seva acurada arquitectura, he llegit *Teoria i Urpes de fumera*. Com un principiant segueixo el sorprenent relat de l'inici del temps.

Una lliçó feta poesia!!: la gran explosió, la densitat extrema, la llum i la matèria, el naixement de l'univers i la seva simetria que es va desdibuixant, els càlculs que amb el temps es tornen infinits, i cada cop és més difícil refer els moviments que ens han portat fins al present.

Entre columnes de mercuri i jocs d'òptica, sota l'aiguat, el llamp i el tro, anem avançant embruixats per la paraula, furgant en els orígens de la vida i negant el saber que no pot resistir pas tanta certesa. Les preguntes ens motiven constantment:

Una brúixola en el nord, què pot dir?

L'ordre mental és real?

Tant de saber i mentrestant la guerra, la misèria:

oh vertigen!!

Per què tant de saber no posa fi a tant d'horror?

Valeri Laguna i David Jou.

I la dualitat poeta-físic respon:

Deixeu passar un Déu amor, un món ofert a tots!

Per fi, amb un imaginari situat del tot a la polaritat ja evident, entro a *Joc d'ombres*. El primer poema avisa i explica com la lent, degudament tallada

fa de la llum, flama

i exigeix amb convicció:

Ai d'aquell poema que no inflama!

El poeta entra de ple en la dualitat llum i matèria i planteja, tot jugant, els principis de la física, les equacions fonamentals i un seguit de conclusions sobre el món tal com és i com ens l'han anat descobrint Arquímedes i Maxwell.

Si el dubte existencial del Príncep de Dinamarca és la qüestió, què ens fa pensar la dualitat *ona-corpúscle*? Manifestacions diferents d'una mateixa realitat, ser-ho tot alhora, matèria i energia, ona i corpúscle: maneres com un Ésser més profund se'ns mostra com a Ésser...

Sabem el perquè dels colors gràcies als salts dels electrons entre diferents nivells de l'àtom i la pigmentació que això produeix. Sabem que el cel és blau per la dispersió de les ones en l'aire. I encara hem d'afirmar que tot és tan misteriós com era!!

Amb la llum i el color, avancem per l'impressionant escenari de les muntanyes en plena tempesta, on el tro i el llamp són els protagonistes misteriosos i solitaris de l'espectacle, o ens aturem davant d'un paisatge de Cézanne com un regal de claredats fins a l'essència de la transparència, per arribar a les imatges del cinema que, amb la seva força, són capaces de fascinar, però, de fet, és la llum la que ens fascina:

Ones

*de totes longituds, prohibides quasi totes
als ulls, als tres pigments de la retina.*

Llum, aliment, primer motor!

...

*Sigues alta claredat també,
il·lumina'm el destí
dels meus passos a la fosca!*

La relació que he establert amb el llibre i les imatges que rebo, per exemple llegint *Cometa i eclipsi*, em porta de la vida quotidiana de qualsevol poble a l'observació dels fonaments que, en la fosca, el cel ens regala. Sempre amb reflexió i amb angoixa:

En la fosca, en la mirada, en el silenci, sota el pes de les estrelles, som algú, algú que dubta de ser prou digne, dubta del poder, algú que sent en el seu cos el fred mortal de la pregunta i de l'espera.

Les ressonàncies apareixen al vol:

*L'infinit de les estrelles embolcalla l'infinit del pensament.
Aquest espai, aquest anys llum, aquesta vastitud vertiginosa, amb quins ulls l'haig de mirar? L'espai de la mesura és més real que l'espai del contingut?*

I les preguntes sols troben una resposta:

A falta de paraules dic AMOR i l'espai sobtadament es desplega amb harmonia i creix immensament.

Dualitat, física i poesia, llum i matèria: $E = m \cdot c^2$. La fórmula màgica que ens porta des del miracle del Gènesi al perill de l'autodestrucció amb la bomba més poderosa. És la fórmula més contundent de la física, fascinant i amenaçadora: "l'energia és igual a la massa per la velocitat de la llum al quadrat". Ja està!! La teoria de la relativitat feta poesia, capaç de justificar des del big bang, d'aquell punt inicial, fins a l'avui encara expansiu de l'univers.

Electrons, protons i neutrons units, l'heli i els metalls més pesants, la matèria i l'anti-matèria, els superconductors i els quarks, tot hi és present, amb poètica elegància, fins a la matèria viva que ara parla i palpa.

És una història apassionant, assequible a tothom, que s'empassa amb imaginació i sensibilitat, amb l'avidesa d'aquella novel·la que comences i no pots deixar fins a descobrir el final.

Les formes de la matèria i els fenòmens atmosfèrics, tot va desfilant descrit amb amor i complaença, fins a trobar sobtadament la fúria destructora que va engolir Pompeia i que ens llença més preguntes:

Quin és el paper del poeta en aquest món? Parlar de llibertat...

Quin és el lloc del poeta? La fugida estilitzant...

o potser recuperar les veus del sagrat i de la història, encendre's d'absolut i metafísica, omplir-se d'horitzons i de preguntes, fondre's amb el món, amb la raó i el sentiment.

Amb fina ironia se'ns descriu el món del plàstic, l'embriagadora olor de la fusta, el rellotge de sorra fet imatge i paraula, el món ocult de l'iceberg, la taula periòdica dels elements com a maons arrengrats en pisos, en prestatges, per famílies, descobrint-nos l'estructura i la lògica del món.

I la sorpresa esdevé infinita. Davant meu tot un homenatge al codi genètic, *Una alfa i tres omegues*:

ATG... TGA.... TAA.... TAG...

Paraules d'amor, sentiments transcendents, l'èxtasi a l'estil dels gens!!!

Guanyar la fonda pau de fer el que cal;

Gestar nous móns en el meu món intern;

Gosar saber-me efímer i mortal.

Com i on s'expressen els gens? Sabeu què són 24 aminoàcids? Els cromosomes són –i sembla que això ja està tot descobert– 23 parelles, suficients per saber el que de bo i dolent hi ha en nosaltres. I les dobles hèlixs?? No, no estic parlant d'una pel·lícula de moda, tot això també és poesia, llum i matèria.

I en el fons ens preguntàvem: "Quan morim, morirem del tot per sempre?"

Amb una calor inusual per a finals de maig començo la meua relació amb un nou experiment de David Jou, un divertiment entranyable, *El color de la ciència*. Més preguntes i respostes, més sorpreses:

Abans de la meua primera pregunta vingueren els llibres amb mil respostes.

No sé preguntar.

Amb l'ordinador ens sentim creadors simulant el naixement dels estels. Veiem Einstein, sempre amb aquella cara de boig espantat, deixant entrar l'espai per la finestra. O ens trobem els astrònoms escrutant la nit. Què fan? Càlculs!

*Codicils quadrilletrats
de tercets encadenats...*

És evident!: quartets, tercets..., això seria poesia però seria massa senzilla. Estem parlant altre cop de gens i aminoàcids. El divertiment continua en comparar el forat de la capa d'ozó amb una torradora o desqualificant l'horrible acústica d'alguns auditoris acabats d'estrenar. El mar, la pluja, el riu són font de vida i imatge poètica de dimensions infinites, però tot és més senzill, dos hidrògens i un oxigen: H₂O.

Mai, en les meves èpoques de batxillerat, hauria imaginat que de l'odiat nombre PI se'n pogués fer altra cosa que recordar-lo obligatòriament, PI = 3 14 16 18 i utilitzar-lo de memòria per calcular el perímetre de la rodona.

Greu error... des de 1990 el nombre PI és un poema (pàg. 198 de *L'èxtasi i el càlcul*).

Tant s'hi val o tot s'hi val: Pitàgores i la seva hipotenusa, un viatge fantàstic a Neptú, els invisibles quarks que ens expliquen allò visible.

Per acabar el divertiment i ser coherent, cal parlar de Déu:

M'agrada el Déu que riu del que diu aquest babau de professor: "No cal cap Déu, no hi ha cap Déu, Déu és aquesta equació".

L'èxtasi i el càlcul té encara molta corda, però per acabar la xerrada amb el bon rotllo que, mig en *serio* i mig en broma, la dualitat poesia-ciència m'ha donat, tan sols una pinzellada per recordar que en aquest llibre de llibres no podia faltar un "Bestiari"; però no us feu il·lusions, és un bestiari d'actualitat, gairebé de diari sensacionalista, amb ratolins transgènics, ovelles clòniques, cucs de simetria sagital, la mosca..., però no una mosca qualsevol com la d'en Joan Oliver:

*La natura
diligent ens procura
una bèstia per a cada molèstia.
Si a les fosques ja no piquen les mosques
hi ha els mosquits que treballen de nit.*

Aquí es tracta de la *Drosophila melanogaster* o, vulgarment, mosca del vinagre:

*Qui hauria dit que un organisme així
-vulgar, petit i efímer- pogués esdevenir
camí de tanta llum, resposta a tanta crida?*

El "Bestiari" continua irònic amb Tom i Jerry, didàctic parlant de Darwin, crític carregant contra el DDT, cara i creu del complex fenomen del progrés, denunciant els obscurs interessos econòmics que destrueixen el bosc, ens omplen de residus i fomenten el consumisme sense mesura o la competència embrutidora. Pobres espècies en perill d'extinció!

Acaba el "Bestiari" i acabarà també la meva lectura. La ciència ens ha dut a mesurar molt bé les distàncies, les més grans i les més ínfimes, però la ciència en aquest llibre és poesia.

*Hem après a mesurar distàncies
en un altre espai: el genoma.*

...

*Menys de l'u per cent ens separa
dels ximpanzès i altres monades
més o menys afins.*

...

*D'altres, en canvi, sentim
diferències immenses: les matemàtiques, la música,
la paraula convertida en pregunta
més enllà de les urgències quotidianes
de la supervivència pura!!*

Moltes gràcies per la vostra atenció i gràcies a David Jou per aquesta vida de compromís polaritzat entre ciència i poesia. Per a mi ha estat un plaer.

CRÒNICA

1 DE JUNY

Vilanova i la Geltrú. 103 visita Coneguem el Penedès: els indians o americanos, la Vilanova de Gregori Ferrer i Soler

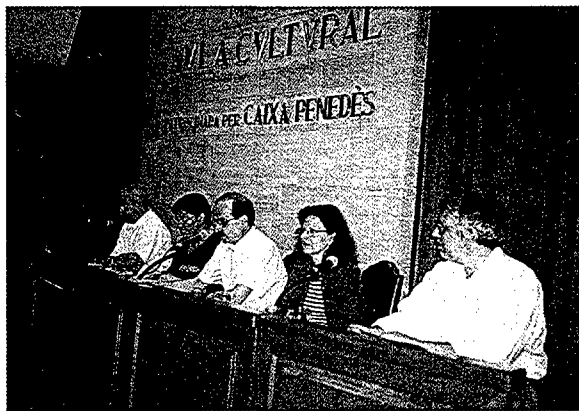
A la plaça Eduard Maristany, davant la vilanovina estació de Ferrocarril, es va iniciar aquesta visita de forma metafòrica, tota vegada que aquest va ser el punt d'arribada que Gregori Ferrer ja no va viure, en el millor moment de la influència dels «americanos» i les seves relacions amb Víctor Balaguer. En aquest indret Montserrat Comas i Raimon Soler, responsables de la sortida, van comentar tres referències prou relacionades amb aquest món: el ferrocarril, la Biblioteca-Museu Balaguer i l'Escola Industrial.

La visita va seguir pel carrer de la Llibertat amunt i la seva continuació el carrer Caputxins, tot comentant els elements urbanístics i arquitectònics que permeten entendre la Vilanova que Gregori Ferrer i la resta d'«americanos» van contribuir a crear amb els seus capitals retornats. A la plaça de les Cols es va poder visitar la casa de la família Marsé-Ferrer, descendents de Gregori Ferrer i Soler, i finalment es va baixar per la Rambla cap a mar tot comentant diversos elements urbanístics i arquitectònics, per acabar la visita al parc de Gumà i Ferran, popularment conegut com a parc Samà, entès com el punt que obre pas a la Vilanova del segle XX en la qual els «americanos» ja no tindran la influència d'antany en sorgir elements de la nova indústria representats en aquest cas per la propera fàbrica Pirelli.

7 DE JUNY

Vilafranca del Penedès. I Trobada d'Escriptors Penedesencs. El Penedès en l'obra literària dels escriptors actuals

L'Auditori del Museu de Vilafranca va acollir aquesta matinal d'escriptors penedesencs el contingut de la qual teniu aplegat en aquest número de la revista *Del Penedès*. Les diverses intervencions van ser presentades per Anna Ruiz i Pere Martí i Bertran. Aquesta trobada va comptar amb el suport específic de la Institució de les Lletres Catalanes i de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. (Foto 1).

(Foto 1). Un dels moments de la matinal. D'esquerra a dreta, Xavier Hernández, Vinyet Panyella, Pere Martí i Bertran, Teresa Costa Gramunt i Oriol Pi de Cabanyes.

27 DE JUNY

Vilanova i la Geltrú. Presentació del número 4 de la revista «Del Penedès»

Les noves instal·lacions del Centre de Documentació del segle XIX, situades a la casa del marquès de Castrofuerte, al carrer de Narcís Monturiol, van acollir aquest acte que es va iniciar amb una visita a les diverses dependèn-

cies del centre, amb explicacions a càrrec de la seva directora, Montserrat Comas. Tot seguit, a la sala d'actes, la pedagoga i historiadora M. Providència Garcia Segarra va presentar el número 4 de la revista *Del Penedès* i en concret va parlar dels primers anys de l'Ateneu a través de les seves actes, treball de la seva autorria que es publicava a les pàgines de la revista. L'acte es va cloure amb un breu concert de jazz a càrrec del grup vilanoví La lluna en un cove. (Fotos 2 i 3).

(Foto 2)

(Foto 3)

19 DE JULIOL

La Granada. Reunió del Grup de Toponímia

En un dia d'extraordinària calor, la trobada es va realitzar a la Rectoria Vella de la plaça de l'Església, amb l'assistència dels representants del Pla del Penedès, la Granada, Vilafranca, Vilanova i Gavà/Viladecans.

Entre altres qüestions, l'amical reunió va tractar de l'estat de desenvolupament del programa que serveix com a base de dades de la toponímia penedesenca, en el qual treballen diverses persones de diversos municipis, tot esperant que algun dia la seva investigació local resti agrupada en una sola base d'informació centralitzada.

Per altra banda, es va posar damunt la taula la propera edició dels *Noms de lloc d'Olivella* i el tipus de mapa que ha d'acompanyar el llibre. Després d'una animada conversa toponímica, el grup decidí reunir-se de nou el dia 8 de novembre a Vilanova.

27 DE SETEMBRE

Vilafranca del Penedès. Trobada de la Secció d'Història

La secretaria vilafranquina de l'IEP va acollir una nova trobada oberta a tothom i en especial als joves historiadors, estudiants i afeccionats a aquesta temàtica. En el decurs de la reunió es van concretar aspectes d'activitats i en especial del III Seminari d'Història del Penedès.

28 DE SETEMBRE

La Bisbal del Penedès. 104 Visita Coneguem el Penedès. Cicle Coneguem els Castells del Penedès. I. El Castell o Casal dels Salbà

El cicle a l'entorn dels castells penedesencs es va iniciar a la bisbalenca plaça Major; ens vam aplegar aquest matí de setembre per tal de poder visitar el nou Centre Municipal de Cultura situat al Castell o Casal dels Salbà que ha estat restaurat. Es tracta del monument arquitectònic més significatiu de la història d'aquesta població de la qual els Salvà van ser castllans i senyors, en una època d'especial esplendor, el segle XV, en la persona de Bernat

de Salbà. Vam ser rebuts per l'alcalde de la població i altres membres del consistori que ens van acompanyar durant tota la visita. Després ens vam adreçar a l'església parroquial de la població, on vam poder admirar el seu magnífic orgue, motiu del cicle de concerts anuals i de la important labor de promoció i formació musical que es genera al seu entorn. La visita es va cloure a la Casa de la Vila, on vam ser obsequiats amb un vi d'honor i algunes de les darreres monografies locals publicades, en bona part per obra del bon amic i company a la directiva de l'IEP Salvador Ferré i Miró.

3 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. XVI Jornades d'Estudis Penedesencs. El Penedès, territori i identitat

El Fòrum Berger-Balaguer de Caixa Penedès va acollir com en anys anteriors l'acte d'obertura de l'edició 2003 de les Jornades d'Estudis penedesencs que durant cinc dies van dedicar-se a analitzar aspectes de la realitat passada i del present més immediat amb expectatives de futur del Penedès històric.

Els diversos parlaments de la sessió inaugural, a càrrec del president de l'IEP, i de Vicenç Carbonell en nom de la Secció d'Excursionisme, van servir per a remarcar el sentit de les Jornades i presentar el volum *Vint-i-cinc sortides a peu pel Penedès*, que aplega una selecció de les més de 60 excursions realitzades per la Secció d'Excursionisme de l'IEP des de principis dels anys vuitanta, amb il·lustracions originals de l'artista penedesenc Joaquim Budesca, plànols i imatges de l'Arxiu Fotogràfic Joan Virella, de l'Institut d'Estudis Penedesencs. Una part d'aquestes descripcions i les imatges es van exposar també en vint-i-cinc plafons de la mostra itinerant que va restar oberta fins al 19 d'octubre a la sala d'exposi-

cions de cal Berger-Balaguer. També va prendre la paraula Lluís M. Valls, president del Consell Comarcal de l'Alt Penedès, que va remarcar la importància de la labor sobre la identitat territorial des de la tasca cultural que porta a terme l'Institut d'Estudis Penedesencs.

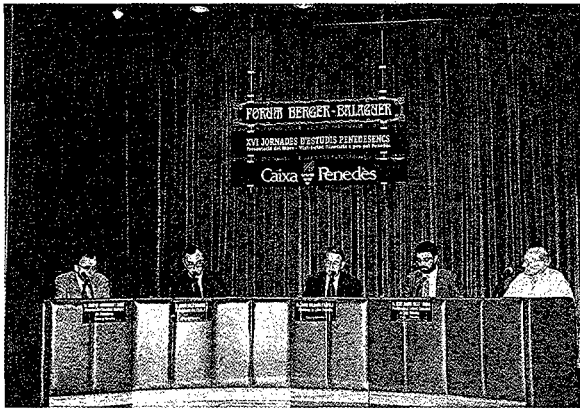
La conferència inaugural va anar a càrrec del doctor Josep Maria Montserrat, director de l'Institut Botànic de Barcelona, que en una exposició certament magistral es va referir a la domesticació del territori en el paisatge mediterrani. Va comentar d'entrada les principals característiques del clima de la nostra terra i de les plantes que hi conreem i va fer referència de forma especial a la labor humana arreu del planeta durant milers d'anys en la selecció del blat i l'arròs.

Va comentar igualment els canvis en els usos del territori com a generadors de canvis en la distribució de les plantes, que provoquen també la pèrdua de plantes i potser la desaparició d'espècies, un fet que es pot comprovar observant l'herbari més antic de la península ibèrica que és el de la família Salvador, uns apotecaris que entre els segles XVI i XVIII van reunir una col·lecció molt important, i que tenien una propietat al poble penedesenc de la Bleda. La forma de modelar el territori ha vingut determinada, en opinió del professor Josep M. Montserrat, per l'interès a conrear determinades espècies, i en aquest sentit va fer un repàs històric als principals canvis produïts en l'entorn català.

Va insistir igualment en la importància de l'agricultura de secà en l'espai mediterrani: "En aquest context el conreu de la vinya, de l'olivera, del blat o de l'ametller esdevenen símbols d'una agricultura equilibrada amb el clima i el paisatge, poc contaminant, molt estable, sostenidora encara d'una diversitat elevada, genètica i biològica." En opinió del doctor Montserrat, un dels paisatges agrícoles

catalans que roman menys alterat en tot el decurs de la història és el Penedès, “un dels darrers espais grans agrícoles catalans on societat i producció han pogut sostenir una cohesió suficient per resistir, de moment, les conseqüències d’una recent internacionalització de l’economia i poder fer front així a l’expansió territorial, urbana i industrial de Tarragona i Barcelona, una a cada extrem, i de moment tampoc les servituds de fer de corredor de pas de grans infraestructures viàries que connecten denses poblacions centreeuropees amb zones d’esbarjo del sud d’Europa han alterat encara de manera irreversible aquest paisatge.”

Va cloure l’acte Josep Colomer, president de Caixa Penedès, que va remarcar la sintonia de voluntats que caracteritza la labor de l’Institut i la tasca de mecenatge de l’entitat d’estalvis. Tot seguit es va passar a la sala d’exposicions, on es va inaugurar la mostra itinerant amb un cava d’honor. (Foto 4).

(Foto 4)

4 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. Segona sessió de les XVI Jornades d'Estudis Penedesencs

La sessió de dissabte, a l'auditori del Museu de Vilafranca, va estar dedicada a aspectes de la realitat penedesenca amb dues

conferències, la primera a càrrec d'Armand Ribas, conservador del Patrimoni Natural del Museu de Gavà, que es va referir a les principals característiques del paisatge del Parc Natural del Garraf i a la incidència humana sobre aquest entorn. (Foto 5). Tot seguit va tenir lloc l'exposició de Lluís del Cerro, del Centre d'Estudis del Mar de Sitges. Va fer referència als aspectes més interessants de la diversitat marina de la costa penedesenca del Garraf i als canvis que s'han produït. (Foto 6).

(Foto 5)

(Foto 6)

5 D'OCTUBRE

Castell de Castellet. Tercera sessió de les XVI Jornades d'Estudis Penedesencs

Diumenge al matí, a la seu de la Fundació Abertis, al castell de Castellet, es va portar a terme la presentació de l'edició de

l'Institut Visió del Penedès a finals del segle XIX. Vint-i-cinc excursions realitzades entre 1877 i 1893 a la comarca i el seu entorn, que ha patrocinat l'esmentada fundació. Van ser presents en l'acte Martí Boada, del patronat d'Abertis, Sagrario Huelin, Joan A. Margenat i altres membres de l'entitat, així com l'estudiós penedesenc Salvador Llorac, que ha estat qui ha portat endavant la coordinació i selecció de textos i ha realitzat l'estudi introductori de l'edició, i també Francesc Beato, vicepresident del Centre Excursionista de Catalunya, entitat que conserva els butlletins de les entitats excursionistes on es van publicar les cròniques de les visites al Penedès fa més d'un segle.

Després d'unes paraules de presentació a càrrec de Martí Boada, va ser Salvador Llorac qui va comentar els principals aspectes del volum, el treball que s'ha portat a terme i els trets més específics dels textos que s'hi inclouen. Hi va haver també paraules d'agraïment per part del Centre Excursionista de Catalunya i de Joan Solé i Bordes en nom de l'IEP. La matinal a Castellet es va cloure amb una exposició sobre les ascensions a l'Everest, a càrrec dels expedicionaris penedesencs Lluís Ràfols i Joan Solé. Finalment, tots els presents van poder visitar les dependències del castell, on es va oferir una copa de cava. (Foto 7).

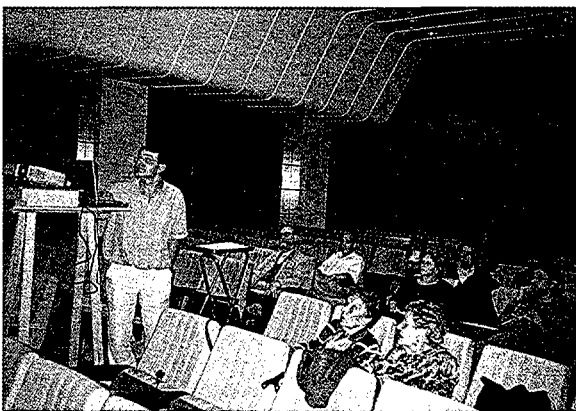

(Foto 7)

10 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. Quarta sessió de les XVI Jornades d'Estudis Penedesencs

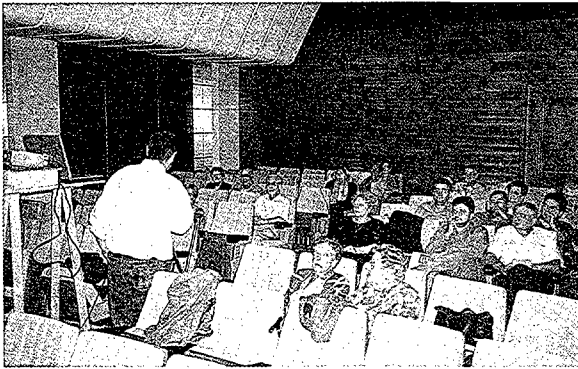
En la sessió del divendres, dia 10, el biòleg Antoni Ferran i Melich va presentar el projecte d'abast penedesenc en les línies generals del que hauria de ser una planificació conjunta i participativa sobre el futur del territori amb un creixement harmònic i sostenible, a la vegada que va comentar les línies principals de l'avaluació ambiental inicial del sòl no urbanitzable realitzada per tot un equip que ell va dirigir i coordinar com a fase prèvia a la revisió del pla d'Ordenació Urbana vigent a Sant Sadurní d'Anoia. (Foto 8).

(Foto 8)

Per la seva banda el professor, regidor d'Urbanisme i d'Educació de l'Ajuntament de Vilafranca, Josep Colomer, va presentar igualment divendres, a l'auditori del Museu, les línies generals d'un projecte sobre els orígens del paisatge penedesenc i de la formació del territori, camí dels reptes de futur. Colomer va explicar els motius més importants que van determinar el manteniment de la viticultura després de la crisi de la fil·loxera i es va referir igualment a les estratègies de futur amb la transformació de les formes de gestió del territori, en part prenent com a base les noves dinàmiques i sinèrgies d'un territori que no pot

continuar sent considerat com a àrea, ja que té un caire polièdric amb diverses perspectives. (Foto 9).

(Foto 9)

11 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. Cinquena sessió de les XVI Jornades d'Estudis Penedesencs

La sessió de dissabte va presentar dos projectes a l'entorn del reconeixement del territori i el patrimoni a través dels camins de la literatura. Per una banda, la sitgetana Montserrat Esquerda va explicar les línies generals del seu treball sobre la vila sitgetana aplegat als volums *La ciutat del record* i *Sitges artístic*, volums en els quals proposa un itinerari pels carrers i cases sitgetanes que vol ser una crònica de monuments, història, anecdotari popular i també de literatura, tot espigolant en l'amplíssima literatura que Sitges ha generat. El text de la seva intervenció s'aplega a l'apartat "Vària" d'aquesta mateixa revista. (Foto 10).

(Foto 10)

Per la seva banda, la vilafranquina Maria Teresa Gil va presentar el projecte *Vilafranca del Penedès, un itinerari literari*, treball que aplica des de fa vuit anys amb els alumnes del darrers cursos de Secundària que volen cursar batxillerat d'humanitats. Es tracta, en definitiva, d'un conjunt de breus fragments de textos que parlen de Vilafranca i que es treballen i són comentats, amb exercicis complementaris, des dels mateixos indrets on va ser escrits o en l'espai que el text descriu. (Foto 11).

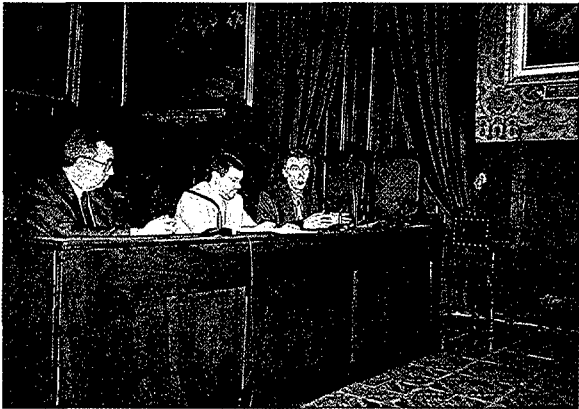
(Foto 11)

Les Jornades es van cloure dissabte al vespre amb un acte al saló de sessions de la Casa de la Vila de Vilafranca del Penedès que va comptar amb una nombrosa assistència. El president de l'IEP va presentar en aquest acte el cinquè número de la revista *Del Penedès*. A la vegada Solé Bordes va agrair a totes les persones i entitats el suport que ofereixen a l'Institut que, des de fa setze anys, celebra amb constància aquest aplec d'estudiosos penedesencs.

A aquest acte de cloenda es va convidar l'Associació de la Marca Penedès i va ser el seu sots president, Francesc Ventura, qui va presentar les principals línies d'aquesta iniciativa que no vol altra cosa que estudiar la realitat del territori penedesenc, i en especial del seu paisatge agrari, per tal de treballar per la preservació d'aquest paisatge i aquesta identitat que deriven d'una cultura mil·lenària que

ara s'està perdent, de la mateixa manera que s'ha perdut una nombrosa quantitat de varietats en les espècies agràries, de forma que el que es pretén és aconseguir el reconeixement per part de la Unesco no pas del patrimoni forestal o natural, sinó de la superfície de conreu.

Va cloure l'acte Marcel Esteve, alcalde en funcions, que va felicitar l'IEP per la seva constant labor cultural i, en especial, per l'èxit d'haver convocat les Jornades del 2003 sobre aquesta temàtica tan punyent en els moments actuals. Va ser així que es va referir a la necessitat de comptar amb una voluntat política que permeti incidir sobre el futur del territori amb convenciment i de forma coordinada entre les diverses administracions. (Foto 12).

(Foto 12). D'esquerra a dreta, Joan Solé i Bordes, Marcel Esteve i Francesc Ventura.

11 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. Trobada de la Secció d'Excursionisme

A la secretaria de l'IEP es va celebrar la quarta trobada de la Secció d'Excursionisme amb el Centre Excursionista del Penedès. En el decurs de la sessió de treball, a la qual eren convidats tots els afeccionats a les sortides a peu pel Penedès, es van concretar aspectes de properes iniciatives i sortides conjuntes.

18 D'OCTUBRE

Sitges. Presentació del III Seminari d'Història del Penedès

La seu del Grup d'Estudis Sitgetans, al sitgetà carrer d'en Bosc, va acollir una conferència sobre els treballs del III Seminari d'Història del Penedès, a càrrec d'historiadors penedesencs, de la regidora de Cultura de l'Ajuntament de Sitges, Àngels Parés, i del professor Ramon Arnabat. L'acte era organitzat per la Secció d'Història de l'IEP amb el propòsit de presentar el III Seminari d'Història del Penedès, a celebrar el 2004 sobre la temàtica *El món del treball al Penedès històric*. (Foto 13).

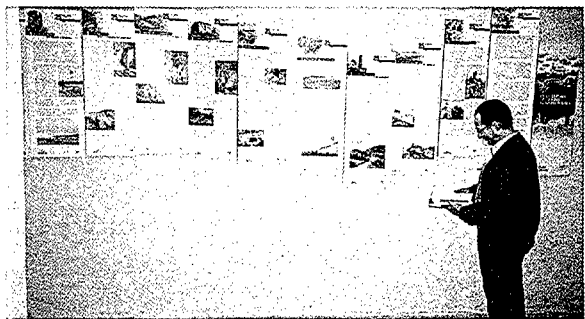

(Foto 13)

25 D'OCTUBRE

Torrelles de Foix. Inauguració de l'exposició "Vint-i-cinc sortides a peu pel Penedès"

Dins dels actes de la tradicional fira de la població, la sala d'exposicions de la rectoria va acollir la primera sortida d'aquesta exposició itinerant a l'entorn de les excursions de l'IEP pel Penedès. (Foto 14).

(Foto 14)

26 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. 105 Visita Coneguem el Penedès: El convent de Sant Francesc i el seu entorn

En un dia especialment plujós, fred i desavinent, que va obligar a ajornar la 63 excursió a peu pel Penedès que, organitzada aquest mateix diumenge al matí per la Secció d'Excursionisme, pretenia anar pels límits de les tres comarques, amb pujada al Clapí Dell i a l'Àliga, ens vam aplegar a l'església de Sant Francesc per tal de gaudir –i aquí el verb no és en absolut exagerat– d'una visita comentada a l'església i el claustre del convent de Sant Francesc, a càrrec de la Dra. Francesca Espanyol, professora d'Història de l'Art Medieval de la Universitat de Barcelona.

D'entrada va remarcar com calia entendre les construccions franciscanes en l'entorn del plantejament de la seva labor. Així mentre els benedictins i cistercens pensen que cal trobar Déu en llocs allunyats de les ciutats, com és el cas benedictí al Penedès de Sant Sebastià dels Gorgs, els franciscans i els dominics pensen que el retrobament amb Déu cal que es realitzi en el si de les ciutats per tal de marcar el camí de la gent dels espais urbans a través de la pobresa en el cas franciscà i de lluitar contra les heretgies amb la predicació pel que fa als dominics de Sant Ramon de Penyafort. La professora Espanyol va recordar igualment la relació dels llocs on es construeixen convents franciscans amb l'anada del sant d'Assís a Compostel·la, en el cas vilafranquí, al segle XIII, tot i que no està clara la possible relació de la capital penedesenca amb el viatge de sant Francesc.

La professora Espanyol va recordar el sentit de pobresa de l'orde aplicat a les construccions, edificis pobres, espais d'un monestir ideal on hi hauria l'església, un espai amb galeria i un pati i dependències domèstiques,

una estructura que es pot considerar consolidada cap al segle XI i que ja havien vist els benedictins. Els franciscans assumeixen aquesta estructura però amb algunes característiques, per exemple, que sols hi havia volta de pedra al presbiteri i a les capelles laterals, mentre la nau tenia coberta de fusta, i així havia de ser també inicialment a Vilafranca, però va recordar la conferenciant que l'estudi arquitectònic del conjunt vilafranquí de Sant Francesc és encara per fer. Aquesta austeritat es mantindria durant tot el segle XIII i la primera que tindria volta de fusta seria la barcelonina església del convent de Pedralbes promoguda per Elisenda de Montcada, de manera que hem de pensar que la nau vilafranquina va mantenir la coberta de fusta fins al segle XIV, com també la va tenir l'església del desaparegut convent de Santa Caterina a Barcelona durant 150 anys.

La reforma de la nau a Vilafranca va ser bastant radical, una reforma que va tenir a veure amb l'èxit dels franciscans entre els vilafranquins, com ho demostra l'inici de l'interès per crear-se una capella particular amb sepultura, a l'església, com succeeix també a les catedrals i les parròquies. Als segles XII i XIII la noblesa vilafranquina anava a enterrar a Santes Creus, però quan es construeix Sant Francesc aquest interès passa dels benedictins als franciscans de Vilafranca. Això determina –va explicar Francesca Espanyol– la necessitat de portar endavant la reforma i obrir capelles que no estaven previstes, una reforma que va ser substancial perquè el claustre estava a tocar de la nau, aspectes que es poden veure en els diferents tipus de clau de volta. Entre les intervencions del segle XIV hi ha també la instal·lació del retaule de la Mare de Déu i Sant Jordi.

En opinió de la conferenciant la importància de l'església ve remarcada pel retaule i també per haver conservat els sarcòfags,

cosa poc habitual després de la desamortització del segle XIX, de forma que a Vilafranca es conserva l'únic sarcòfag de Catalunya on es representa la resurrecció dels morts. En aquest punt la professora va recordar la figura d'Aloi de Montbrai, l'escultor que probablement va tenir taller a Barcelona i a Girona, on hi havia les pedreres d'alabastre amb què es va fer el panteó reial de Poblet. A aquest artista s'atribueix també el sarcòfag d'Hug de Cervelló que es conserva a l'església vilafranquina. Quan el personatge apareix vestit de frare d'una ordre és amb la finalitat de poder arribar més ràpidament a la glòria.

Entre molts altres aspectes, Francesca Espanyol va insistir en la tradicional dedicació a les escultures de guix que no estem acostumats a estudiar, però a Vilafranca n'hi ha tres sepulcres i tenim notícies del segle XIV d'una colla d'escultors especialitzats en guix. És un cas gairebé únic perquè aquest tipus d'escultura no s'ha valorat.

Finalment, es va preguntar com ens podem imaginar que eren les capelles de l'església, la resposta la conservem a la capella del retaule de la Mare de Déu i Sant Jordi, que coincideix amb els personatges que hi ha a la clau de volta. Allí el difunt era enterrat als peus de l'altar, de manera que l'estàtua jacent és sols un monument funerari, com el que hi ha en aquesta capella vilafranquina, realitzat en guix. (Foto 15).

Finalment, es va realitzar una visita també comentada al claustre i es va obsequiar tots els assistents per gentilesa del seu autor amb l'edició d'un estudi del consoci Antoni Poyo sobre l'heràldica de les lloses i làpides que es conserven en aquest espai claustral. La resta de les activitats d'aquesta visita, amb una prevista passejada comentada per la rambla de Sant Francesc i una ofrena floral simbòlica a Manuel Milà i Fontanals, al seu

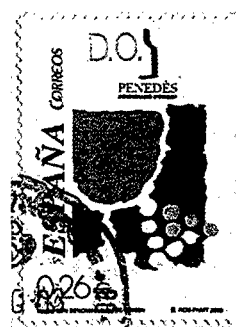
(Foto 15)

monument que presideix la Rambla vilafranquina, es van haver d'ajornar per la inclemència meteorològica.

30 D'OCTUBRE

Vilafranca del Penedès. Mostra de filatèlia i etiquetes de vi

Amb motiu de l'edició d'un nou segell de la sèrie "Vins amb Denominació d'Origen", -una temàtica que Correus va tirar endavant per iniciativa de la Secció de Filatèlia i Numismàtica de l'IEP-, en aquest cas dedicat al Penedès, es va organitzar al vestíbul de l'edifici del Museu de

(Foto 16)

Vilafranca, al carrer de la Palma, una mostra filatèlica d'aquesta temàtica, amb etiquetes del col·leccionista vilafranquí Sr. Àngel Escudé i segells de diversos col·leccionistes. Hi va haver sobres de primer dia a disposició. La mostra va restar oberta fins al 2 de novembre. (Foto 16).

6 DE NOVEMBRE

Vilanova i la Geltrú. Fira de Novembre

Com en anys anteriors, del 6 al 9 de novembre l'IEP va ser present a la Fira d'Entitats dins la tradicional Fira de Novembre vilanovina. A l'stand número 8 vam presentar una mostra de la nostra labor de promoció i difusió de la cultura comarcal penedesenca.

7 DE NOVEMBRE

Vilanova i la Geltrú. Presentació de dos llibres d'excursionisme

Dins dels actes de la Fira de Novembre, a la carpa de la Fira d'Entitats l'IEP va presentar els dos últims llibres publicats: *25 Sortides a peu pel Penedès*, amb una exposició a càrrec de Vicenç Carbonell i Virella, cap de la Secció d'Excursionisme de l'IEP; i *Visió del Penedès a final del segle XIX*, que va comentar Salvador Llorac i Santis, responsable d'aquesta edició.

8 DE NOVEMBRE

Sitges. Presentació del llibre "Emigrar per negociar. El cas de Gregori Ferrer i Soler (1791-1853)"

Organitzat per la secció d'història, a la seu del Grup d'Estudis Sitgetans la historiadora penedesenca Àngels Parés va presentar el llibre de Raimon Soler i Becerro recentment editat a la col·lecció Triangle. L'acte, organitzat amb la col·laboració del Grup d'Estudis Sitgetans, va comptar igualment amb l'assistència

de l'autor, que va comentar alguns dels trets més característics de la trajectòria vital dels "americanos" penedesencs.

8 DE NOVEMBRE

Vilanova i la Geltrú. Trobada del Grup d'Estudis Toponímics

A la seu de l'IEP a Vilanova es va celebrar la trobada trimestral a la qual assistiren estudiosos de Vilanova, la Granada, Albinyana, Santa Oliva, Torredembarra, Sitges, el Vendrell i la Bisbal. Aquests tres darrers en esperit. Com és habitual, la reunió va omplir un parell d'hores de conversa, amena i instructiva, referida sempre a les qüestions que interessin el Grup.

Es va fer saber la propera aparició de reculls toponímics d'un parell de municipis, alhora que alguns altres es troben en avançat estat de gestació (de set mesos, com si diguéssim). També es treballa en la informatització de tota la toponímia del penedès.

Es va comentar també el paradoxal cas de Bellvei, partit per les "dues províncies", es va tocar la tecla de les barraques de pedra seca i el de la nefasta denominació que han donat a algunes urbanitzacions, on s'han adoptat noms capriciosos i sovint ridículs, mentre s'esborren o s'ignoren noms seculars.

Va ser nomenat vocal del Grup per a l'any 2004 el jove i impetuós Josep Guitart i Bruna, conspicu historiador de la Granada.

9 DE NOVEMBRE

Subirats i Gelida. 106 Sortida Coneguem el Penedès. Cicle: Coneguem els Castells del Penedès: II- El Castell de Subirats i el de Gelida

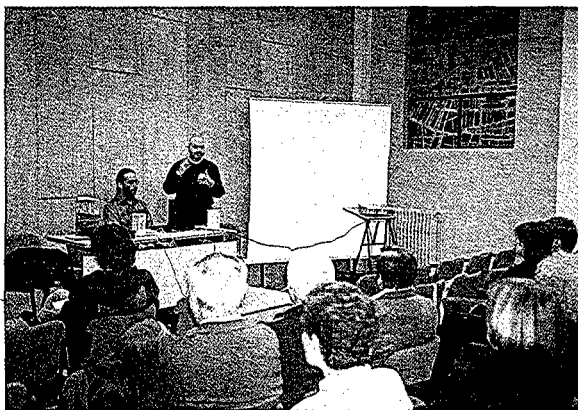
Continuant amb el cicle de visites als castells penedesencs, la visita es va iniciar al

recinte del castell i l'església de Sant Pere de Subirats on el consoci i membre de la junta directiva Salvador Llorac i Santis va comentar els principals aspectes d'aquest conjunt històric i monumental tan emblemàtic d'aquesta banda del Penedès i que en l'actualitat està sent sotmès a obres de consolidació. En acabar ens vam dirigir a Gelida, on vam poder visitar el Castell i vam conèixer la tasca del nou centre d'interpretació recentment inaugurat, i també l'església de Sant Pere. En aquest indret vam comptar amb el consoci gelidenc Enric Carafi.

15 DE NOVEMBRE

Vilafranca del Penedès. Cicle: Coneguem els Castells del Penedès. III- "Viatge virtual pels castells de la frontera del Penedès"

Dins del cicle dedicat als castells penedesencs, el consoci Eloi Biosca, professor d'història de l'IES Eugeni d'Ors de Vilafranca, i Eduard Barrubés van presentar el seu treball que proposa un viatge virtual pels castells de la frontera del Penedès, així com una estada virtual en el que era un castell característic d'aquesta època. El visionat d'aquests materials multimedia i de realitat virtual va mostrar el paper dels castells en la configuració històrica del Penedès, així com les característiques de la vida quotidiana en aquest entorn. (Foto 17).

(Foto 17)

22 DE NOVEMBRE

El Vendrell. Col·loqui de presentació del III Seminari d'Història del Penedès

Organitzat per la Secció d'Història i com s'ha fet ja en altres poblacions, es va presentar al vendrellenc espai de Cal Guimerà, a través d'un col·loqui, el III Seminari d'Història del Penedès que sobre el tema "El món del treball al Penedès històric" ha estat convocat per a l'any 2004. Al col·loqui a l'entorn d'aquesta temàtica van participar els professors i historiadors Joan Santacana, Francesc X. Hernández i Cardona i Antoni Saumell.

28 DE NOVEMBRE

Vilafranca del Penedès. Presentació del llibre "Quaranta anys a la Parròquia d'Olivella (Garraf). Anècdotes i vivències d'un rector rural"

A la vilafranquina plaça de Santa Maria es va presentar, en un acte organitzat conjuntament amb la Delegació Territorial d'Òmnium Cultural, aquest llibre del rector d'Olivella, el vilafranquí Mn. Ramon Català i Güell. De l'edició, Joan Solé i Bordes en va comentar les línies generals i el caire de les vivències que allí s'expliquen, i va ser tot seguit l'autor del llibre qui en va remarcar alguns aspectes i anècdotes, així com la iniciativa sobre la voluntat de tirar endavant aquesta edició.

29 DE NOVEMBRE

Puigdàlber. Inauguració de l'exposició "Vint-i-cinc sortides a peu pel Penedès"

Dins dels actes de la tradicional Festa Major d'aquesta població, la darrera celebració de l'any en el cicle festiu penedesenc, la magnífica sala d'exposicions de l'Ajuntament

va acollir aquesta exposició itinerant a l'entorn de les excursions de l'IEP pel Penedès. (Foto 18).

(Foto 18)

12 DE DESEMBRE

Vilafranca del Penedès. Presentació del llibre "Les fosses d'Albinyana. Guerra civil 1936-1939"

La Biblioteca Popular Torras i Bages, a la vilafranquina plaça de l'Oli, va acollir aquesta presentació del volum de David Iñiguez i Joan Santacana, publicat a la col·lecció Llibres de Matrícula. El catedràtic d'Història Contemporànea de la Universitat de Barcelona Pelai Pagès va ser l'encarregat de comentar els principals aspectes d'una edició que ha esdevingut reivindicativa a l'entorn de la necessitat d'aprofundir sobre aspectes a l'entorn de la guerra civil i en el coneixement de tots aquests aspectes del nostre passat. A l'acte van ser presents, a més dels autors, regidors de diversos Ajuntaments de les contrades penedesenques.

14 DE DESEMBRE

Sant Martí Sarroca. 107 sortida Coneguem el Penedès. Cicle: Coneguem els Castells del Penedès: IV- Sant Martí Sarroca, 126 anys després

El retorn al conjunt monumental de Sant Martí Sarroca, bressol fundacional de l'IEP, tenia un motiu ben explícit, tota vegada que la visita anava a càrrec de l'historiador i soci Salvador Llorac, que va coordinar l'edició del llibre *Visió del Penedès a finals del segle XIX*, volum editat per l'IEP que s'inicia amb una visita a aquest conjunt de Sant Martí Sarroca el 8 i 9 de desembre de 1877. El coneixement d'aquests referents feia possible 126 anys després comparar la visió que aquells excursionistes van tenir d'aquest conjunt monumental en relació amb la seva situació actual, i comentar així els canvis que s'han produït en els darrers segles en aquest vestigi de la història penedesenca. Així ho va comentar el consoci i estudiós del romànic Salvador Llorac primer a l'església i posteriorment a les diverses estances del castell dels Santmartí. (Foto 19).

(Foto 19)

INVENTARI DE TOPONÍMIA PENEDESENCA

Preguem que es faci conèixer qualsevol referència documental que es tingui dels següents llocs del Penedès:

LLISTA NÚMERO 110 - Tardor 03

TOPÒNIMS	MUNICIPI	1ª NOTÍCIA	DATA
ALCOVER, molí d'	Vilafranca?	?	1803
ALEGRET, masia	Vilanoveta (Ribes)	"Masia Alegret"	1874
ALEMANY, hort d'en	Cubelles	"hort den A."	1608
ALFONSO, mas	Sant Pere de Ribes	"lo mas Alfonso"	1588
ALGONCER	Sant Jaume dels Domenys	?	?
ALIES, coma d'	Viladellops (Olèrdola)	"Coma de Alies"	1537
ÀLVAR, font de l'	Sant Sadurní d'Anoia	?	?
ALZINOTS, fondo dels	Castellet i la Gornal	?	?
AMADOR, corral de l'	Cubelles	?	?
AMELL, sínia de l'	Sant Pere de Ribes	"s. de l'Amell"	1922
AMERICANO, fondo de l'	Castellet i la Gornal	"f. del Mericano"	1995
AMETLLA, cova de l'	Font-rubí / Mediona	?	?
AMETLLERS, els	Cunit	?	?
AMIGUET, mas	Sant Jaume dels Domenys	"mas den Amiguet"	1553
ANDORRA, masia d'	Sant Jaume dels Domenys	?	?
ANDREU, ca l'	Castellet i la Gornal	"Andreu de Robio"	1553
ANDREVA, ca l'	Castellet i la Gornal	?	?
ANGELET, feixa de l'	Rocacrespa (Cubelles)	?	?
ANGLÈS, camp d'en	Sant Pere de Ribes	"camp den Anglès"	1588
ANGUILA, serra de l'	l'Arboçar (Avinyonet)	"s. de l'Anguila"	1912
ANTIC, ca l'	Sant Jaume dels Domenys	?	?
APOTECARI, masia de l'	Cunit	"corral del A."	1905
ARANYA, l'	Santa Margarida i els Monjos	"la Aranya"	1797
ARAXIT, corral de l'	Torrelles de Foix	"lo Araxit"	S. XVIII
ARCADI, ca l'	Can Trabal (Olèrdola)	?	?

Adreceu-vos a:

Vicenç Carbonell, Av. de Jaume Balmes, 32, 3r, 2a

08800 VILANOVA I LA GELTRÚ

Tel. 93 815 90 26

Consulta als socis penedesencs

Preguem que es faci conèixer el nom que té al Penedès una au rapinyaire nocturna que crida fortament *Uh-Uh-Uh* i no és el duc, l'òliba o el mussol. Un amic nostre ens fa saber que aquest ocell té més d'una denominació catalana. Per exemple, el *gamarús* també és anomenat *bisarroca*, *gall carboner*, *cabra fera* i *cabrota*. És

aquest el que volem documentar o és un altre? Mercès per endavant.

Adreceu-vos a:

Vicenç Carbonell, Av. de Jaume Balmes, 32, 3r, 2a
08800 VILANOVA I LA GELTRÚ
Tel. 93 815 90 26

Joan Solé i Bordes

ANTONI MASSANELL I ESCLASSANS, DUES PARAULES EN UNA DÈCADA D'ABSENCIA

Als deu anys del traspàs d'Antoni Massanell i Esclassans el 29 de novembre del 1993, recollim els textos fins ara no publicats de dues paraules a ell dedicades. La primera correspon al parlament al saló de sessions de l'Ajuntament de Vilafranca les vigílies de Sant Jordi 1994, en la presentació de la pòstuma Antologia Poètica, primer volum de la col·lecció Selecta d'Escriptors Penedesencs publicada per l'IEP. El segon és del 12 de febrer de 1995 en l'acte d'inauguració de la vilafranquina plaça d'Antoni Massanell i Esclassans.

* * * * *

Presentació de l'«Antologia Poètica»

Estimada Juliana, benvolguts amics.

Em permetré d'entrada la gosadia de prescindir del protocol tot i ser aquest on ens trobem un saló d'obligacions protocolàries. Accepteu, per tant, tots plegats, simplement una senzilla salutació sense distinció de càrrecs perquè crec que el primer que demana aquest acte és la senzillesa de sentir-nos simplement vilafranquins i penedesencs, amb la humilitat que tots plegats vam aprendre d'Antoni Massanell.

El 1991 l'Institut d'Estudis Penedesencs va decidir tirar endavant la proposta de creació d'una col·lecció antològica de poetes penedesencs; amb aquesta intencionalitat li va exposar a Antoni Massanell l'oferiment per tal

que fossin les seves composicions les que encetessin aquesta col·lecció en el primer volum. Recordo que em va comentar que hi estava treballant a principis del 1992, quan ja teníem mig enllestida la iniciativa d'Òmnium Cultural de publicar una antologia dels seus versos de Festa Major, però encara no li havíem dit res.

La proposta d'aquest llibre que ara presentem el neguitejava perquè l'obligava a un treball de revisió que li ocupava unes hores que hauria dedicat a nous temes d'investigació històrica o de creació poètica. Quan llavors li vam dir que aquella Festa Major del 1992 volíem iniciar una nova sèrie a la Col·lecció Vilatana –de la qual va ser, sempre a l'ombra, decidit promotor i impulsor, a més d'imprescindible assessor–, i que volíem iniciar aquesta nova sèrie amb una antologia dels seus poemes de Festa Major, l'home es va trobar en un veritable dilema de coincidència temporal.

Per una banda, hi havia la il·lusió que li despertaven ambdós projectes, una il·lusió que en el Ton no tenia mesura i que, com el seu concepte de l'amistat, es vessava total i intensa, disposada al que calgués i fos al seu abast. També el neguitejava, però, el seu profundíssim sentit de la humilitat, evidentment molt més amiga del poema a les pàgines d'*El Tres de Vuit* i l'estudi història en alguna publicació local o comarcal, que no pas dels actes públics que sempre defugia si no podia ser-ne exclusivament espectador.

I, malgrat tot, va tirar els dos projectes endavant, un i altre volum gairebé al mateix temps, tot i que en el que ara presentem va començar a treballar-hi abans i també el va enllestir primer. Aquesta coincidència pot explicar igualment que en aquesta antologia

que avui acaba de sortir de la impremta hi hagi pocs versos de Festa Major, temàtica a la qual és dedicat íntegrament el seu *30 d'agost. Palma, gralla, dansa, crit. Versos de Festa Major*.

Circumstàncies malaurades han fet finalment que aquesta antologia de la seva producció poètica esdevingui edició pòstuma i sentit homenatge a una de les veus poètiques més clares i sinceres que mai no ha tingut el Penedès i, sens dubte de cap mena, la paraula poètica més popular i estimada que mai no hagi tingut la nostra terra. Per dir-ho d'una altra manera, posem per cas, els seus poemes també han estat una mica responsables, per exemple, dels prodigiosos castells de nou dels Verds vilafranquins.

Anem, però, a pams, no fos cas que ens traís l'emoció i el desordre dels records que s'ammunteguen. Parlem d'un home tot senzillesa i humilitat però amb una capacitat de treball absolutament immensa, feta amb un entusiasme neguitós que habitualment només s'adiu amb la joventut, però que ell conjuntava amb la saviesa dels anys i l'estudi. Esmentem algunes xifres: amb aquest que avui presentem són set llibres de poemes, i més de cinc-centes composicions en deu anys, setmana rere setmana, a les pàgines d'*El Tres de Vuit* o, per fer referència a l'altra banda de la seva labor intel·lectual, en menys de vint-i-cinc anys –des de principis dels setanta fins ara mateix quan encara alguns treballs seus inèdits esperen la prerrogativa de la lletra impresa–, més d'un centenar d'articles, estudis extensos i llibres de temàtica històrica local o comarcal.

I tot això sense comptar una munió de treballs i projectes en els quals havia col·laborat, sempre disposat al consell, a facilitar les dades, a revisar el contingut de l'original per fer-hi alguna esmena o aportació, o a fer-ne la correcció d'errades ortogràfiques, sintàctiques o tipogràfiques. La seva opinió orientava, as-

essorava, aconsellava, en definitiva, aportava coses amb una disposició i una humilitat que són difícils de trobar en aquells que gaudeixen dels dominis del coneixement. Us ho pot assegurar qui us parla, aquell universitari que un dia –ho tinc encara ben present, de la mà del seu cosí Joan Tarrada i amb els neguits de la revista *Olerdulae* entre mans– va entrar a la serra de cal Massanell amb el convenciment que sabia moltes coses... Aquell sí que va ser per a mi un ben saludable exercici d'humilitat i un aprenentatge continuat, amb projectes intensos que ens neguitejaven –recordo especialment el dels inicis de la impremta a Vilafranca o el de la casa de les premses–, amb tasques compartides i moltes altres que, tot i portar només la meua signatura, no haurien estat pas possibles sense el suport i la col·laboració d'aquell mestre que, fill d'un temps i un país, no havia pogut tenir altre títol que el comerç i la tenidoria de llibres de l'Acadèmia de Cal Rico.

Detectar la presència del treball i la labor d'Antoni Massanell a la vida vilafranquina dels darrer terç del segle XX no és pas difícil: deixant a banda aquelles publicacions que porten la seva signatura, és difícil trobar una edició on en l'espai d'agraïments no s'esmenti el seu nom. Sense comptar òbviament aquest que ara presentem, com a mínim dos dels volums que veuen la llum aquest sant Jordi, el de la plaça i el del retaule de la Mare de Déu, ho fan així.

* * * * *

I em plau avui la responsabilitat de dir-vos alguna cosa d'aquesta *Antologia Poètica* d'Antoni Massanell i Esclassans, publicada per l'Institut d'Estudis Penedesencs amb el suport de l'Ajuntament de Vilafranca, una antologia de referència i valor afegit, capdavantera i amb contrapunt.

De referència perquè una anàlisi atenta de les seves pàgines ens pot permetre un

acostament a la dimensió poètica i, per tant, a l'àmbit dels sentiments i els neguits personals d'Antoni Massanell. Amb el valor afegit d'haver estat preparada per ell mateix, és a dir, que respon a un criteri totalment personal d'allò que considerava més significatiu d'una tasca creativa iniciada als anys quaranta i que, per tant, tot i que en les darreres dècades va ser més productiva, ocupa un espai de gairebé mig segle. Una antologia capdavantera perquè inicia un projecte de selecció poètica de temàtica penedesenca sense precedents a la nostra terra. Una edició acurada i atenta a tots els detalls, amb el contrapunt dels gravats de l'artista vilafranquí Fèlix Plantalech, certament una perspectiva estètica diversa, que esdevé creativa des del món de les sensacions i proposa una alternança enriquidora a la paraula poètica d'Antoni Massanell, sempre ajustada a les formes.

Els que vam tenir la sort de conèixer-lo sabem que Antoni Massanell era una persona naturalment dotada per a la musicalitat: li agradava cantar, ho havia fet alguna temporada al Cor Nadalenc i no se n'estava quan l'ocasió i els sentiments hi convidaven. Decidit defensor de les formes estrictes i més adients a la textura de la llengua catalana, mètrica i rima formaven part per a ell de la manifestació natural de la paraula poètica i només li calia una lectura general per detectar qualsevol mena de mancança o excés sil·làbic.

Aquesta natural capacitat la va aplicar ben aviat a la creació poètica, al costat del seu bon amic Josep Santacana Tusquelles, l'impressor d'aquella *Acción Católica* dels anys quaranta, gairebé al mateix temps que feia un estudi bàsicament autodidacte de la seva llengua catalana, el coneixement de la qual li negava la situació de la postguerra. No va ser, però, fins al 1953 que va veure la llum en volum el seu primer aplec poètic que recollia gairebé una dècada de labor creativa. Aquell *Poesies* s'encetava amb la mateixa ofrena que

obre –inici i cloenda d'un cicle poètic i vital– aquesta antologia que avui presentem:

*Àvia!,
Torno del lluny on les serres són altes i esquerpes,
on les valls són un regne de mates i flors de sentor selvatgina,
on les aigües dels rius joguinegen per entre els penyals i s'engorguen.*

Una dècada després, el 1962, les pàgines de *Crit* ens porten ja la veu madura d'un poeta preocupat per la seva capacitat d'expressió i realitzacions formals, el que en un altre hauríem hagut de qualificar d'obra ambiciosa i que en el Ton, humil sempre, era simplement una proposta agosarada. Allí hi ha el joc de la metàfora, els exercicis de les *tannkes*, i els primers dibuixos del paisatge penedesenc des de les imatges de l'excursionista, i també uns sonets de maduresa que corresponen a la plenitud personal del poeta enamorat:

*Jo resto, amor, amb la parpella closa,
T'acostaràs amb passa lleu, silent?...*

*Ai! Que et delata el teu perfum de rosa.
Ai! Que et traeix un tremolor d'ocell.*

La terra trindrà cada cop una presència més intensa en la labor creadora d'Antoni Massanell, són els anys de la seva participació en diverses convocatòries dels Jocs Florals de la llengua catalana a l'exili de mans de Pere Mas i Perera, el seu interlocutor i amic a l'exili. Igualment d'aquesta època són els seus primers poemes de temàtica castellera, publicats a les pàgines del setmanari *Tothom* quan la gesta de les nostres camises verdes ho mereixia. És també, però, el temps marcat per la mort de la seva filleta, un esdeveniment que es tradueix en una accentuació del sentit de la transcendència, present des de sempre en la seva obra creativa.

Alguns d'aquests treballs s'apleguen a les darreries dels setanta al volum col·lectiu *Li diem món*. Ben aviat el trobarem, però, interessat per les possibilitats de la llengua en el joc dels monosil·làbics que aplega a les pàgines d'aquella aventura de l'Institut d'Estudis Penedesencs que van ser els deu números de *Cartipàs. Quaderns Literaris Penedesencs*, i el 1981 al volum *Bestiari*.

Arriba llavors el compromís i el repte setmanal a les pàgines d'*El Tres de Vuit*. Allí crea obra nova, en reprèn de vella oblidada en alguna carpeta, i assoleix, sens dubte, un reconeixement popular entusiasta, encara més quan el 1985 aquestes col·laboracions es recullen al volum *Del meu terror*, de tan àmplia difusió.

És clar, però, que entre un i altre llibre hi ha també una labor creativa esparsa en goigs, auques i composicions de temàtica satírica o política que escrivia gairebé sols per a ell i que mai no han vist la llum, així com algunes, ben poques, col·laboracions diverses. Una continuïtat i una exigència constant que es clou a *30 d'agost. Palma, gralla, dansa, crit. Versos de Festa Major*, el 1992, pel que fa a aquesta temàtica específica i ara en aquesta *Antologia Poètica*.

Amb la mort d'Antoni Massanell, Vilafranca i el Penedès han perdut, certament, un home excepcional, però el seu record, la seva imatge, els seus estudis d'història i la seva paraula poètica queden entre nosaltres i ara es fan d'àmplia difusió en una antologia com aquesta que hauria de ser llibre de lectura a totes les escoles del Penedès.

Precisament a la façana d'una escola vilafranquina hi ha en ceràmica un poema sobre el Penedès amb la signatura d'Antoni Massanell. Senyor alcalde, permeteu-me la gosadia del torn de paraula per suggerir, a nivell exclusivament personal, que crec que el

millor homenatge que podria retre Vilafranca al seu poeta no és un retrat entre tants il·lustres com hi ha aquí, sinó trobar els seus versos en ceràmica escampats per carrers i places de Vilafranca per tal que pogués unir-se per sempre la bellesa del nostre paisatge a les paraules de qui millor l'ha cantat.

Del volum que teniu a les mans, no us n'he de parlar pas. Siguin els seus versos, aplegats pel seu autor no pas amb criteris cronològics, sinó al tombant de vuit àmbits temàtics, els que ens parlin de la vila i la comarca, d'un temps, una terra i un home que va descriure amb paraules senzilles i mestrívoles alhora, el sentiment de l'absència, aquell que ara compartim tots.

Del seu primer volum són aquests versos:

*Jo no sabia que el teu silenci
es tornés fi, punyent, com una espina
i fes plorar la carn.*

*Jo no ho sabia. Però ara em trobo
amb les carns esquinqades i amb els llavis
plens de carmí i no tinc esma
de guarir-me una sola ferida.*

Moltes gràcies.

* * * * *

Inauguració de la plaça d'Antoni Massanell i Esclassans

Sr. Alcalde. Juliana, Maria del Mar, familiars i amics d'Antoni Massanell, que d'alguna manera ho som tots els vilafranquins, tots els que compartim la mateixa estimació que ell sentia per les coses de Vilafranca.

Mentre ara escoltava les notes musicals de la cobla em venia el record de l'anècdota –just ara en farà quatre anys– d'una filmació

en vídeo que un grup polític vilafranquí va obsequiar en la campanya per a les darreres eleccions municipals. Casualment, en un moment del reportatge es veia el Ton Massanell ballant sardanes i recordo que quan ho vaig saber vaig haver de buscar un aparell de vídeo, ni ell ni jo no en teníem a casa, per poder convidar-lo a veure's, a ell mateix.

Antoni Massanell era dels que gaudia ballant sardanes i fent excursions i remenant papers vells. Estimava els elements més bàsics de la nostra cultura amb una força gairebé primitiva, directa, sense condicions. Per això en ell la il·lusió no tenia mesura i el seu concepte de l'amistat es vessava total i intens. Era un home de conviccions, d'una religiositat i una senzillesa exemplars, humil i discret, incapaç de rebre homenatges ni distincions, d'una bonat exquisida i una sensibilitat neta.

I en aquesta base de senzillesa personal, la d'aquell home de la serra d'aquí al costat, al carrer de la Beneficència, hi havia una persona amb una capacitat de treball immensa, feta amb un entusiasme neguitós que habitualment només s'adiu amb la joventut, però que ell conjuntava amb la saviesa dels anys i amb l'estudi. Més enllà de les seves constants col·laboracions en tants i tants treballs d'altres persones sobre Vilafranca, va publicar set llibres de poemes, i més de cinc-centes composicions en deu anys, setmana rere setmana, a les pàgines d'un periòdic vilafranquí o, per fer referència a l'altra banda de la seva labor intel·lectual, més d'un centenar d'estudis de temàtica local o comarcal entre articles, estudis extensos i llibres.

Entre aquests estudis, n'hi ha una llarga sèrie dedicada a la història dels noms dels

carrers i places de Vilafranca, un treball que després va completar i que va recollir parcialment en un llibre. Potser és per això que penso que ell, des d'allà on sigui, ens ha de perdonar aquest acte d'avui perquè fa memòria de la seva persona justament en un indret de la seva vila.

Un indret per fer memòria també de l'Antoni Massanell poeta, de l'enamorat de les gestes castelleres i les senzilles herbes de la vora del camí. En el cant i la musicalitat de la poesia trobava la millor textura de la llengua catalana que ell tan bé coneixia i tant estimava, fins a refer els camins més senzills per expressar els pensaments i les sensacions més profundes.

Hi ha imatges d'Antoni Massanell que són inesborrables: atrafegat de feina a la seva serra, remenant papers vells en un o altre arxiu, o a la plaça el dia de Sant Fèlix a l'hora castellera, quan la passió hi podia més que la raó i la fal·lera de superar-se engrescava la colla, esperonada pel poema que el Ton els havia dedicat la setmana abans, a l'espera dels versos que en serien crònica uns dies més tard. Era la senzilla vida de cada dia la que Antoni Massanell ens feia intensa a cops de versos.

Amb la seva mort, Vilafranca perdia, ara fa poc més d'un any, un home excepcional, però el seu record, la seva imatge, els seus estudis d'història i la seva paraula poètica queden entre nosaltres i ara tenen un espai específic per al record i l'homenatge. Tinc la seguretats que aquesta plaça serà des d'ara molt més que un punt de referència entranyable i esdevindrà una flama sempre viva, flama de cultura i civilitat, en la geografia humana de la Vilafranca que deixem per a les generacions futures.

Montserrat Esquerda-Bosch

ITINERARI LITERARI PELS CARRERS I CASES SITGETANS (*)

Bona vesprada a tots, gràcies a l'Institut d'Estudis Penedesencs per haver-me convidat a participar en aquestes Jornades.

M'han convidat a parlar de les meues rutes literàries, artístiques, històriques, turístiques, etc., és a dir, dels meus dos llibres.

D'on han sortit aquests dos llibres? L'experiència docent es lliga a la passió per la literatura i al poble on visc.

Abans de decidir-me per Sitges ja havia tingut altres experiències semblants: fa deu anys, quan vaig arribar a Vilafranca i a COU feiem *Laura a la ciutat dels sants* de lectura obligatòria, ja vaig dissenyar una ruta per Vic a partir de la novel·la de Miquel Llor. Després, quan llegírem *Josafat* també visitarem Girona. La Vall de Núria de *Terra baixa* o el viatge de *Julita* de Martí Genis i Aguilar. I pel meu compte havia fet la ruta de *Solitud*, havia viatjat a *L'illa de la calma* de la mà de Santiago Rusiñol, i havia anat a Sant Jaume de Compostel·la amb les *Prosas profanas* de Pascual Izquierdo. També he viscut experiències semblants amb les rutes que organitza la xarxa de biblioteques de Barcelona: viatge literari al cementiri de Montjuïc, la Barcelona de Federico García Lorca o, l'any passat, la Barcelona de M. Roig i M. A. Capmany. Sé que a Girona tenen dissenyades rutes literàries i fa poc, el darrer Sant Jordi, el suplement *Presència* va recollir un seguit d'"Indrets literaris: del llibre a la realitat".

La idea és fer una ruta literària del poble. Fins ara al mercat editorial sols es podien trobar rutes literàries d'autors, per exemple les edicions L'Aixernador havia publicat: *Salvador Espriu i Sinera*; *J. V. Foix: cinc rutes*

literàries; *Jacint Verdaguer, Montserrat i la literatura*; *Joan Maragall, Sant Llorenç del Munt i la literatura*; *El comte Arnau, llegenda i literatura*. O d'autors estrangers: *La Praga de Kafka* o *El Dublín de James Joyce*. L'editorial Acento té una col·lecció molt especial, *Letras de Viaje: Estambul, Praga, Venècia, Shanghai* (antologies de textos d'autors diversos sobre les diferents ciutats).

Al setembre del 2001 apareix al mercat *La ciutat interrompuda* de Julià Guillamon: de la ciutat torturada dels anys setanta a la ciutat divertida de la postmodernitat, a la ciutat turística. Una crònica de la transformació de Barcelona a través de la literatura de diversos autors.

A més de *La ciutat interrompuda* he trobat referenciades altres obres amb el concepte de ciutat: *La ciutat màgica* (Cervera), *La ciutat de l'oblit* (Lleida), *La ciutat dels sants* (Vic), *La ciutat amuntegada* (Mallorca 1840-1940), *La ciutat de l'alegria* (Índia), *La ciutat del ferro* (Terrassa, Villatoro), *Betúlia* (Badalona, M. A. Capmany), *La ciudad indescriptible*, de Diego Valeri; *La capital de los vicios*, de Thomas Coryat; *La ciudad más libre de Europa*, de Charles de Brosses (aquests darrers dins la col·lecció *Letras de Viaje*).

Tornant a l'experiència personal, l'any 1997, amb un company de València, havíem començat a dissenyar una visita literària al País Valencià com a viatge de fi de curs o intercanvi d'alumnes, l'havíem situat entre els segles XIV-XVI tot passant per la Sueca de Joan Fuster, la Gandia d'Ausiàs March, la València de March, Jordi de Sant Jordi, Eiximenis, Jaume Roig, sor Isabel de Villena, sant Vicent Ferrer, Ramon Muntaner, etc. Per sort, Joan F. Mira el 1992 ja va publicar la seua guia particular de València a la col·lecció "Clar País" de Barcanova, i després una edició de luxe a càrrec de Bromera.

Tinc pendent des de fa molts anys un viatge a Grècia de la mà de Carles Riba i les seues *Elegies de Bierville* dissenyat per Carles-Jordi Guardiola (revista *Reduccions* n. 23-24) i com que Mallorca ja té proposta de ruta literària a partir del recull de textos elaborat per Josep Camps i Llorenç Soldevila, expert en rutes literàries (*Ruta planiana; Ruta cultural pel Montseny i les Guillerries; Amb tinta blava: literatura catalana a les Balears i Pitiüses*), m'agradaria moltíssim poder escriure sobre Cadaqués. Just acabat el primer llibre vaig començar les gestions a Cadaqués. Llavors hi havia el problema que la biblioteca estava en obres i era impossible tenir-hi accés. Aquest any uns amics que hi tenen casa m'han convidat a fer realitat la ruta de Cadaqués, espero tenir temps i engegar el projecte.

Fa uns set anys em vaig decidir a organitzar una sortida a Sitges –lligada amb l'assignatura de literatura– perquè ja tenia uns quants textos recollits i eren una bona excusa per ensenyar als alumnes l'altre Sitges, aquell que no és platja i diversió i/o perversió només. Curiosament, i per sort, l'estiu del 98 començo la lectura de Vidal Vidal, *La ciutat de l'oblit*, al mateix temps que em compro un ordinador i apreng informàtica. Sembla una bestiesa però avui dia aquesta eina és imprescindible, jo n'havia estat molt reticent, era de paper i llapis, però la veritat és que m'estalvià molt de temps i ara penso que hauria estat una feina impossible sense aquesta eina; en tot cas, no hi hauria invertit 11 mesos, sinó potser el triple.

Ara no us podria dir si llavors ja tenia la idea al cap o em vingué després, arran de la lectura de Vidal Vidal; el que és cert és que, sense voler, l'estiu següent, quan em poso a dissenyar *La ciutat del record*, tinc molt clar que seguiré el model del mestre.

La idea inicial era ampliar el material que tenia per fer una sortida d'un dia i fer-ne

un crèdit variable per al batxillerat, que més tard es titularà *Sitges pas a pas, ruta literària del romanticisme als nostres dies* (febrer 2000), un recull de textos i unes propostes pedagògiques. Però quan aquell estiu del 1999 em poso a la feina i començo a estirar el fil del “fons local” de la Biblioteca Santiago Rusiñol, que ha estat bàsicament la meua font d'informació en això he d'agrair la feina feta per les bibliotequeres, i aquesta xerrada d'avui vull que sigui el meu homenatge més sincer a Lolita Mirabent que va dedicar 50 anys de la seua vida a aquesta biblioteca, així com també he de donar les gràcies als promotors de l'assignatura “Sitges” que per a Batxillerat ja havien elaborat un bon recull de textos que em va ser facilitat per Andreu Bosch..., quan em poso a la feina, deia, m'adono de la quantitat ingent d'informació i que de tot aquell material no en faré només un crèdit, sinó un llibre per al públic molt més ampli, i canvio l'orientació. Ja no serà una proposta didàctica per a estudiants, sinó una guia alternativa de Sitges; i, a més, em vaig adonar que no podia ser només una ruta literària, calia donar una informació complementària d'història, art, arquitectura, pintura, gastronomia, anècdotes, etc., perquè és evident que la literatura no és un producte de laboratori, sinó un producte social i cultural i per entendre-la cal conèixer el context i la societat que l'ha creat: *Del llibre a la realitat*.

El meu no és un treball d'investigació, sinó una obra divulgadora, amb el fi de “fomentar la sensibilitat del viatger, situar-lo convenientment en l'espai i en el moment idonis per copsar l'aspecte més emotiu, més tendre i humà d'allò que veu en el seu deambular”.

M'identifico plenament amb la proposta que es feia a final de l'any 2000 a la revista *Els Marges*: “Promoure el turisme o, si es vol, dignificar-lo afegint interessos culturals als puraments consumístics... sociabilitzar la cultura i la literatura, retornar-la ben viva i ac-

tualitzada als ciutadans... desempolsar papers vells... mantenir viu el record i divulgar-ne l'obra... aprofitar els indrets marcats per afavorir la divulgació de la literatura i de la cultura". Transmetre una experiència viscuda molt intensament. I com que es veu que Déu va inventar l'home per sentir-lo explicar coses, doncs explicar el Sitges actual –allò que hi veiem tot passejant– i la seua història a partir d'un recull de textos de gèneres i autors diversos i d'unes fotografies que no són altra cosa sinó un intent de retenir momentàniament el paisatge triat: Sitges, la ciutat dels mil detalls, un indret carregat de lirisme i d'història que el lector passejador descobrirà amb la seua pròpia experiència, pas a pas.

La ciutat del record sempre l'he definit com una història d'amor que va néixer fa més de cent anys entre la literatura i el poble de Sitges; entre tots els que se n'han enamorat i s'hi han enamorat i van decidir posar-ho per escrit o en els seus quadres.

Són vuit els itineraris dissenyats que recorren el poble. Des del primer moment he tingut un interès especial perquè les diferents veus que han parlat de Sitges es deixessin sentir en directe, sempre que he pogut he reproduït els textos originals tot defugint les paràfrasis. Els itineraris han estat pensats per ser recorreguts a peu oferint l'oportunitat de seure tot sovint i llegir, més còmodament, els textos plens d'història, art, anècdotes, poesia, teatre, memòries, etc. Recomano fer-ne un al dia, seguint l'ordre donat tant com sigui possible, però poden funcionar també triats aleatòriament. Doneu-vos temps per gaudir del paisatge i escoltar els missatges.

Per què *La ciutat del record*? Perquè quan has vist i sentit a flor de pell el poble, només cal un cop, el prodigi s'ha realitzat, ja no l'oblides. Hi ha una màgia que te'l fa inescrutable. Jo me'n vaig enamorar d'oïdes, pel que m'explicaven i llegint *El modernisme a*

Sitges, de Ramon Planes, per a la classe de literatura contemporània de la Universitat de Lleida. Però el més normal és enamorar-se'n *per visum*, com ho van fer Rusiñol i tants altres. I encara una altra raó, perquè la meua pàtria, on vaig néixer, ha estat sempre "l'extrema" (per les distàncies i pel clima) i malgrat posseir una estampa tan prodigiosa com la del poble on som (quan arribes a Lleida i entres pel pont vell et trobes el castell encimbellat, la ciutat als seus peus i el riu que els abraça) ha estat sempre "la ciutat de l'oblit", lloc d'exili des de l'època dels romans. És també un homenatge explícit a Vidal Vidal, que amb *La ciutat de l'oblit* ens ha fet Lleida més propera.

El resultat és un recull de més de cent textos d'uns cinquanta autors diferents i una veu –la meua– que els ha situat en l'indret més adequat, els ha cabdellat com si es tractés d'una única narració tot permetent que cada autor us parli directament. Una mostra limitada de textos referits al poble, seleccionats per la qualitat literària o per la curiositat o novetat d'allò escrit. *Sitges pas a pas* és una ruta històrica, artística, literària i gràfica.

Un llibre que pot interessar els sitgetans de tota la vida perquè els ajudarà a fer memòria o conèixer millor tot allò que el seu poble ha inspirat; als nouvinguts els permetrà conèixer molt a fons la història d'aquest poble que han triat per viure, els descobrirà mil i un detalls i racons amagats, moltíssimes històries inesperades i anècdotes, podran valorar i estimar el context, l'entorn i la gent que els ha d'acompanyar d'ara endavant; als visitants ocasionals cansats de les típiques guies turístiques, els donarà l'oportunitat de fer una visita diferent; a mi, la satisfacció de realitzar "un anhel compartit per tots els homes i les dones d'infantar fills o obres que ens permetin fruit el miratge de dominar el temps, assolir la immortalitat, lluitar contra l'oblit, recrear la bellesa dels cossos i de les ànimes".

Tant com m'ha estat possible he donat el text sencer i en benefici del lector he eludit la nota erudita a peu de pàgina per no enfarfegar la lectura, i a l'investigador que es recongui en alguna idea prestada li demano indulgència per negligir la citació.

I ara ve la segona part, *Sitges artístic*. Aquell mateix estiu ja vaig tenir necessitat d'ampliar els itineraris perquè m'havien quedat al calaix moltes coses per comentar: racons i, sobretot, detalls artístics que es troben als carrers, jardins i altres espais públics, i que a voltes de tan evidents no ens aturem a copsar-ne el detall. M'he mantingut en la línia d'explicar també la història que hi ha al darrere de cada motiu i la literatura que han suggerit, amb la voluntat sempre "d'eternitzar per mitjà de l'Art tots els records viscuts i les persones estimades".

Ara són sis passejades més pel paisatge artístic d'aquesta vila que no s'acaba mai, que traspasa els límits dels museus i que fa llarguíssima la nòmina dels artistes que han deixat aquí la seua petja, perquè tots s'hi han sentit acollits per treballar i inspirar-se. Aquest és el bloc central del nou treball, *Artistes i espais públics*, un material que es publicà en quatre capítols al diari sitgetà durant l'estiu i la tardor del 2001. *Sitges artístic* es compon també de dos itineraris més que també han estat publicats en la premsa local i comarcal: *El Sitges de Santiago Rusiñol* i *Una passejada per Sitges de la mà dels escriptors*. El primer fou pensat per commemorar l'aniversari de la mort de l'artista que més fama ha donat al poble, tot evocant-ne els indrets que hi van estar relacionats i els escriptors que l'homenatjaren en els seus textos. (Un aclariment: si no entrem a comentar amb detall el Cau Ferrat és perquè ja existeixen al mercat guies específiques que ho fan.) El darrer itinerari fou l'excusa perfecta per implicar els autors contemporanis que en el seu moment foren antologats en el meu primer

llibre i que volgueren acompanyar-me en la meua experiència iniciàtica el 25 de novembre de l'any 2000.

Pensant en el turista i en els nous residents a Sitges, m'he decidit a fer-ne una edició trilingüe, compaginant els textos de manera que, si es té qualque interès lingüístic, es pugui treure profit de la lectura comparada.

Amb total admiració i respecte pel gran poeta sitgetà David Jou, faig meues les paraules amb què clou la presentació del seu poemari *Passeig marítim*, perquè el llibre sigui alhora "benvinguda als nous habitants i un prec perquè Sitges conservi, amb l'aportació de tots plegats, la seva acusada personalitat, feta de paisatge i d'art, de convivència i de creació cultural".

Metodologia

1. Buidar el fons local de la Biblioteca, tinc la sort que disposen d'aquesta gran font d'informació. Cal llegir-ho tot, tots els gèneres, totes les temàtiques. I prendre nota de tot allò interessant que serveix per explicar d'on surt el poble que coneixem ara...
2. Fer fitxes per carrers amb un itinerari global que abasti tot el poble, a l'estil vidalià.
3. Sortir al carrer a retratar tot el que sembla interessant i prendre nota de tot allò que es vol explicar i que permet explicar la història del poble en tots els seus aspectes.
4. Mirar de lligar textos i indrets: relació directa, forçada, perquè sí.
5. Arxivador amb retalls de diaris, bàsicament, i altres informacions que un moment o altre poden servir.

Exemples

1. Trobo una botiga antiga que fa poc ha tancat les seves portes al públic, d'aquelles que es feien a la planta baixa de les cases, amb la cuina al darrere, des d'on es controlava l'entrada de clients. La retrato i ja em sortirà el text. I sí, Emerencià Roig en parla. També hi situo una "comèdia xamosa" ben curiosa protagonitzada per una botiguera, la seua família i l'oncle *americano* (pàg. 72-73 de *La ciutat del record*).
2. Al carrer de Sant Pau hi ha tres indrets prou singulars, la casa de Miquel Utrillo quan es casa amb la sitgetana Lola Vidal, el restaurant Els 4 Gats i la casa on s'establí Joan Salvat-Papasseit després de casar-se i on esperava millorar la seua salut i la seua economia (pàg. 90-93 de *La ciutat del record*).
3. Al Cau Ferrat s'explica l'origen de la col·lecció de ferros vells i la Tercera Festa Modernista amb un fragment del discurs que va fer S. Rusiñol. Miquel Utrillo també explica l'origen d'uns ferros molt singulars que, a més, il·lustren la làpida d'entrada al museu, obra de l'escultor Pere Jou (pàg. 176-177 de *La ciutat del record*).
4. Trobo una foto antiga i casualment lleigeixo un article dedicat a tres homes a la Ribera (pàg. 258 de *La ciutat del record*).
5. Inauguració del Cau, explicació de la làpida, Ajuntament: Primera Festa Modernista (pàg. 39 de *Sitges artístic*).
6. Casino Prado, rajoles commemoratives dels 50 anys de la mort de S. Rusiñol i la Segona Festa Modernista. Cartell original anunciantor de l'òpera de Morera: *La fada* (pàg. 51-53 de *Sitges artístic*).
7. Petita rajola commemorativa del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, 1986, l'himne que escrigué J. V. Foix amb música de Lluís Moraleda (pàg. 97 de *Sitges artístic*).

I ara ja sols em queda convidar-vos a començar la ruta i les lectures, a gaudir de l'oratge i del paisatge.

(*) Text de la ponència presentada el dissabte 11 d'octubre del 2003 en la cinquena sessió de les XVI Jornades d'Estudis Penedesencs.

FONS BIBLIOGRÀFIC

Donatiu Grup d'Investigadors de les Roquetes del Garraf

- LINAS CROUSEILLES, Àngel, i MUÑOZ DE MORALES, Mary. *Vallcarca: Un valle, una fàbrica, una colonia. 1903-1936*. Grup d'Investigadors de les Roquetes del Garraf. Les Roquetes. 2003. 366 pàg.

Diputació de Tarragona

- BESERAN I RAMON, Pere. *Jordi de Déu i l'italianisme en l'escultura catalana del segle XIV*. Diputació de Tarragona. Tarragona. 2003. 426 pàg.

Donatiu Museu Marítim de Barcelona

- ZAMORA TERRÉS, Juan. *Notas para una historia del movimiento obrero en la marina mercante española*. Museu Marítim de Barcelona. Barcelona. 2003. 366 pàg.

Intercanvi Associació Cultural Baixa Segarra

- DD.AA. *Recull*. Núm. 8. Associació Cultural Baixa Segarra. Santa Coloma de Queralt. 2003. 136 pàg.

Donatiu Museu Torre Balldovina

- FERRER I ÀLVAREZ, Conxita, i RIGO I JOVELLS, Antoni. *Puig Castellar. Els ibers a Santa Coloma de Gramenet, 5 anys d'intervenció arqueològica (1998-2002)*. Museu Torre Balldovina, Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Santa Coloma de Gramenet. 2003. 186 pàg. + mapa.

Intercanvi Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

- RIBA I GABARRÓ, Josep. *Història de l'explotació dels lignits del districte de Calaf*. Eumo Editorial - Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 2003. 222 pàg.
- RIBA I GABARRÓ, Josep (recopilació), i MIQUEL I BISBAL, Andreu (fotografies). *Premi Gumer-*

sind Bisbal i Gutsems. 30è Aniversari. 1972-2002. Ajuntament de la Pobla de Claramunt. La Pobla de Claramunt. 2002. 92 pàg.

Intercanvi Diputació de Barcelona - Àrea d'Espais Naturals

- HERNÁNDEZ, Jordi, i MELERO, Josep (coordinació). *V Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Monografies núm. 35. Diputació de Barcelona - Àrea d'Espais Naturals. Barcelona. 2002. 250 pàg.

Intercanvi Amics de l'Art Romànic

- DD.AA. *AAR, un quart de segle d'activitat científica (1977-2002)*. Amics de l'Art Romànic - Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2003. 32 pàg.
- RIU I RIU, Manuel. *Catalunya i Castella, terres de castells?* Amics de l'Art Romànic. Barcelona. 2002. 18 pàg.
- *Lambard. Estudis d'art medieval*. Volum XIV 2001-2002. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2002. 186 pàg.
- VÉLEZ, Pilar. *El desvetllament de la consciència de patrimoni històric a Catalunya*. Amics de l'Art Romànic - Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2003. 40 pàg.
- DD.AA. *Un quart de segle d'activitat científica (1977-2002)*. Amics de l'Art Romànic - Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2003. 32 pàg.

Intercanvi Associació d'Amics d'Apel·les Fenosa

- DD.AA. *Cahiers Fenosa 2002-2003* número 9. Associació d'Amics d'Apel·les Fenosa. El Vendrell. 2003. 32 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Catalans

- *Memòria 2001-2002*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2003. 472 pàg.

- *Documents de la secció filològica IV*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2003. 88 pàg.

Aportació Ajuntament de Girona

- CANAL, Josep; CANAL, Eduard; NOLLA, Josep M^a, i SAGRERA, Jordi. *Girona, de Carlemany al feudalisme (785-1057). El trànsit de la ciutat antiga a l'època medieval*. Ajuntament de Girona. Girona. 2003. 432 pàg.
- SERRA I PARDÀS, Manel (text); BOADAS, Joan, i IGLÉSIAS, David (fotografies). *El Grup de Sant Narcís de Girona. 50 anys (1952-2002)*. Ajuntament de Girona. Girona. 2002. 21 il·lustracions.
- GRANELL NOGUÉ, Glòria. *Prudenci Bertrana: Els primers passos de l'artista*. Ajuntament de Girona. Girona. 2003. 256 pàg.
- ALADRO, Jordi, i RODRÍGUEZ CEPEDA, Enrique. *Cartes inèdites de Joan Amades, entorn de les Xilografies Gironines*. Ajuntament de Girona. Girona. 2003. 142 pàg.

Intercanvi Centre de Lectura de Reus

- DD.AA. *Gaudí: Reus i el seu temps*. Centre de Lectura. Reus. 2003. 158 pàg.
- DD.AA. *La literatura de postguerra a Reus. Cultura i ètica*. Centre de Lectura de Reus. Reus. 2003. 200 pàg.

Donatiu Grup d'Estudis Sitgetans

- ANDREO I SANTISTEBAN, Neus, i MUNTANER I ALSINA, Carme. *XXens Premis Carbonell i Gener per a estudiants de batxillerat. Anys 2001*. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2003. 128 pàg.
- MARSAL, Maria Lluïsa; SELLA, Ventura; PANYELLA, Vinyet, i BOVER, August. *Josep Roca-Pons (1914-2000). En memòria*. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2002. 32 pàg.
- COLL I COLL, Guiomar. *Miquel Utrillo, un personatge polifacètic*. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2002. 82 pàg.
- OLIVÉ MESTRE, Joan. *Sitges ahir i avui. Aspectes del paisatge sitgetà*. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2002. 106 pàg.

- JULIÀ I MASÓ, Bonaventura. *Diari de guerra i postguerra (Sitges 1936-1942)*. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2002. 334 pàg.

Intercanvi Universitat Internacional de Catalunya

- SERRANO DAURA, Josep. *Lliçons d'història del dret. I*. Universitat Internacional de Catalunya. Barcelona. 2003. 146 pàg.

Aportació Ajuntament de Sant Pere de Ribes

- COLLA GRAN. *Ball de Bastons a Ribes. Passió, festa i tradició*. Arsis Editorial, S.L. Sant Pere de Ribes. 2003. 190 pàg.
- CALLAO MESTRE, Ester. *Mig segle de gegants a Ribes*. Ajuntament de Sant Pere de Ribes. Sant Pere de Ribes. 2003. 20 pàg.

Donatiu Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

- DD.AA. *Fonts orals. La investigació a les terres de parla catalana. Actes de les Jornades de 1a CCEPC*. Cossètonia Edicions. Valls. 2003. 294 pàg.
- *Homenatge a Francesc Martorell. Arqueòleg a l'Alguer (1868)*. Arxiu de Tradicions. L'Alguer. 2002. 48 pàg.

Intercanvi Universitat Autònoma de Barcelona

- DD.AA. *Documents d'Anàlisi Geogràfica* núm. 41. Universitat Autònoma de Barcelona - Servei de Publicacions. Barcelona. 2002. 208 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis de Granollers

- *Ponències. Anuari del Centres d'Estudis de Granollers 2002*. Centre d'Estudis de Granollers. Granollers. 2003. 196 pàg.

Donatiu Fundació Apel·les Fenosa

- FENOSA, Nicole. *Apel·les Fenosa. Biografia*. Fundació Apel·les Fenosa. El Vendrell. 2002. 64 pàg.

Donatiu "la Caixa"

- LÓPEZ CASANOVAS, Guillem (director); PUIG-JUNOY, Jaume; JOSÉ GANUZA, Juan, i PLANAS MIRET, Ivan. *Els nous instruments de la gestió pública*. Col·lecció Estudis Econòmics núm. 31. La Caixa - Servei d'Estudis. Barcelona. 2003. 302 pàg.
- *Anuario económico de España*. 2003. "la Caixa". Barcelona. 2003. 634 pàg.
- PEREDA, Carlos; PRADA, Miguel Ángel de, i ACTIS, Walter. *La inserció laboral de les persones amb discapacitats*. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2003. 192 pàg.

Intercanvi Facultat de Geografia i Història

- *Pyrenae* núm. 31/32 2000/2001. Facultat de Geografia i Història - Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona. Barcelona. 2002. 248 pàg.

Donatiu Comunidad Shalom

- CURIEL, Paco. *En defensa de la mujer*. Edició de l'autor. Vilafranca del Penedès. 2003. 154 pàg.

Donatiu Fundació Castellet del Foix

- *Memòria 2002*. Fundació Castellet del Foix. Barcelona. 2003. 64 pàg.
- OLIVES PUIG, J. (coordinador). *Antropologia viària: un enfocament humanístic*. Fundació Castellet del Foix. Barcelona. 2003. 142 pàg.
- *El castell de Castellet. Un castell per al segle XXI*. Fundació Castellet del Foix. Castellet i la Gornal, s/d. 30 pàg.
- *Miscel·lània científica de la Fundació Castellet del Foix. 2001-2002*. Fundació Castellet del Foix. Castellet i la Gornal. 2003. 224 pàg.

Donatiu Caliu, Revista de Vila-rodona

- DD.AA. *Contes del Caliu*. Revista Caliu. Vila-rodona. 2003. 24 pàg.

Aportació de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

- PUIG ROVIRA, Francesc X. *Jordi Puig - La Calle i Cusí (1925-2002)*. Retrat núm. 29. Ajun-

tament de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú. 2003. 32 pàg.

Donatiu "La Fura"

- DD.AA. *Premi llavor de lletres. Creació i recerca. Convocatòria 2002*. Penedès Edicions S.L. Vilafranca del Penedès. 2003. 168 pàg.

Donatiu Societat Coral El Raïm

- SOLÉ I BORDES, Joan, i MIRET I VIA, Antoni. *La Torre de Sant Cugat Sesgarrigues, notes d'història contemporània*. Societat Coral El Raïm. Sant Cugat Sesgarrigues. 1999. 23 pàg.
- SOLÉ I BORDES, Joan, i MIRET I VIA, Antoni. *Propietat i tinença de la terra a Sant Cugat Sesgarrigues als segles XIX i XX*. Societat Coral El Raïm. Sant Cugat Sesgarrigues. 2003. 30 pàg.

Donatiu Els Xulius - CSR

- DD.AA. *La cuina del fato i altres cuines. Receptari de cuina popular*. Col·lecció Les Creus, 4. Els Xulius - CSR. Sant Pere de Ribes. 2002. 96 pàg.

Aportació Ajuntament de Santa Oliva

- LATORRE I SOLÉ, Joan; DÍAZ I PIJOAN, Lola; ARROYO I CASALS, Pau, i BOADA I RAFECAS, M. Montserrat. *L'Albornar és Santa Oliva*. Santa Oliva. 2002. 40 pàg. (s/n).

Donatiu de l'autor

- CARBONELL SOLSONA, Antoni. *Seny de pas. Poemes*. Edició de l'autor. Vilafranca del Penedès. 2001. 224 pàg.
- GARCÍA RAVENTÓS, José. *El corder de Calafell. Memòries de l'últim corder*. Edició de l'autor. Calafell. 2003. 224 pàg.
- MARGARIT TAYÀ, Antoni. *Olèrdola medieval. Recull de notes per a la seva història*. Edició de l'autor. Vilafranca del Penedès. 2003. 36 pàg.
- ESQUERDA-BOSCH, Montserrat. *Sitges artístic*. Edició de l'autor. Sitges. 2002. 180 pàg.

- Budesca. *Identitat mediterrània*. Universitat de Paris-Soborne-Centre d'Études Catalanes. Paris. 2003. 16 pàg. (s/n).
- CORDOBA, Manel. *Les fonts del Penedès i els seus voltants 2ª part + suplement de poemes i escrits en castellà*. El Cargol Publicacions, s.l. Vilafranca del Penedès. 1999. 548 pàg.
- VILLECAS MARTÍNEZ, Francesc. *De Casals a Hayes-Lemmerz. Una empresa centenaria de Manresa (1894-2000)*. Hayes-Lemmerz Manresa, SL. Manresa. 2001. 376 pàg.
- ALTADILL I GINER, Miquel. *Francesc Gumà i Ferran. Vilanova i la Geltrú (1833-1912), el somni del ferrocarril fet realitat*. Edició de l'autor. Vilanova i la Geltrú. 2003. 224 pàg.
- COLL, Isabell; SELLA I MONTSERRAT, Antoni, i SIERRA I FARRERAS, Roland. *L'Escola Luminista de Sitges. Els precedents del Modernisme*. Consorci del Patrimoni de Sitges. Sitges. 2002. 236 pàg.

Donatiu el Club Arnau de Vilanova

- FIGUERES, Josep M. *El País a Catalunya*. Club Arnau de Vilanova. Barcelona. 1986. 72 pàg.
- ALCARAZ, Joan. *La Creu de Sant Jordi, homenatge a la societat civil (1982-1985)*. La Llar del Llibre. Barcelona. 1989. 368 pàg.

Aportació de l'Ajuntament del Vendrell

- ROVIRA SEGURA, Miquel (text), i BAYÉS, Pilarín (il·lustració). *Petita història del Vendrell*. Editorial Mediterrània. Barcelona. 2003. 16 pàg.
- XXXI Concurs Literari Sant Jordi. *El Vendrell 2003*. Ajuntament del Vendrell - Patronat Municipal de Serveis Culturals. El Vendrell. 2003. 128 pàg.
- DD.AA. *Història del Vendrell*. Cossetània Edicions. Valls. 2003. 334 pàg.

Donatiu Personatges de Catalunya

- FONT, Àngel. *Història contemporània de Catalunya-Fundacions*, volum 12è. Personatges de Catalunya, SL. Barcelona. 2002. 412 pàg.

Donatiu Museu Etnològic del Montseny, la Gabella

- ILLA, Joan. *Arbúcies, del feudalisme a l'edat moderna*. Museu Etnològic del Montseny, la Gabella. Arbúcies. 2003. 248 pàg.

Intercanvi Museu Municipal Molins de Rei

- BERGADÀ I MURIA, Eloi. *Antigues cabanes i altres construccions de pedra col·locada en sec*. Museu Municipal de Molins de Rei. Molins de Rei. 1986. 56 pàg.
- BERGADÀ I MURIA, Eloi. *El Museu i pàgines històriques de Molins de Rei*. Museu Municipal de Molins de Rei. Molins de Rei. 1994. 86 pàg.
- JULIÀ I MAYMÓ, Isidre. *Enric Madorell Claramunt. Una vida dedicada a Molins de Rei*. Museu Municipal de Molins de Rei. Molins de Rei. 1994. 36 pàg.

Donatiu Grup d'Estudis Cubellencs - Amics del Castell

- DD.AA. *Història gràfica de Cubelles 1970-2000*. Grup d'Estudis Cubellencs - Amics del Castell. Cubelles. 2003. 246 pàg.

Donatiu "El Tres de Vuit"

- COLOMÉ FERRER, Josep (coordinador). *De l'aiguardent al cava. El procés d'especialització vitivinícola a les comarques del Penedès-Garraf. El 3 de Vuit* i Ramon Nadal, editor. Vilafranca del Penedès. 2003. 324 pàg.

Aportació Ajuntament de Vilafranca del Penedès

- MORENO CLAVERÍAS, Belén. *Veus de dones: La segona República i la Guerra Civil a Vilafranca del Penedès*. Ajuntament de Vilafranca del Penedès. Vilafranca del Penedès. 2003. 144 pàg.
- DD.AA. *Festa Major. Vilafranca del Penedès*. Ajuntament de Vilafranca del Penedès. Vilafranca del Penedès. 2003. 256 pàg.
- DD.AA. *Vilafranca, capital del Penedès*. Ajuntament de Vilafranca del Penedès. Vilafranca del Penedès. 2003. 238 pàg.

Intercanvi Associació Cultural del Matarranya

- GRÀCIA ZAPATER, José Miguel. *Davall d'una olivera*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit - Fraga. 2002. 72 pàg.
- CARRÉGALO, Josep A. *A soca d'orella*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit - Fraga. 2002. 80 pàg.
- LÓPEZ LACASA, Marià. *Elements*. Institut d'Estudis del Baix Cinca - Associació Cultural del Matarranya. Calaceit - Fraga. 2003. 80 pàg.
- MONCADA, Jesús. *Cabòries estivals*. Institut d'Estudis del Baix Cinca - Associació Cultural del Matarranya. Calaceit - Fraga. 2003. 72 pàg.
- RAJADELL, Lluís. *Mort al monestir*. Col·lecció lo Trull. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. 2003. 103 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Empordanesos

- DD.AA. *Santa Maria de Vilabertran, 900 anys*. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres. 2002. 148 pàg.

Donatiu Generalitat de Catalunya

- FONT, Gemma; MATEU, Joaquim, i PUJADAS, Sandra. *Torderades i eixuts. Els usos tradicionals de l'aigua al Montseny*. Generalitat de Catalunya - Departament de Cultura. Barcelona. 2002. 160 pàg.
- RUIZ I QUESADA, Francesc (textos), i GUIART, Francesc (disseny gràfic). *Bernat Martorell, el Mestre de sant Jordi*. Generalitat de Catalunya - Museu Nacional d'Art de Catalunya. 2002. 158 pàg.

Donatiu Vilatana

- SOLER, Paton (text), i URGELL, Joan (dibuixos). *L'enuig de Sant Fèlix*. Vilatana, CB. Les Gonyoles d'Avinyonet. 2003. 28 pàg.
- PANYELLA, Vinyet (text), i URGELL, Joan (dibuixos). *El drac i la menuda*. Vilatana, CB. Les Gonyoles d'Avinyonet. 2003. 28 pàg.

Aportació Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia

- RECASENS I BEL, Jaume. *Vides en temps difícils. Sadurninencs als anys de guerra i postguerra*. Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia.

Sant Sadurní d'Anoia. 2003. 338 pàg.

- ROMEU I ALEMANY, Antoni. *Fil·loxera. La història, la festa, la gent*. Associació Festa de la Fil·loxera. Sant Sadurní d'Anoia. 2002. 158 pàg.

Donatiu Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona

- PIÑOL ALABART, Daniel (coordinador). *Història dels altres. Exclusió social i marginació a les comarques tarragonines (segles XIII-XX)*. Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona. 2002. 232 pàg.
- RECASENS I COMES, Josep Maria. *La taula de canvi i de dipòsits de Tarragona i la ciutat del seu temps (1584-1749)*. Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona. 2001. 258 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Ignasi Iglésias

- DD.AA. *Finestrelles. Miscel·lània Martí Pous i Serra*. Núm. 12 anys 2001/2002. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Sant Andreu de Palomar. 2002. 350 pàg.

Donatiu Fundació Municipal Joan Abelló

- MINGUET BATLLORI, Joan M. *Salvador Dalí. Lletres i ninots*. Fons Dalí del Museu Abelló. Fundació Municipal Joan Abelló. Mollet del Vallès. 2001. 278 pàg.

Donatiu Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

- *Fonts orals. La investigació a les terres de parla catalana. Actes de les Jornades de la CCEPC*. Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Barcelona. 2003. 294 pàg.

Donatiu del Govern de les Illes Balears - Conselleria d'Educació i Cultura

- ANDREU, Cristina, i ISBERT, Francesc (coordinadors). *J. Vives Llull. L'home i el col·leccionista*, catàleg. Museu de Menorca. Menorca. 2001. 294 pàg.

Aportació Ajuntament de Sitges

- ARTIGAS, Ramon; CAMPS, Andreu, i PASCUAL, Josep. *Barraques de pedra seca de Sitges i del Garraf* + mapa. Departament de Premsa i Comunicació de l'Ajuntament de Sitges. Sitges. 2003. 254 pàg.

Aportació Ajuntament de Sils

- COSTA, Lluís (coordinador), i EGEA, Sònia (disseny gràfic). *L'estació un símbol de Sils*. Ajuntament de Sils. Sils. 2003. 20 pàg.

Aportació Ajuntament de Barcelona

- DD.AA. *Un tomb per l'Aliança del Poblenou*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 1994. 136 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Vallencs

- COSTAS I JOVÉ, Francesc. *El banc de Valls (1881-1979). Esberrany històric amb records i comentaris personals*. Institut d'Estudis Vallencs. Valls. 2002. 294 pàg.
- *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp* núm. 43. Institut d'Estudis Vallencs. Valls. 2003. 192 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Ilerdencs

- TORRENT I GELONCH, Jaume. *La tradició musical a Juneda*. Pagès Editors. Juneda. 2000. 254 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis del Gaià

- DD.AA. *Volem viure de la terra! Els pagesos en lluita. 1976-1979*. Col·lecció Montagut-2. Centre d'Estudis del Gaià. Vila-rodona. 2002. 144 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis del Bages

- *XLIV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Sant Vicenç de Castellet (Bages) 20 i 21 octubre de 2001*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa. 2002. 480 pàg.

Donatiu Pirelli

- *Programa de Diseño de Cables*. CD Rom. Pirelli. Vilanova i la Geltrú. 2003.

Intercanvi Institut d'Estudis Andorrans

- DD.AA. *Estadístiques Universitàries. Curs 2000-2001*. Institut d'Estudis Andorrans. Barcelona. 2003. 62 pàg.
- DD.AA. *Estadístiques Universitàries. Curs 2001-2002*. Institut d'Estudis Andorrans. Barcelona. 2003. 64 pàg.
- EDO, José Antonio. *Adolescència i esport a Andorra. Una sociografia de l'esport escolar i la seva perspectiva educativa*. Institut d'Estudis Andorrans. Barcelona. 2003. 248 pàg.

Donatiu Reial Societat Arqueològica Tarraconense

- DD.AA. *Butlletí Arqueològic. Època V* núm. 23. Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Tarragona. 2001. 434 pàg.

Donatiu Museu de Menorca

- PLANTALAMOR MASSANET, Lluís, i MARQUÈS MOLL, Josep. *El sepulcre d'Alcaidús. El megalitisme de Menorca en el context de la Mediterrània occidental*. Museu de Menorca - Govern de les Illes Balears. 2003. 336 pàg.

Intercanvi Arxiu Històric de Sabadell

- *Memòria de l'any 2002*. Arxiu històric de Sabadell. Sabadell. 2003. 78 pàg.

Aportació Ajuntament de la Pobla de Claramunt

- RIBA I GABARRÓ, Josep (recopilació), i MIQUEL I BISBAL, Andreu (fotografies). *Premi Gumer-sind Bisbal i Gutsems. 30è Aniversari. 1972-2002*. Ajuntament de la Pobla de Claramunt. La Pobla de Claramunt. 2002. 92 pàg.

Donatiu Caixa d'Estalvis de Catalunya

- DD.AA. *El Baix Penedès. Transformacions econòmiques i reutilització de l'espai*. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona. 1990. 268 pàg.
- MARTÍ I GIL, Josep; VILANOVA I PUIGBÒ, Josep, i PONS I PENA, Neus. *L'Alt Camp. Anàlisi d'una economia equilibrada*. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona. 1988. 252 pàg.

- GUAL I SOLÉ, Jordi, i RICART I MIRET, Anna. *L'economia de la comarca del Garraf*. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona. 1981. 416 pàg.

Donatiu Francesc Villegas

- DD.AA. *Descubra el Valle de Bohí*. Consejo del Patronato de la Vall de Boí. 1985. 40 pàg.

Donatiu Caixa Laietana

- LLOVET, Joaquim. *Mataró dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana. Mataró. 2000. 624 pàg.

Aportació Ajuntament de Viladecavalls

- BARÓ I CABRERA, Robert. *Història de la parròquia de Viladecavalls*. Ajuntament de Viladecavalls. Viladecavalls. 1999. 78 pàg.

Aportació Ajuntament d'Igualada

- FERNÁNDEZ I SUBIRANA, Marcial (disseny i il·lustracions). *Antoni Dalmau i Jover. Glossari de l'Auca del centenari d'Igualada - Ciutat (1879-1979)*. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1985. 28 pàg.

Donatiu Consell Comarcal del Solsonès

- DD.AA. *Els cops amagats de la nostra història política - Solsona 1890-1990 - cent anys de lluita*. Consell Comarcal del Solsonès. Solsona. 1990. 210 pàg.

Aportació Ajuntament Sant Cugat del Vallès

- *Acció de Govern Municipal 1987-1991*. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès. Sant Cugat del Vallès. 1991. 264 pàg.

Aportació Ajuntament del Masnou

- *La Roca de Xeix* núm. 1. Ajuntament del Masnou. Masnou. 1990. 18 pàg.

Aportació Ajuntament de Terrassa

- GARRETA I CLUSELLA, Jordi. *Gran Casino, 80 anys d'imatges*. SimoftPrado. Terrassa. 2000. 64 pàg.
- *L'Escola Industrial 1902-2002. Cent anys*

fent Ciutat. Ajuntament de Terrassa. Terrassa. 2002. 16 pàg. (s/n).

- *Escola Pia de Terrassa. 100 anys al servei de la ciutat*. Ajuntament de Terrassa. Terrassa. 2002. 26 pàg. (s/n).

Donatiu Museu Comarcal de l'Anoia

- DD.AA. *Cal Granotes, una àdoberia del segle XVIII*. Museu Comarcal de l'Anoia. Igualada. 1990. 52 pàg.

Donatiu Cambra de Tarragona

- TORNABELL CARRIÓ, Robert (direcció i coordinació). *Un modelo de desarrollo económico sostenible para el Camp de Tarragona*. Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Tarragona. Tarragona. 2002. 39 pàg. + mapa.

Intercanvi Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

- *I Jornades d'Estudis sobre el Baix Llobregat*. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Martorell. 1982. 96 pàg.

Intercanvi Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

- DD.AA. *El renaixement de Tàrraco 1563: Lluís Pons d'Icart i Anton Van den Wyn-gaerde*. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Tarragona. 2 003. 148 pàg.

Intercanvi Museo Nacional de Antropología

- ARAMBURU OTAZU, Mikel. *Los otros y nosotros. Imágenes del inmigrante en Ciutat Vella de Barcelona*. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte - Secretaría de Estado de Cultura. Madrid. 2002. 284 pàg.
- GARCÍA-HOZ ROSALES, Concha (coordinación). *Anales del Museo Nacional de Antropología. 2001 número VIII*. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte - Secretaría de Estado de Cultura. Madrid. 2000. 254 pàg.

Fins al 30 de novembre del 2003